

**Devrimci
Halkçı
Yerel
Yönetimler
Atölye
Sonuç Metinleri**

Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Çalışma Grubu

ÖNSÖZ

3

ATÖLYE SONUÇ METİNLERİ

5

ATÖLYE 1

EKOLOJİ POLİTİKALARI ATÖLYESİ

6

ATÖLYE 2

ENERJİ POLİTİKALARI ATÖLYESİ

22

ATÖLYE 3

TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI ATÖLYESİ

32

ATÖLYE 4

KATILIM VE ÖZYÖNETİM ATÖLYESİ

46

ATÖLYE 5

ŞEHİRCİLİK POLİTİKALARI ATÖLYESİ

62

ATÖLYE 6

AFET POLİTİKALARI ATÖLYESİ

74

ATÖLYE 7

ÜRETİM, BÖLÜŞÜM VE EMEK POLİTİKALARI ATÖLYESİ

86

ATÖLYE 8

KÜLTÜR-KİMLİK POLİTİKALARI ATÖLYESİ

94

ETKİNLİKLER

108

Birçok bilim insanı, emek-meslek örgütü ve belediyenin düzenleme ve bilim-danışma kurullarında katkı sunmasıyla yaklaşık altı aylık bir süre içerisinde örgütlenen "Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Sempozyumu" 3-4 Aralık 2011 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Hozar (Dersim), Mazgirt (Dersim), Pertek (Dersim), Diyarbakır, Samandağ (Hatay), Aknehir (Samandağ'ın Beldesi) belediyelerinin doğrudan katılımıyla 2 gün boyunca 15 saati aşkın bir sürede 1000'e yakın katılımcıyla yapılan Sempozyum kapsamında "devrimci-halkçı yerel yönetimler" tartışması geniş bir kitleye aktarılmış olup bu bağlamda, Sempozyum önüne koyduğu amaçları gerçekleştirme noktasında başarı ile tamamlanmıştır.

Yerel yönetimler alanında literatürde ciddi tartışmalar bulunmasına rağmen, Sempozyum ile birlikte Fatsa deneyiminden günümüze devrimci-halkçı yerel yönetim deneyimleri ülkemizde ilk defa böylesi bir genişlikte ele alınmış ve devrimci-halkçı belediyecilik adına yarına somut bir yol haritası oluşturma amacına vesile olmuştur.

Sempozyum kapsamında devrimci-halkçı anlayışların temsil edildiği belediyeler bir araya getirilerek alternatif deneyimlerin görünür kılınması hedeflenmiştir. Bu çerçevede Sempozyum, farklı yerelerde halkın seçilmiş temsilcileriyle verimli tartışmaların gerçekleştirilmesine ve tecrübelerin ortaklaşmasına da imkân sunmuştur. Aynı zamanda ülkemizde demokrasi mücadelesi yürüten emek-meslek örgütleri, akademi ve diğer toplumsal muhalefet kesimlerinin sahip olduğu mesleki ve akademik bilginin sermayenin değil halkın yararına kullanılmasının araçlarının yaratılması yönünde çaba harcanmıştır. Bu gerekçelerle yapılan Sempozyum, sisteme alternatif olma iddiası taşıyan yerel yönetim modellerinin kuvvetlenip gelişebileceği birlikliliklere vurgu yaparak önemli bir ihtiyacı tatminmiştir. Dolayısıyla 1.Sempozyum'da ortaya çıkan temel beklentiler 2.Sempozyum'un da yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

kozyum'un hazırlık çalışmaları kapsamında 2012 yılı Şubat ayıyla bir-
likte sunulan 8 farklı başlık altında atölye çalışmaları örgütlendi.

- 1) Ekoloji Politikaları Atölyesi
- 2) Enerji Politikaları Atölyesi
- 3) Toplumsal Cinsiyet Politikaları Atölyesi
- 4) Katılım ve Özyönetim Atölyesi
- 5) Şehircilik Politikaları Atölyesi
- 6) Afet Politikaları Atölyesi
- 7) Üretim, Bölüşüm ve Emek Politikaları Atölyesi
- 8) Kültür-Kimlik Politikaları Atölyesi

4 aylık bir süre boyunca yürütülen atölye çalışmaları kapsamında farklı
disiplinlerden uzmanların ve konulara ilgi duyan farklı kesimlerin ka-
rşılıklı "Nasıl bir devrimci-halkçı yerel yönetim?" sorunsalı etrafında birçok
örgütlenerek verimli tartışmalar yürütülmüştür. Geline nokta bu
ları özetleyen atölye sonuç metinleri oluşturularak ilgi duyan kesim-
li kitapçıklar halinde ve internet sitemiz üzerinden ulaştırılmaktadır.
öz konusu tartışmaların yerellerin gerçekliğiyle daha sağlıklı bir şekilde
mesi için, benzer tartışmaların konunun yerellerdeki muhataplarıyla da
nesi gerekli görülmektedir.

16 Haziran 2012 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilecek çalıştayla
atölye sonuçlarının, hem de alanlarında uzman kişilerin ve belediyelerin
birlikte tartışılması amaçlanmaktadır. Atölye sonuç metinlerinden
oluşturulan kitap, sözü edilen tartışma alanlarına ilişkin olarak genel çerçevenin
çalışıldığı metinlerden oluşmakta olup çalıştayda tartışmaya açılacak
açısından altlık oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda yü-
ksek tartışmaların parçası olmak isteyen herkesi, Devrimci-Halkçı Yerel
Çalıştay'na davet ediyoruz.

Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Çalışma Grubu

ATÖLYE SONUÇ METİNLERİ

Küresel kapitalizm, doğal varlıkların günbegün metalaşması ile birlikte daha önce benzeri görülmemiş bir doğa yıkımını da beraberinde getirmektedir. Bugün beton serler vurularak dizginlenen ırmakların, modern tarım yöntemleriyle verimsizleşmiş toprakların, sanayi atıklarıyla sürekli biçimde kirlenen yaşam alanlarının tam ortasındayız. Tüm bu gelişmeler karşısında yaşam alanlarını geri isteyen, dünyanın sadece insanın evi olmadığını farkına varan, toprağını, suyunu, doğasını sermayeye değil çocuklarına saklamak isteyen binlerce insan Türkiye'nin ve dünyanın dört bir yanındaki yaşam alanlarında direnişe geçiyor. Bu süreçte ekoloji mücadelelerinin taleplerinde daha güçlü bir antikapitalist vurgunun öne çıkınaya başladığı da görülüyor. Küreselleşme ve ekolojik sorunların "kriz" niteliğini hak edecek bir düzeye gelmesi ile kapitalizm-ekolojik sorunlar ilişkisi, insanlık açısından daha elzem çözümleri dayatan yeni veçheler kazanıyor.

Dünden Bugüne Ekoloji Mücadelelerinin Seyrine Kısa Bir Bakış

Sanayi Toplumu eleştirisi üzerinden şekillenen geleneksel çevreci akımlar, 1960'lı yılların sonundan başlayarak çevre sorunlarının kamuoyunun gündemine taşınmasında önemli katkılar sağladılar. Bu akımların modern sanayi toplumlarının iktidar ve tahakküm ilişkilerine dair geliştirdiği eleştirel birikim yadsınmaz. Fakat, Soğuk Savaş döneminin politik iklimi içinde, endüstriyalizm eleştirisi üzerinden sosyalist ve kapitalist sistemi çoğu zaman aynı kefeyle koyan akımlar, kapitalizm ile ekolojik sorunlar arasındaki tarihsel ilişkiyi yeterince irdeleyemedi. Türkiye'de ise özellikle solun ve toplumsal muhalefetin ezildiği dönemlerde gelişen çevrecilik, Avrupa'daki örneklerine kıyasla, geleneksel sınıf hareketiyle arasına daha fazla mesafe koyan bir rotada ilerledi. Bu bakış açısının yarattığı alışkanlıkla, ekoloji mücadeleleri toplumsal muhalefetin diğer bileşenleri ile bir araya gelemediği gibi, çoğu noktada apolitik tutum alan bir çevre mücadelesi geleneği de yaratıldı. Son on yılda ise Yeni Toplumsal Hareketler arasında ele alınan bu geleneksel çevreci akımlarla sınırlı kalmaksızın, çevre mücadelelerinin toplumsal tabanında ve içeriğinde önemli dönüşümler yaşanmaya başladı. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çevre mücadeleleri, emekçi karakteri kazanmaya ve sanayi toplumu eleştirisi ile sınırlı kalmayan bir antikapitalist politik muhtevaya bürünmeye başladı.

Kapitalizmin krizinin yeni boyutu, kapitalizmle pek derdi olmayan sistem içi çevreciliğin ekolojik krizi anlamak için ihtiyaç duyulan bütünlüklü bir analiz gözden kaçırmasına neden oluyor. Tarihte Sümer, Mısır, Maya v.b. uygarlık-

ekolojik nedenlerle sona erdiği bilinmekle birlikte gerçek anlamda çevre sorunlarının gündeme gelmesi, on dokuzuncu yüzyılda kapitalizminin geliş ve Sanayi Devrimi ile oldu. Tarım alanlarının tahrip edilmesi, GDO'lar, değişikliği, kuraklık, susuzluk, açlık ve gıda güvenliği, atıklar, kentleşme alanı ve sayılabilecek diğer ekolojik sorunlar, çevreciler tarafından keşfetten sonra ortaya çıkmadı. Yeni gibi görünen başlıca çevre sorunlarının, iki yüzyıl önce sanayi kapitalizminin üretim ölçeğinde yarattığı patlaması, insanın doğaya müdahale kapasitesinde yol açtığı muazzam artışa bağlıdır. Bugünden bakıldığında ekolojik kriz ile kapitalizm arasındaki tarihsel bir eşzamanlılığın ötesinde bir neden sonuç ilişkisi olduğu daha görünür.

Ekolojik krizin tarihsel köklerine inmek ve bütünlüğü içinde ele almak, çevre sorunlarına da besleneceği tarihsel bir mücadele geleneğinin olduğunu gösterir. Yaşanan toplumsal dönüşümün politik açıdan geleneksel çevreci akımlarıyla bir kopuşa mı yoksa topyekün bir dönüşüme mi yol açacağı henüz belli değildir. Türkiye'de sermayenin ve devletin yedeğinde bir çevreciliğin de varlığı olmakla birlikte, sistem içi çevrecilikle ihtiyaç duyulan ayrışma zemini henüz yeterince açığa çıkmış değil. Ancak ideolojik-siyasal düzeyde sermaye ve onun devletinin çevreciliği ile ayrışmak artık kaçınılmazdır.

Ekolojik sorunu ele alırsak alalım, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir antikapitalist politik duruşa sahip olunmadan çevre mücadelesi verilemeyeceği artık ortaya çıkmıştır. Bu noktadan sonra kapitalizm ile ekolojik sorunların belli başlıkları arasındaki ilişkiyi tarihsel bir süreklilik içinde kısaca özetleme yerinde olacaktır.

Ekolojik sorunların, sermayenin tercihleri doğrultusunda çöktürülmesi, tek başına çevre sorunlarını kapsayacak kadar etkili bir şekilde yaşatılan ekolojik krizi, hem ideolojik hem de pratik mücadelenin odağında olması gereken konudur. Diğer tüm ekolojik sorunlar gibi tarım alanında yaşananlar da, kapitalist üretim sisteminin tarihsel gelişimi ile doğrudan ilişkili sorunlardır.

Kapitalizm tüm zenginliklerin kaynağı olan iki üretken gücün; toprağın ve emeğin birleşimi üzerine kurulmuş ve gelişmiştir. Kapitalizmle birlikte tarım alanları çiftliklere dönüştürüldü ve tarım endüstrileşti. Köylüler, ücretli

köleler olarak kentlerdeki ucuz işgücü ihtiyacını karşılamak için kırdan kente göç etmeye başladılar ve her geçen gün büyüyen şehirler, gelişen kapitalizmin göstergesi oldu. Şehirlerin kıyısında yaşamaya başlayan emekçi yığınları, kötü yaşam koşullarına ve köle gibi çalıştırılmaya katlanmak zorunda bırakıldılar. Büyüyen kentleri beslemek için topraktan daha fazla ürün elde etmek kaçınılmaz hale geldi. Toprağın doğal çevrimi bozulurken kentler: fabrikalar, hava kirliliği, asit yağmurları ve atık sorunları ile birer kirlilik kaynağına dönüştüler. Marks'ın "metabolik yarılma" kavramıyla açıkladığı bu çelişki, toprağın ihtiyaç duyduğu besleyicilerin yeniden toprağa dönmelerini sağlayan doğal çevriminin bozulmasını da anlatıyor.

J.V.Liebig, 1840 yılında yayınlanan "Tarımsal Kimya" adlı eserinde; toprağın veriminin, yapısındaki azot, fosfor ve potasyumun kimyasal özelliklerden kaynaklandığını ve bu varlıkların toprakta sınırsız olmadığını bilimsel olarak ortaya koymuştu. Liebig, topraktaki aşırı üretimin verimliliğinin azalmasına yol açtığını tespit ederek tarım kimyasının gelişmesine de öncülük etti. Liebig'in öncülük ettiği bilimsel gerçeklerle topraktaki aşırı üretime bir sınır lama getirilmemekle birlikte tarım kimyası hızla gelişmeye başladı. Batı'daki endüstrileşmekte olan kapitalist ülkelerde büyük fosfat fabrikaları kuruldu. Kısa vadede bu sayede tarımda yüksek verim artışları elde edildi. Topraktaki diğer minerallerin sabit kalması nedeniyle tek bir besleyici artışının yol açtığı kısa vadedeki üretim artışı, yerini daha şiddetli verim kayıplarına bıraktı. Fosfordakine benzer bir süreç potasyumda da yaşandı. Peru başta olmak üzere doğal gübre açısından zengin olan her adanın ve ülkenin sömürgeleştirilmesi yarışı bu süreçle eşlik etti. Yirminci yüzyılın başında ise yapay azot gübresi olarak nitrat, Alman savaş endüstrisinin bir yan ürünü olarak keşfedildi ve tarımda yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Yirminci yüzyıl boyunca ortaya çıkan aşırı nitrat kirliliği, tarım alanlarını yok eden başlıca etken oldu. Kapitalizmin büyüme hastalığı ve "üretmek için üretmek" anlayışı, kendi birikim rejiminin karşısına çıkan tüm engelleri, doğada daha fazla yıkıma yol açarak ama hem emek gücünü hem de toprağı daha fazla soyarak, toprağın doğal çevrimini bozarak ekolojik krizi derinleştirmeye devam etti. Doğal ve sentetik gübrelerle bu çevrimin dışarıdan desteklenerek sağlanmaya çalışılması, sorunu daha da büyüttü. Kent-kır çelişkisi ise özünde kapitalist tarımın sürdürülemez oluşunun en somut nedenidir. Tarım alanları yok olurken, kentler birer atık fabrikasına döndü ve açılan metabolik gedik büyümeye devam etti.

Üretim ölçeğinde teknolojik yeniliklerle elde edilen büyüme daha büyük tarımsal üretim kapasitesi ortaya çıkarsa da; dünyada açlık ve yoksulluk kapita-

birlikte artmaya devam etmektedir. GDO teknolojisi de tarımdaki bu ve sentetik gübreler başlayan sürecin devamıdır. Yeni Malthusçular'ın ve yoksulluğa çare bulma vaadiyle pazarladığı bu teknoloji, dünyada sorununu çözmek yerine daha arttıracaktır. Açlık ve yoksulluğunun nünün teknolojik icatlarla değil, adil bölüşüm sorununun giderilmesi tadan kaldırılacağı, bunun için de kapitalizmle hesaplaşmak gerektiği i bir kez daha karşımıza çıkıyor.

Yılda -kabaca özerlenecek olursa- Malthus, besin maddelerinin arit- i, nüfusun ise geometrik olarak arttığı görüşünü ileri sürerek yoksullara cak yardımlara karşı çıkmıştı. Malthus'un 1798'de yazdığı "Nüfus Üs- Deneme" adlı çalışmasında derlediği bu görüşleri, Roma Kulübü tara- Çevre Hakkı'nın BM tarafından kabul edildiği 1972 yılında yapılan volm Konferansı'na hazırlık amacıyla yayınladıkları Büyümenin Sınırla- poru'nda, GDO'lara da ideolojik meşruiyet zemini sundu. Malthus'un dduğu kıtlık, yeni sömürgelerin keşfi ve tarım teknolojisindeki kapitalist erle gerçekleşme de, Yeni Malthusçular tarafından aynı kıtlık beklen- rekçesi ile GDO'lar savunuluyor. Ancak bu defa dünyada keşfedilecek ömürgeler yok. Kapitalizmin ayakta kalabilmesi için var olan toprakla- emekçilerin daha fazla sömürülmesi gerekiyor.

lu tohumlar, toprakta yüksek verim artışlarına neden olurken kısa sü- toprağın çoraklaşmasına yol açıyor. Tohum üzerindeki patent hakları maye tarımı tamamen kendi denetimine alarak yoksul ülkeler ve küçük iler, uluslararası tarım tekellerinin insafına terk ediyor. GDO'ların arın genleri üzerinde yarattığı etkinin besin zinciri yoluyla yol aç- ekolojik tehlikeler de ortada. Bu sefer kemik ve nitrattan farklı olarak 'lar yeryüzünde sınıırı kendilerine sahip şirketlerin bile kestiremediği ek ekolojik yıkıma neden olmak üzere. Geleneksel tarım ve tıp bilgisi göç düstirileşme ile yok ediliyor. Geleneksel kültür ve ziraat bilgisi hiçleştir- TRIP anlaşmaları ile yerel halkların geleneksel tarım ve tıp bilgisi tarım ek tekelleri tarafından gasp ediliyor. Biyoçeşitlilik yok edilerek gen kay- rı şirketlerin ARGE'lerinde toplanıyor. Bilgi şirketlerin tekeline geçiyor.

anto, Cargill, Sygenta gibi tarım şirketleri eliyle doğayla uyumlu ge- sel tarım yok edilirken aynı şirketler eliyle organik tarım şirketleri ku- or ve toprağından sökülen köylü bu ürünleri alamıyor. GDO'lu ürüne aç hale geliyor. Kanser ilacı üreten şirketin dünyada kanserin artma- neden olması örneği sermayenin ürettiği tüm teknolojiler için geçerli geliyor. Köylüler, sözleşmeli tarımla kendi topraklarında ucuz iş gücü

olarak çalıştırılıyorlar. Köylülerin çok azı, ya topraklarını, su kaynaklarını yok eden barajlarda ve maden şirketlerinde her türlü güvenceden yoksun olarak iş bulabiliyor. Çoğunluğu ise şehirlerde her geçen gün yaşamının zorlaştığı, iş güvencesinin yok edildiği şartlarda, ucuz iş gücü olarak sermayenin ihtiyacına koşuyorlar. Sermaye bir yandan toprağı kullanılmaz hale getirirken küresel ısınma gibi ekolojik sorunlar nedeniyle ortaya çıkan kuraklık ve susuzluktan karını daha da arttırmaya çalışıyor. Türkiye'de pirinç kıtlığı yaşanırken, Akde- niz açıklarında bekletilen pirinç yüklü gemiler bunun kanıtlarıdır. Dünyadaki açlık, gıda kaynaklarının yetersizliğinden değil, adil bölüşülmemesinden kay- naklanıyor.

İklim Değişikliği

Şiddetli kasırgalar, yüz binlerce can alan seller, gıda güvenliği ve kitlesel açlık tehlikesi ile ilgili felaket haberleri rutin hale geldi. Kuraklık ve okyanus seviye- lerinin yükselmesi sonucu muhtemel büyük göç hareketleri sinyallerini verme- ye başladı. Kanamalı Kırım Kongo virüsü ile başlayan sıtma, kolera ve daha pek çok ölümcül salgın hastalık, toplumun özellikle en yoksul kesimlerini vuruyor. Jeopolitik açıdan iklim değişikliğinin yaratacağı sonuçlar, dünya haritasında önemli değişikliklere gebe görünüyor. Dünyanın emperyalist sömürü altında açlık ve yoksulluğa terk edilen ülkeleri, şimdi de ekolojik bir sömürü dalgası ile karşı karşıyalar.

Ekolojik sorunlar arasında en yeni görünen küresel ısınma sorunu dahi 1824'de Mısırlı bilimci, siyasetçi, hekim, matematikçi Joseph Fourier tarafından öngö- rülmüş ve "sera etkisi" olarak adlandırılmıştı. Tarihsel açıdan kapitalizmin eğer dur denilmezse insanlığı gezegen düzeyinde bir yok oluşa sürüklediği yeni bir evreye geldiğinin en büyük kanıtı da iklim değişikliğinin nedenleri ve çözüm çabaları konusunda sermayenin tavrıdır. Tek başına dünyadaki sera gazları- nın dörtte birini üreten ABD'nin Kyoto Protokolü'ne karşı tutumu ve Kyoto sürecinin bir aldatmaca ve neoliberal sahtekarlığa dönüşmesi, anti-kapitalist olunmadan ekolojik krizle baş edilemeyeceğinin en açık kanıtıdır. Havayı me- talaştıran, karbon borsaları yaratan ve yoksulların temiz havasına göz diken Kyoto ile artık geri sayımı başlayan gezegen düzeyindeki yok oluşu durdurma şansı yok. Türkiye'deki hükümetlerin iklim değişikliği ile mücadele ve Kyoto karşısındaki tavırları, bu neo-liberal ikiyüzlülüğün klasik bir örneğidir. Kyo- to Protokolü ve etrafında dönen tartışmalar, iklim değişikliğine çare olmak bir yana, sorunun daha da kangrenleşmesine ve kalıcılaşmasına imkan vermesi

niyle; sorunun bir parçasına, ekolojik kriz karşısında kapitalist aklın çaişini gösteren, bayat ve artık iyice kabak tadı veren müzakerelerle kendi içinde dönen bir süreç dönüştü.

esel ısınma, sanayi kapitalizminin ve onun sürekli büyüme hastalığının yakıtlara olan bağımlılığının sonucudur. Kyoto süreci ve sonrasında yaşanan, iklim değişikliğine kapitalist taktiklerle çözüm bulunamayacağını göstermiştir. Bir yandan yetersiz indirim hedefleri getirip, diğer yandan emisyon etisi ile "yasal süreçle kumar oynayan", havayı metalaştıran, yaşam hakkı fiyatlandırılan piyasa mekanizmasıyla, küresel ısınmanın önüne geçilemez. esel ısınmayı icat eden sınıf çıkarıcı ile hesaplaşmadan gerçek bir çözümün suyu aralamak mümkün görünmüyor.

Sanayinin Metalaşması

Suya nüfusunun üçte biri güvenli içme suyundan mahrum olarak yaşıyor. gün sayılan on binlerle ifade edilen fakir nüfuslar bu yüzden ölüyor. 'ka'nın büyük bölümünde, Ortadoğu ve Meksika gibi bölgelerde mevcut rezervleri hızla tüketiyor. Mevcut su kaynakları tükenirken suya olan bağımlılık ve kişi başına su tüketimi de gittikçe artıyor. Su sorunu büyüdükçe de suyun ticarileştirilmesi ve suyun pahalılaşması paralel ilerliyor. Sere, krizini bir fırsata dönüştürerek buradan da karına kar katmaya çalışıyor. ları parmakla ifade edilebilecek kadar olan çok uluslu şirketler, bir yandan su kaynaklarının kirlenmesine ve yok olmasına yol açarken aynı şirketler, su ticareti yapan şirketlerin de başını çekiyor. Dünya Su Konseyi'nin de bu şirketlerin suyun özelleştirilmesi politikalarını hayata geçirmek için kurulan paravan örgüt olduğu biliniyor. Dünya Bankası ve yerel hükümetler, bu şirketlerin yatırımlarına ve su şirketlerine kredi, teşvik ve alım garantileri ile her türlü desteği sağlıyor. Şu an su kaynaklarının yüzde beşi civarındaki bir oranının özelleştirildiği düşünülürse, sermayenin suyumuzu gözünü dikmesinin nedeni ne kadar iyi anlaşılabilir.

Sanayinin karı, şimdiden petrol sanayinin karının yarısına ulaştı. Suyun özelleştirilmesi, dünyadaki gelir eşitsizliği ile birlikte tam bir su adaletsizliğine yol açmakta. Dünyada kullanılan suyun %85'ini nüfusun %12'si tüketmektedir. Aynı bölgede yaşayan farklı toplulukların suya erişimlerinde de eşitsizlikler var. Yoksullar hem gelişmiş ülkelerde hem de üçüncü dünya ülkelerinde kuraklıktan, su kirliliğinden, ya da aşırı tüketiminden doğan olum-

suz sonuçlara en çok maruz kalanlar. Nestle, Suez ve Vivendi, dünyadaki su tekellerinin en tanınmışları ve doğrudan ya da dolaylı yollarla Türkiye'deki kirliliğin yatırımlarını da su piyasasının da en önemli aktörleri olmuş durumdadır. Dünya Su Forumu'nun İstanbul'da toplanmasının, Türkiye'nin su kaynaklarının özelleştirilmesi sürecinin önümüzdeki yıllarda hız kazanacağını işaret ettiği yönündeki değerlendirmelerin gerçekliği çok geçmeden gün yüzüne çıkmış durumda.

Yerellerin Dinamikleri Üzerinde Yükselen Çevre Hareketleri

Türkiye Çevre Hareketi'nin neden antikapitalist bir yolda yürümesi gerektiğine dair kapitalizmin tarihi içinden yukarıda özetlemeye çalıştığımız gerekçelerden sonra tekrar hareketin pratiğinden edindiğimiz notlarımıza dönebiliriz. Hareketin antikapitalist olmak dışında kendi pratiği içinden son yıllarda daha net biçimde ortaya koyduğu ikinci önemli nokta; emeğin mücadelesi ile ekoloji mücadelesinin birleştirilmesidir.

Türkiye de yaşadığı ekonomik krizlerden yabancı sermayeyi çekme ve kalkınma adına dünyanın diğer geri bırakılmış ülkeleri ile yarışa girmiş ülkeler arasında. Aynı yapısal uyum programı ile Türkiye tanımı çöktürülürken bütün kirliliği yatırımlar ülkeye gelmeye başladı. Altın madenciliği, nükleer, HES, termik, Çimento, GDO lar, suyun ticarileştirilmesi, hangi başlık ele alınırsa alınsın, bütün bu başlıklarda Türkiye'nin giderek daha fazla emperyalist merkezle bağımlı hale geldiğini görüyoruz. Hükümet, kendisini iktidarda tutan sermaye gruplarına karşı diyetini ülke topraklarını kirlileme hakkı tanıyarak ödüyor. Özelleştirmeler ile sermayeye peşkeş çekilen kamu kaynaklarından sonra kamusal varlıklar olan toprak, hava, su da özelleştiriliyor ve sermayeye peşkeş çekiliyor. Türkiye de bir orta kuşak ülkesi olarak Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın yoksul ülkeleri gibi iklim değişikliğinden ilk etkilenen ülkeler arasında yer alıyor. Küresel ısınmanın yol açtığı sorunları çok daha doğrudan ve yıkıcı bir şekilde yaşamak zorunda kalacak bir ülkede yaşıyoruz. Dünya'da sera gazı emisyonları 1990'dan bu yana en hızlı artan ülke olan Türkiye, "onlar kirlletti, biz niye kirlilemeyelim" mantığıyla Cumhuriyet tarihi boyunca kurulan kapasitenin beş katı çimento fabrikası ve kömürlü termik santrali son birkaç yılda kurmaya başladı.

Sermayenin bu saldırıları karşısında dünyada yeni dönem çevre hareketlerinde görünen gelişmeye paralel bir gelişmeyle, Türkiye'deki çevreci halk hareket-

birer kampanya faaliyeti olmaktan ziyade, kalıcı ve kurumsal formlar-
kendilerini kurmaya, uzun erimli bir mücadeleye soyunmaya başladılar.
kiye'nin toplumsal mücadele geleneği içerisinde çevre hareketlerinin de
de olduğu yeni bir sayfa açılıyor. Bergama Köylüleri ile başlayan Eşme,
vin, İda Dağları, Sinop, Fırtına Deresi, Fındıklı, İkizdere, Munzur, Ha-
keyf, Silopi, Pazarcık, Çaldığı, Efemçukuru, Karşınlu Köylüleri, Osmar-
Akkuş, Amasra, Ergene Havzası, Gönen, Karasu derken artık saymakla
meyen Türkiye'nin hemen hemen her ilinde yerel ve kendi yerel yurttaş
siyasetlerini oluşturmuş, genelde yoksul köylü tabanlı, sadece açılan dava-
hasredilmemiş, toplumsal talepleri de olan, antikapitalist direniş odakları
adını gösteriyor.

Ekolojik kriz ile ekonomik krizin birlikte yarattığı sonuçlara karşı doğalgaz,
elektrik zamları ve bunlardan alınan dolaylı vergilerle ücretlerinden kesin-
yapılan, açlığa, kirli havaya, soğuğa, evsizliğe, işsizliğe ve onursuzluğa terk
ilen işçilerin mücadelesini çevre hareketiyle birleştirmek gerekiyor. Çevre
mücadelelerini ezilenlerin mücadelesi ile birleştirmek, çevrecilere müttefik ka-
dırmanın yanında geleneksel sınıf hareketinin mücadele birikimi ve dene-
minin de çevre hareketine kazandırılmasını sağlayacaktır.

Türkiye'de çevreci mücadelenin 1980'lerden sonra bir toplumsal muhalefet
namıgi olarak ortaya çıktığı sistem içi çevreciliğin sahip olduğu ideolojik
it yanlısamadır. İnsanların çevreci olması için mutlaka AB'den fonlanan
TK'lardan sertifika almaları gerekmiyor. Ekolojinin adını bile duymamış
Çaldığı Köylüleri'nin ekoloji mücadelesi vermediklerini kim iddia edebilir?
Üçüncü dünya ülkesi yanı sıra aydın bakışıyla Türkiye'de çevre bilinci yok diyerek
çevre mücadelesi uzmanların işi olmaktan kurtarılmalıdır.

Ekoloji Hareketlerinin Gelecekteki İzlegi İçin Politik Program

Toplumsal muhalefetin diğer kesimlerine nazaran devletin bakışına daha az
maruz kalma ayrıcalığına sahip olmaya alışmış çevreciler, bu ayrıcalıklarının
yavaş yavaş sonuna yaklaşıyor. Çevre hareketleri, düşünce ve ifade özgürlüğü,
örgütlenme özgürlüğü ve diğer demokratik talepler konusunda doğrudan ta-
raf olacağı ve bedel ödemeyi göze almak zorunda kalacağı bir döneme giriyor.
2012 yılı itibarıyla ekoloji mücadelesi veren iki binin üzerinde yurttaş hakkın-
da yürütülen soruşturma ve devam eden yargılamalar var.

Ekoloji hareketinin muhatabı ve aktörü olduğu toplumsal konularla ilgili tes-
pitimizi derinleştirmek için; Türkiye'deki ekoloji mücadelesi ile şimdiye kadar
ilgili görülmeyen Siyasal İslam ve Kürt Sorunu konularına bu gözle yeniden
bakmakta fayda var.

Siyasal İslam

Ekolojik krize karşı mücadele, entelektüel ve bilimsel açıdan da yeni düşün-
sel gelişmelere sahne olacaktır. Darwin'in teorisi, kendi döneminde insan
merkezci doğa ve tarih anlayışına nasıl darbe indirdiyse; bugün de ekolojik
kriz, insanın türsel varlığının diğer canlıların türsel varlığı ile koşut olduğunu
ortaya koymaktadır. Anderson'un jeoloji ile ilgili on dokuzuncu yüzyıldaki
bilimsel bulguları da jeolojinin madenlerin türlerini sınıflandıran bir bilim
değil, yer kabuğunun milyonlarca yıllardaki evrimini ortaya koyarak yaratılış
kuramına büyük bir darbe indirmişti. Ekolojik kriz karşısındaki mücadele-
ler, insanlığa kendi tarihi açısından da önceki dönemlerde kısmet olmayan
kadar geniş ve bütünlüklü bakma kapasitesi kazandırmaktadır. Artık geri dö-
nebileceğimiz saf bir doğa yok. İnsan-doğa ilişkisi ile ilgili yaratılan düşünsel
açılımlar, çevre hareketlerini ortaya çıkışı her yerde yeni tür bir aydınlanma
hareketi potansiyeline kavuşturmaktadır.

Ekolojik krizin en temel nedenlerinden olan kent-kır çelişkesinin Türkiye top-
lumsal formasyonunda ikincil bir izdüşümü daha var. Tarihsel olarak tepeden
modernleşme geleneğinin ürünü olan ve bir türlü on dokuzuncu yüzyılın dog-
matik pozitivizmini aşamayan yerleşik laiklik anlayışı ile hesaplaşmak çevreci-
lerin önüne koyması gereken görevler arasındadır. Pozitivist Aydınlanma'nın
düşünsel temelinde, ilerlemeci tarih kavrayışının önemli bir payı vardır. İlerle-
meci bakış, teknolojinin tarafsızlığı varsayımından hareket eden endüstriyalist
kalkıncı bir anlayışla insanlığın tarihsel olarak doğrusal bir ilerleme içinde
olduğunu savunur. Ekolojik kriz ve gezegen düzeyinde bir yok oluş tehlikesi
bu ilerlemeci manığa büyük bir darbe indirdi. Verili laiklik anlayışının batıcı
aydınlanma geleneğinden devir aldığı laiklik anlayışı sonucunda bu toprakla-
nın sahip olduğu tarihsel kültürel miras hiçeştirildi. Köylüler, aydınlatılması
ve eğitilmesi gereken kitleler olarak görüldü. Bu şekildeki bir laiklik anlayışı
kaçınılmaz olarak kentli elitlerle sınırlı kaldı. Türkiye'de "kırsal kesim" tanımla-
ması her zaman kültürel bir geriliği de imleyen pejoratif bir tonda kullanıldı.
12 Eylül karanlığı ile Türkiye kırları ve kırlardan gelenlerin oluşturduğu va-
roşlar da Siyasal İslam'ın insafına terk edildi.

eselleşme saldırısı ile gelen ekolojik yıkımın doğrudan hedefi olan varoşlar, kentsel yarıncıların binlerce yıllık sahibi köylüler, bir yandan madenlerin, barajların, elektrik santrallerin, çimento fabrikalarının bilimsel-teknik boyutunu yaşamı tehdit eden yarıncıların ekseninde öğreniyor. Diğer yandan yaşam haklarına yapılan bu saldırı küresel düzeyde sorgulayan bir bilince kavuşuyor. Yeni dönem köylü hareketinin en temel karakterlerinden biri, bu küresel ölçekteki mücadele bilinciyle hareket etmesidir. Diğer toplumsal muhalefet dinamikleri ile buluşmaya yatkın olmayan köylüler, ulusal ve uluslar arası ölçekte önemli örgütsel zeminler kurdular. 40 yıl önce köylerine yapılacak fabrikaları davul zurna ile karşılayacak köylüler, şimdi; "deremizi, ovamızı bize bırakın gerekirse elektriksiz ve işsiz yaşayalım, razıyız." "Temiz havamız, suyumuz, bağımız, bahçemiz bizim en büyük değerlerimiz" diye durduk yerde karşı çıkmıyor. Boşuna, karşı çıkanların çoğunluğu o yörelerde yaşayan en yoksul insanlar değil.

Çevreciler bu dogmatik pozitivist anlayışla hesaplaştıklarında, Anadolu'nun köylü halklarının kültürlerinde, insan-doğa ilişkisi açısından nasıl bir hazine olduğunu görecektir. Baba İshak ayaklanmasının "toprakta tohumda kılınca" yaşamak için başlatıldığını, toprağın bilgeliğini, Şeyh Bedrettin'i, Pir Sultan'ı kendi tarihi olarak görecektir. Dünyada da neo-liberal saldırının gün olduğu tüm ülkelerde yerel halkların kültürel bir içe kapanma refleksi gözleniyor. Ekolojik kriz karşısında Latin Amerika'daki halkçı hareketlerin kendi özgün tarihsel ve kültürel miraslarına atıf yapmaları tesadüf değil.

Toplumsal Barış

petrol, enerji, su savaşları, üçüncü dünya savaşı olasılığını gündeme getirmeye başladı. Tek tek ülkeler düzeyinde de enerji ve petrol tekellerinin körtüklediği enerji boğazlaşmaları yaşanıyor. Bu şirketlerin çoğu zaman bölgelerindeki silah ve uyuturucu trafiğin de rol oynadıkları da biliniyor. Ekolojik kriz savaşların rol açtığı ekolojik tahribat dışında dünyanın ve tek tek ülkelerin toplumsal barışını da tehdit ediyor. Kirliliğin yanı sıra silah şirketleri, oluşmaya başlayan çevreci tepkilerin önünü almak için yatırım kalemlerin önemlice bir kısmını ortaya çıkacak bu "halkla ilişkiler sorununu" engellemeye ayırıyorlar. Kamusal denetimin gittikçe zayıflaması nedeniyle yatırımın bulunduğu yörede yaşayan insanlar, şirket taraftarları ve çevreciler olarak karşı karşıya geliyor. Yıllardır kendi iç dengesinde yaşayan toplumlar büyük yatırımlar karşısında istikrarsızlaştırılıyor.

Çevre hareketi halklaştıkça, çevrecilerin ülkenin doğusu söz konusu olduğunda çifte standart içerisindeki tutumlarının kırılmaya başlandığı görülmektedir. Yıllardır "terörle mücadele kapsamında" yakılan ormanlara karşı sessiz kalan çevrecilerin bu alışlageldik tutumunu terk etmeleri önemlidir.

Ezilenlerin İttifakı

Çevre hareketinin bilince çıkartması gereken diğer bir husus, toplumsal muhalefetin diğer alanlarında yaşanan siyasal sorunlardan çevre hareketinin azade olmadığıdır.

Ekolojik kriz karşısında geliştirilecek mücadeleler, ekolojinin bütünüyle ilgili nedeniyle tüm bilimin ve toplumsal gerçekliğin bütün tezahür biçimlerinin bütünsel olarak ele alınmasını zorunlu kılıyor. Geliştirilecek mücadele stratejilerinin başarısı; felsefi, siyasal, iktisadi, sosyal tüm düzeyleri kapsayan bir bütünlüğe sahip olmasına bağlı. Ekoloji kriz karşısındaki taleplerin siyasal olmadığı savı, yaşananlar karşısında hiç bu kadar sınıtılmıyordu. Ekolojik kriz karşısında verilecek mücadele alışlageldiği sistem içi çevreciliğin yinelenmeden bıkmadığı apolitizme rağmen çevrecileri siyasal mücadele alanına davet ediyor.

Çevre sorunlarının tartışıldığı platformlarda teknik ve hukuki konularda kendini dışa vursa da, bugün çevre hareketi ihtiyacı olan sınıfsal bakış açısının yaratılması için toplumsal muhalefete musallat olan küreselleşmeciler ve ulusalcı siyasal eğilimlerle hesaplaşmak gerekmektedir. Örneğin; GDO'ya karşı mücadele salt güvenli gıda sorununa indirgenmediğinde ve sözleşmeli tarımla proletaryanın köylüler bu mücadelenin öznesi olmadıkça, organik tarım şirketlerine canını herkesinkinden çok seven orta sınıflardan yeni bir pazar yaratıyor. Çevreci tepkilerin olduğu köylerde bile yaşanan çevre sorunu ile yoksul köylülerin talepleri gerektiği gibi ortaklaştırılmıyor. Türkiye tarımının IMF ve DTO politikalarıyla tasfiyesi Türkiye'de yaşanan en büyük ekolojik yıkımdır. Çevre hareketinin kapitalizm ile ekolojik kriz arasındaki ilişkiyi ideolojik düzeyde yeterince açığa çıkaramamasının sonucu, Türkiye tarımında yaşanan çöküş, henüz bir ekolojik sorun olarak ele alınamıyor. Çevre sorunları ile tarımda yaşananlar, ancak tarım alanlarının kirlenmesi, Biyoçeşitlilik ya da GDO'lar gibi başlıklarda çevrecilerin gündemine girebiliyor.

Ulusal güvenlik bahanesiyle nükleeri savunmak, nükleere karşı "ulusal kaynak" diye kömürü savunmak, iklim değişikliğine karşı "rüzgar, güneş bize yeter" demek, AB uyum sürecindeki mevzuat değişikliklerinden medet um-

v.b.. Hep aynı ulusalcı ve küreselleşmeci akıl tutulmasının örnekleridir. Kapitalistlerin ekolojik kriz karşısında düşünebilecekleri tek şey, krizden nasıl daha fazla kar elde edebilecekleridir. Bu yüzden ekolojik krize karşı mücadele kapitalist sistem ortadan kaldırılmadıkça başarıya ulaşamayacaktır. Yine reçeci gibi görünmesine rağmen, son derece liberal bir talep olan şirketlerin ekolojik maliyet talepleri sadece kapitalizmin kalıcılığına yol açıyor. Yağayı fiyatlandırmak insani-doğal varlıkların bir para kazanma aracı haline getirilmesini meşrulaştırıyor. Petrol ve balık konusundaki arz sorunu, olsa olsa mayenin iştahını kabartıyor ve fiyatları daha da artırıyor.

Kapitalizmin krizlerinin yeni bir vechesi olan ekolojik krizin, kapitalistleri kendiliğinden sistem içinde reform yapmaya, krizi düzenlemeye dönük bir takım adımlar atmaya yöneltceği boş bir beklentidir. Çevre hareketleri içinde ekolojik vergiler şeklinde taleplerle ekolojik krizin önüne geçileceği yönünde talepler, aksine kapitalizmin meşrulaşmasına ve kalıcılığına yol açacaktır. Kapitalizm kendi varlığını sürdürülebilir hale gelmesine yol açacaktır. Kapitalizm kendi varlığını sürdürülebilir hale gelmesi için doğal varlıkları son zerrelerine kadar yağmalamaktan başka çaresi yoktur. Krizin yarattığı ek maliyetler ve azalan enerji ve hammadde kaynakları nedeniyle sermayenin azalan kar marjlarını emekçilerin sırtına yükleyeceğinden de söz edilebilir. Özellikle çevre vergileri yoluyla bunu sağlama eğilimi güçlüdür. Ekolojik vergilendirme talepleri, kapitalizmin bütün insanlığı tehdit eden yüzü yerine sınıf farkı gözetmeksizin ve sınıf çelişkilerini gizleyerek herkese eşit sorumluluk yükler. Şirketlere kamusal yurttaşlar olarak hak etmedikleri ve hiçbir zaman üstlenmeyecekleri sorumluluklar yükler. Ne nüfusun durağan hale gelmesi, ne de fosil yakıtlara tüketicilerin daha az rağbet etmesi ekolojik krizi, açlık ve yoksulluğu ortadan kaldırmayacaktır.

İnsanlığın kurtuluşu için emeğin özgürleşmesi ile ekolojik yıkımın önlenmesi bir ve aynı program etrafında savunulmalıdır. Fabrika ölçeğindeki özyönetim talebinin ekolojik düzeyde sınıf mücadelesinin yeni vecheleri ve örgütlenme araçları ile ekolojik düzeyde bir özyönetim anlayışına uyarlanabilir. Yaşam hakkı sadece ücretli kölelik düzeninde asgari insan ihtiyaçları için talep edilen ücret talebi değil, başta barınma hakkı olmak üzere yaşam koşulları ve çevre üzerindeki karar süreçlerinde etkin katılım, söz ve karar talebi ile savunulmalıdır. Geleneksel sendikaların iş güvenliği ve işçi sağlığının dışında özellikle işsizler hareketini ve enformel sektörde çalışanları örgütlenmesi önem kazanıyor. Emekçiler, üretimin ve toplumun denetiminde daha fazla söz hakkı talep ederek ekolojik krizi önleyici denetim mevzileri elde edebilirler. Tek başına üretim ölçeğindeki aruşın insanlara daha fazla refah ve sosyal adalet yarata-

dığını artık biliyoruz. Teknik ilerlemenin ölçütü, daha az mesai ve daha fazla boş zaman olarak anlaşılmalıdır.

Örgütlenme

Son yıllarda yerel hareketler arasında azımsanmayacak bir deneyim aktarımı ve eylem birlikteliği sağlanmaya başladı. Egecep, Doğu Akdeniz Çevre Platformu, Derelerin Kardeşliği Platformu, İda Dağları'nı kurtarmak için kurulan platformlar, Hasankeyf ve Allinoi'nin birlikte kurtarılmaya çalışılması gibi çabalar, yerel hareketlerdeki daha geniş zeminlerde bir araya gelme eğilimlerinin somut göstergeleridir. Sorunun kaynağı ortak olduğu için mücadelede ister istemez ortaklaşmaktadır. Vezirköprü'deki çimento fabrikası için Çanakkale'ye termik santral yapılıyor. Şavşat'taki HES'e karşı çıkmamaları için Ankaralıların doğal gaz zamlarına boyun eğmeleri isteniyor. İnsanlar İzmir'de arsenikli su içerken Efemçukuru'na siyanürlü maden kuruluyor, tarım çökertilirken İnaylılar'ın suyu maden şirketine akıyor. Madencilik, çimento, termik, su, enerji, nükleer alanında faaliyet gösteren sermaye grupları güçlerini birleştirirken bunlara karşı yürütülen mücadelenin de birleşmesi kaçınılmazdır.

Çevreci yerel hareketler bilimsel düzeyde mantıklı karşı çıkışlar gerçekleştirmek için tematik alanlara hapsolmemelidir. Türkiye'de yaşanan çevre sorunlarının hepsini kesecek ortak paydalar vardır. Amasra'daki termik santralden kurulmanın tek çaresi, Sinop ve Akkuyu'ya nükleer santral yapılması değildir. Sistem bu oyunu daha açık oynayacaktır. Birlikte mücadele zorunludur. Sinop'ta nükleer santral kurulsun da memleketin her karışına altın madeni kurulsun da emekçi halk kitleleri daha yüksek elektrik faturaları ödeyecektir. Nükleer santraller, HES'ler, termik santraller, rüzgar ve güneş santralleri, sermayenin enerji ihtiyacını azaltmayacak sadece kapitalistlerin bu alandan daha fazla kar elde etmesini sağlayacaktır. Doğal kaynaklar tüketildikçe de sermayenin karı ile orantılı yoksulların karanlıkta kalması artacak.

Yeni dönemdeki ülke sathına yayılmış bir çevre hareketinin kendisi yeni bir deneyim alanıdır. Bu nedenle tek bir yerel hareketin yeni süreci karakterize etme imkanı yoktur. Daha açık söylemek gerekirse, sembolik ve popüler bir ifade olarak kendisini bu şekilde tanımlayan yerel çevreci halk hareketleri ortaya çıksa da; Türkiye Çevre Hareketi'nde ikinci bir Bergama olmayacak. Hatta mücadelenin halen devam ettiği Bergama'da da bundan sonra bir "Bergama" olmayacak. Bergama Köylüleri, Türkiye'de çevre mücadelelerinin

daşmasının kapısını aralamakla kalmamış, Türkiye Çevre Hareketi açısından en büyük deneyim barındıran ve en fazla ders çıkarılması gereken pratiği de kazandırmıştır. Eylem tecrübesi, elde edilen bilimsel ve hukuk-kazanımlar, Eşme'de İda Dağları'nda, Artvin-Cerattepe'de, Amüştane'de siyanürlü altın madenciliğine karşı verilen mücadelelerle sınır-calmaksızın Türkiye'nin dört bir tarafındaki yerel çevre hareketlerine katkı-maya devam etmektedir. Halen Bergama'da sermayenin oynadığı oyunlar-buna karşı verilen mücadele, Türkiye'nin diğer yerellerindeki mücadelele- a de kaderi üzerinde tayin edici bir role sahiptir.

ncak Bergama'daki halk hareketinin sosyal hukuk devletini geri çağırma-önük, mahkemelerden çıkacak kararlara odaklanmış mücadele pratiği, yargı-kararlarının uygulanmaması ile yerini verili hukuksal meşruiyet zeminlerin-esine geçen bir politik tutuma bırakmayı başaramamıştır. Bergama'dan sonr-a yerel her çevre hareketinin dava açarken elde edilecek mahkeme kararının-uygulanmama ihtimalini gözeterek işe başlaması gereklirken, mücadeleyi aç-ıydıktan sonra davalardan ibaret sayma eğilimi güçlü bir şekilde devam etmektedir. Oysa- hükümetin tavrı ve son on yıldaki yasal değişiklikler, Bergama'nın ilk büyük-lavalarının açıldığı günlere göre çok daha az yaşam hakkını ve çevreyi koru-maktadır. Hükümetler, Cargill, Tüpraş, Pektim, Seydişehir, Karadeniz Sahil-çolu, zorunlu din dersleri v.b. davalarda yargı kararlarını uygulamamayı ve-kararların arkasından dolanmayı adeta bir hükümet politikası haline getirmiş-tir. Bunun yanında artan ekolojik saldırının boyutları, tek tek davalarla baş-edilemeyecek kadar artmıştır. Eşme'de işletmeci firma kaybettiği davayı bile-kazanmış gibi göstererek Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan yeniden faaliyete-başlamak için olur alabilmiştir. Sadece Artvin İli'nde yapılacak hidroelektrik-kazandıranın sayısı 150'yi geçmiştir. Bergama'da şu ana kadar yüze yakın dava-kanıtlanmasına rağmen altın madeninin halen çalışmaya devam ettiği düşünül-düğünde, bırakın dava açmayı ve dava harçlarını bulmayı, Artvin'e onlarca-yeni mahkeme kurulması gerekmektedir. Çevre yasaları çevreyi korumaktan-ziyade kirliliği düzenlemeye dönük uygulamalar getiriyor. Hukuksal alandaki-asıl tehlikeli yönelim, kapitalist zihniyetin her alandaki sonucu gibi hukuk-sisteminin de gittikçe atomize olmasıdır. Bağımsız idari otoriteler ve özel ya-salarla idari ve adli süreçler sermaye açısından özerk bir yapıya kavuşturulu-yor. Petrol Yasası, Maden Yasası, Nükleer İhale Yasası ve enerji mevzuatı, bu sektörlerdeki şirketlerin elini kolaylaştırmak için özerk birer cumhuriyet-yaratıyor. Sosyal devlet tasfiye edilirken hukuk ta sermayenin çıkarına hizmet-ederek özelleştiriliyor. Hukuk sistemi, uygulanmayan yargı kararlardan daha-fazla bu atomizasyonla kirleniyor.

Çevreci yerel halk hareketlerinin mücadele ve dayanışma zeminlerinin önü-müzdeki dönemde ülke çapında bir örgütlü zeminde tarif edilmesi yoğunlaşan-ekolojik yıkımlara karşı birlikte göğüs gerilmesi için açığa çıkmış bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda devrimci-halkçı anlayışların hakim olduğu yerel yönetimlerin de-hayata geçirilmesine gereksinim duyulan bu süreçte olabildiğince destek ver-mesi, başta köylü sendikaları olmak üzere çevre hareketinin emek hareketiyle-buluşmasının, çevre hareketinin bu toprakların mücadele geleneğiyle buluş-masının yollarını üretmelidir.

Tarihimizde emekçiler nasıl fındığına, çayına, tarlasına, fabrikasına sahip çı-karken patronlara, ağaya, tefeciye karşı mücadele etmişlerse bugün de aynı-antikapitalist mücadele stratejilerine ihtiyaç vardır. Toprak ve fabrika işgalleri, Tarış direnişi, Köy-Koop, "Boğaza Değil Zap'a Köprü Kampanyası", Orman-Kanunu ile ilgili kampanyalar ve benzeri deneyimler çevreciler tarafından ha-tırlanmalıdır. Siyanürlü altın madenciliğine karşı mücadele ederken Yeraltı-Maden-İş'in deneyim hazinesine başvurmak hiç de zor olmayacaktır.

Sonuç Yerine

Kapitalizmde en başından beri, doğanın elementleri ile insani var oluşun mad-di koşulları, birlikte ekonominin alanı içine sokuldu. İçinde bulunduğumuz-dönemi kapitalizmin önceki dönemlerinden ayıran temel konuların başında-insanlığın gezegen düzeyinde bir ekolojik yok oluş riski ile karşı karşıya olması-gerçeği yatıyor. Ezilenlerin bütün kazanımları yok edilmeye çalışılırken do-ğal varlıkların sömürülmesi konusunda kapitalizm, kendi bindiği dalı kesecek-kadar gözü dönmüş bir yağma ve talan sistemine dönüştü. Bütün bunların-sorumlusu, kapitalizmin üretmek için üretmek ve tüketmek için tüketmek-ideolojisi.

Bu işleyiş karşısında dengeli bir insan-doğa ilişkisinin maddi koşullarını üret-mek adına, yerelerde kendinden filizlenen devingen hareketin sürdürülebi-lirliği noktasında devrimci-halkçı iddiadaki yerel yönetimlere büyük görevler-düşmektedir. Bu anlamda, hareketin dinamiklerini diri tutabilmek, başka-odaklarla bir araya gelişlerin yolunu açabilmek ve çevre mücadelesinin temel-ilkelerini yerel yönetim anlayışının bir parçası haline getirebilmek devrimci-halkçı yerel yönetimlerin çok temel bir gereksinimi olarak karşımızda dur-maktadır.

Sanayi devriminden bu yana toplum, bilim ve bilimin uygulamalarının başdöndürücü gelişimine tanıklık etmektedir. Hemen hemen her gün, 20. yy'nin ikinci yarısından itibaren neredeyse her saat yeni bir bilimsel gelişme, teknolojik uygulama ortaya çıkıyor. Pekçoğu, insan hayatını baştan aşağı değiştiren bu gelişmeler elbette içinde geliştiği ekonomik altyapı, yani kapitalist sistemde birer meta olarak topluma sunuluyor. Hayatın hemen hemen her alanına yönelik ortaya çıkan yenilikler, bir yandan beslenme, barınma, sağlık, eğitim vb. temel ihtiyaçları dönüştürüp ticarileştirirken, öte yandan kapitalizm ve üst aşaması emperyalizm ile dünya halkları arasında var olan temel çelişkiyi günden güne derinleştiriyor.

İşte bu değişim ve dönüşüm süreci, her değişim ve dönüşüm süreci gibi dışardan bir enerji ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Toplumsal olaylarda, doğa olaylarında olduğu gibi bu ekonomik dönüşüm süreci, üretim sürecinde dışardan enerji ihtiyacına bağlı olarak mevcut düzen içerisinde yer alma şansı yakalıyor.

Ekonomik üretim yordamının temel gerekleri olan emek, sermaye, hammadde ve teknolojiye günümüzde bir yenisi daha ekleniyor: Enerji. Enerji, bir ülkenin ekonomik ve toplumsal gelişiminin olmazsa olmaz girdisi. Yaşamın hemen her alanında enerji kaynaklarının varlığı olmaksızın bugün sahip olunan standartları elde etmek, sürdürmek mümkün görünmüyor. Sanayi öncesi temel enerji kaynağı olan insan, hayvan, su, rüzgar ve ateş, gelinen modern üretim aşamasında yeterli olmamaya başlayınca sisteme daha fazla enerji sağlama ihtiyacı üzerinden alternatif enerji arayışları başlıyor. Buhar, arkasından kömür ve sonrasında petrol ile başlayan bu alternatif arayışları; taşınması ve kullanımı en kolay olan elektriğin günlük hayatta kullanımıyla yeni bir aşamaya evriliyor. Üretim yordamını değiştiren bu dönüşüm, kapitalizmden emperyalizme geçiş süreci ile dünyamız üzerinde temel savaş gerekçesi olarak görülmeye başlanıyor. Petrol konusunda İngiltere'nin 1920'li yıllarda Donanma Bakanı Volter Long şöyle diyor:

"Bu geniş ölçüde petrole yönelik bir savaştır. Geleceğin savaşları tamamen bu amaca yönelik olacaktır. Bismark'ın 'Kan ve demir' özdüşüğü, artık 'Kan ve petrol' şeklinde ifade edilecektir."

Yine Winston Churchill'in söylediği gibi emperyalizm için **"bir damla petrol bir damla kandan daha kıymetli"** hal alıyor. Hammadde kaynakları üzerinden yıllarca yaşanan sömürgecilik, yeni ve "modern" görünümüyle günümüzde enerji kaynakları üzerinden sürüyor. 1. Dünya Savaşı sonrası, Sovyetler ve 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da kurulan sosyalist devletler ve alternatif

m anlayışının getirdiği, Keynesci politikaların uygulamaları olan sosyal t anlayışının hâkim olduğu, görece dengeli ve toplumsu uygulamaların dığı dönem, 1970 petrol krizi ve sonrası yaşanan ekonomik dönüşüm, sözde tam liberal bir anlayış etkisi ve sosyalist devletlerin de yıkılması- ilkte son buldu. 1980'lerde Carter Doktrini ile enerji bir kez daha açık nedeni olarak ortaya konuyordu. 1991 Körfez Savaşı, 2000'li yıllarda istan, Irak savaşları ve bu günlerde yaşanan "Arap Baharı" ile gerçekleştirilmiş dönüşümler; temelde yine enerji kaynaklarına hükmetme doğ- unda şekillenen savaşlar ve toplumsal hareketler oldu.

ler arasında savaş nedeni olan enerji, ülke içlerinde de, 1980'li yıllar ıyla uluslararası finans-kapitalin "Yeni Dünya Düzeni" adı altında a'yı yeniden biçimlendirmek üzere ortaya koyduğu ve sosyal devlet ışıının tümüyle tasfiyesini amaçlayan uygulamaların etkisine girmiş- üreselleşen sermaye, Dünya Bankası ve IMF aracılığıyla borç çevri- sağlamak ve "istikrar" oluşturma adına serbestleşmeyi ve özelleştir- olamazsa olmaz şart olarak koşarken, enerjiyi daima emperyalizmin ari doğrultusunda kullanı gelmiştir.

omik ve toplumsal gelişimin temel ve sürükleyici gereksinimi olan ener- nsel, askeri, idari, hukuki boyutlarıyla kısa-orta-uzun erimli politika- e bu politikaları gerçekleştirecek strateji ve taktiklerin uygulandığı bir r.

lik, ulaştırma, dış politika, iç politika, eğitim, sanayi, tarım, çevre vb. aları ile beraber düşünülmesi gereken enerji, bu çok boyutlu yapıst ve eyici özelliği ile bugün toplumsal bir olgu olarak karşımızdadır.

fiyatları ne zaman düşme eğilimine girse petrol rezervinin yüksek ol- ilkelerde krizler yaşanmakta, hatta bu kriz durumları bazen savaş bo- bile gelebilmektedir. Bu süreç sonucunda, dünyanın bir bölgesi dışsal le karşı karşıya kalabildiği gibi bu bölgelerde karmaşa ve kaos egemen nektedir.

araftan özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerde süregelen karbon ve nükle- rli enerji kaynağı tüketiminin çevresel sorunlara neden olması ve dünya ni olumsuz etkilemesi bu devlet yeni kaynak arayışlarına yöneltmiştir. yenilenebilir enerji kaynakları henüz yeterince ticarileşebilmiş bir ens- a değildir. Bu doğrultuda yeni enerji kaynaklarının ön plana çıkması icaretinin azalması sonucunu doğuracak (birincil kaynakların üretimi,

tüketimi yani ticareti ortadan kalkacak), bu ise kapitalizmin krizini derinleş- tirecektir.

Kapitalizmin içine girmiş olduğu kriz sarmalından, kamusal alanların hızla ticarileşmesi ve özelleştirilmesi yoluyla çıkılacağı sanısı, sermayenin azalan kar marjlarını arttırması sonucunu doğurmuştur. Son yirmi yılda petrol fiyatları on kata yakın, elektrik fiyatları ise çok daha fazla artmıştır. Kapitalizmin sür- dürülebilirliği için pek çok alanda olduğu gibi enerji alanında da kaynakların kısıtlılığı ve kaynaklar üzerinde manipülasyon söz konusu olmaktadır. Yeni bir yönelim olarak karbon ticareti enerji piyasasında boy vermesine rağmen henüz paylaşım ilişkileri açısından yeterince olgunlaştıramamıştır.

Elektrik Enerjisi Alanında Dünyadaki Durum

Dünya elektrik enerjisi üretiminin yaklaşık olarak % 65'i fosil, % 15'i nükleer ve % 20'si yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanmaktadır. Bugün global enerji tüketimindeki payı % 38 civarında olan petrolün bu egemenliğini gele- cekte de sürdüreceği net olarak görülmektedir. Önümüzdeki 25 yıllık süreçte de dünya enerjisinin % 38-40'ı yine petrolden sağlanacaktır. Bu süreçte payı ve önemi giderek artacak olan diğer bir enerji kaynağı da doğal gaz olacaktır. Yine önümüzdeki 20 yıl içerisinde doğal gazın dünya toplam enerji kullanı- mındaki payı % 28 civarında olacaktır. Ancak sınır aşan doğal gaz boru hatları, jeopolitik faktörler de dikkate alındığında bu tercihin de sorun yaratabile- cek bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Fiyatlar konusunda da politik faktörler söz konusu olmaktadır. Bütün bu belirsizliklere ve risklere rağmen doğal gaza yönelim eğilimi bulunmaktadır. Kömür bugün için dünya enerji talebinin % 12'sini karşılamakta olup, gelecekte de aynı durumunu koruyaca- ğı görülmektedir. Kömür, ulusal ve bölgesel özelliğinden, taşıma, depolan- ma, kullanma kolaylığına ve bunlara ek olarak düşük maliyeti, fiyat istikrarı ile güvenilir ve tercih edilebilir bir kaynak olmaya devam edecektir. Diğer taraftan yaratmış olduğu çevre sorunları giderek daha ciddi boyutlara ulaşmakta olup temiz kömür ve CO₂ tutma teknolojilerinin geliştirilmesi konusundaki çabalar da buna bağlı olarak hız kazanmaktadır. Ancak kısa zamanda sorunun çözülebileceği beklenmemektedir. Bununla birlikte hidrolik kaynaklar dünya geneline yayılmıştır. Yaklaşık 150 ülkede hidroelektrik potansiyel bulunmak- tadır ve ekonomik olarak kullanılabilir gözükken hidroelektrik potansiyelin yaklaşık % 70'i henüz değerlendirilmemiştir. Bugün için, hidroelektrik enerji, dünyada üretilen toplam elektrik enerjisinin yaklaşık %20'sini sağlamaktadır.

yada elektrik enerjisine en kolay ve en çabuk dönüştürülebilir yenilenebilir enerji kaynağı rüzgârdır. Rüzgâr enerjisinden elektrik enerjisine dönüşüm, yenilenebilir enerji teknolojilerinin en ileri olanı ve ticari uygulaması en yaygın olanıdır. Dünya teknik rüzgâr potansiyeli 53.000 TWh/yıl olarak tes-tilmiştir.

Bir enerji kaynağı olarak göze çarpan biyokütle enerjisi yenilenebilir enerji kaynakları içerisinde büyük bir potansiyele sahip olup, sürekli enerji üretebilen bir kaynaktır. Biyokütle enerjisinin kolay depolanabilir olması yenilenebilirler göre avantaj sağlar. Fotosentez olayı ile birlikte enerji yaklaşık olarak 3×10^{21} J/yıl olan organik madde meydana gelmektedir. Eğer dünya enerji tüketiminin yaklaşık 10 katı enerjiye karşılık gelir,

yenilenebilir enerji kaynaklarından jeotermal enerji ile sürekli güç üretilebilir. Jeotermal enerji, 5-10 MW güçte küçük santraller halinde kurulabilir ve geliştirilmeye uygun olması, uzun dönemde hava değişikliğinden etkilenmemesi, fosil yakıtların fiyat dalgalanmalarından etkilenmemesi, fiyannın kömürlü termik santraller ve doğal gazla dayalı termik santrallere göre düşük olması, kapalı sistemlerde yaydığı emisyon değerinin düşük olması nedenleri ve çevreye olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda çok önemli bir enerji kaynağı olarak göze çarpmaktadır.

Yenilenebilir enerji santralleri ise dünya toplam elektrik enerji içinde % 16 pay ile kullanılmaktadır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın öngörülerine göre bu oran 2025 yılında % 9'a kadar düşecektir. Nükleer santraller ilk kuruluş maliyetlerinin çok yüksek olması ve atıklar sorununa kalıcı çözüm bulunamaması nedeniyle bu nedenle giderek kullanımdan çıkarılmaktadır.

Yenilenebilir Enerji

2000 yılı sonrasında dünya enerji gündeminin en önemli maddesinin "enerji güvenliğinin sağlanması" olunca, denize çıkışı bulunmayan veya sorunlu olan hidrokarbon zengini ülkelerde yer alan kaynakların boru hatlarıyla temel tüketici piyasalara ulaştırılması için sürdürülen mücadele de gündeme çıkmaktadır. ABD, özellikle Batı'nın enerji sunu kesintileri karşısında dengeleyici rezerv alanı konumunda olan, ancak fiziki ve ekonomik olarak 10-15 yıl içinde tamamlayacağı tahmin edilen Kuzey Denizi rezervleri olarak, uzun zamandır aramakta olduğu kaynakları Orta Asya ve Kazakistan Bölgesi'nde bulmuştur.

SSCB'nin dağılmasından sonra, ABD'nin sürükleyici hamleleri ekseninde yürütülen Batı enerji diplomasisi, ilk önce Hazar'ın enerji kaynaklarını güvence altına alacak üretim-paylaşım anlaşmalarının tamamlanması üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgedeki temel üreticilerle 20-30 yıllık iş birliği olanaklarının imza altına alındıktan sonra (yani Batı'nın 15 yıllık bir plan dahilinde, tedrici olarak Kuzey Denizi kaynakları yerine geçireceği Hazar rezervleri "son koz" olarak masaya sürüldükten sonra) ABD, bu kez Ortadoğu kaynaklarını "yeni bir düzene kavuşturmak" için kolları sıvamıştır. Bu süreçte, ABD'nin upk petrol krizlerinde olduğu gibi, enerji ihtiyacı temelinde tekrar tasarlanan dünya ekonomisinde "gönüllü" olarak görev almak istemeyen enerji zengini ülkelere, sadece "Büyük veya Genişletilmiş Ortadoğu Projesi"nin hiç de zengin sayılmayacak menüsünden seçim yapma fırsatı sunacağı anlaşılmaktadır. Her seferinde demokrasi getirme söylemi ile pazarlanan bu menünün, Atlantik'ten Çin'e kadar uzanan geniş bir "diyet" e zorlayacağı anlaşılmaktadır.

Gelişmekte olan Uzakdoğu ile enerji kaynaklarının arasında yangın koridorları oluşturmaları ve enerji kaynaklarının denetimi ile enerji yollarını güvence altına almak için önce Afganistan'a ardından Irak'a girmesi, ABD'nin bölgeye yönelik projelerini adım adım hayata geçirmekte olduğunu göstermektedir. ABD Ulusal Güvenlik Komisyonu'nun 15 Eylül 1999 tarihli "21. yüzyıl ilk çeyreği için oluşmakta olan küresel güvenlik ortamı birinci safha raporu"nun sonuç bildirgesinde şu saptama da dikkat çekicidir:

"Enerji çok büyük stratejik öneme sahip olmaya devam edecektir. Önümüzdeki 25 yıl süresinin önemli bölümünde enerji büyük stratejik öneme sahip olmaya devam ederken, yine gelişmekte olan ekonomiler, özellikle Asya'dakiler hızlı bir biçimde büyüdükçe fosil türü yakıtlara talep de artacaktır. Yine önümüzdeki 20 yılda ABD'nin dış enerji kaynaklarına bağımlılığı da artacaktır. Dünya petrol piyasasının istikrarı, İran Körfezi'nden kesintisiz petrol teminine bağlı olmaya ve fosil türü yakıt rezervleri jeopolitik önemini korumaya devam edecektir"

ABD, Japonya ve pek çok ülkenin yanı sıra, Avrupa Birliği içinde önümüzdeki yıllar enerjiye bağımlılığın artacağı yıllar olacaktır. Avrupa Birliği günümüzde hala Rusya Federasyonu ile güven sorunu yaşamaktadır. Özellikle son aylar içerisinde Ukrayna ve Beyaz Rusya arasında yaşananlar, Rusya çıkışlı doğalgazın özellikle Ukrayna ile Beyaz Rusya arasında fiyatlar bakımından korkunç farklılıkların olması, Ukrayna ile Rusya Federasyonu arasında hem fiyat üzerinden hem de siyasi açıdan sorunların yaşanmasının, Avrupa'ya gaz aktarımında -ki bu ülkenin yüzde 30 payı vardır- pek çok sıkıntının gündeme

ebileceği de görülmektedir. Bütün bunları yan yana koyarsak Türkiye'ye en önem daha da ön plana çıkmış olmaktadır. Dolayısıyla, petrol ve doğalgaz için önemli bir alternatif güzergah, geçiş yolu Türkiye'dir. Ülkemiz, öz kaynakların kullanımında, hem de enerjide uluslararası geçiş yolu olmasında bağımsızlığı esas alan politikalar oluşturmak ve izlemek durumundadır.

Ülkemizdeki Durum

Türkiye'nin yıllardır uygulamakta olduğu -sadece bu son dönemde değil- politikalar, aslında ne yapılmaması gerektiği konusunda bir örnek oluşturuyor. Enerji; belirlediğimiz bir hedefe giderken izlenmesi gereken davranışları sistematik bir sıraya sokan sürece verilen isim diye tanımlanıyor. Akılcı, rasyonel sonuçlara ulaşabilmek için gerçekleştirilen ve kapsamlı bir istişare süreciyle eylemlerin oluşması gerektiği gibi, Türkiye'de maalesef bu kültürden yoksun olduğumuzu da söylemek gerekiyor. Sadece enerji alanında bile o istişarenin izlenince yapılmadığını, çok dar bir kadro içinde, genelde de ehil olmayan insanların elinde çok sağlıklı politikaların üretilmediğini görüyoruz. Burada başka tercihler devreye girebiliyor. **Elle tutulur, planlı, hükümetten hükümete, hatta iki bakan arasında bile değişmeyen kalıcı bir enerji politikası uygulamakta güçlük çekiyoruz.** Enerji politikasının kaçınılmaz olarak dış politikayla birebir pek çok bağlantısı vardır; güvenlik politikaları, sanayi politikaları, tarım politikası, çevre politikası da bunlara dahil edilebilir. Yani salt enerji politikası özel yaklaşımlar sergilenemez, fakat bunların ülke çıkarları, ülkenin çıkarları ve gerçekleri açısından bir optimum dengesinin tutturulması gerekir. Enerji politikasını yalıtık değil, çevreyle, eğitim ve ulaştırma politikalarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği, tüm bunların birbirini etkileyeceği, her birinde örgütlenmesi ve planlanması gereken olgular olduğu gerçeğinden kaçınarak hareket etmek gerekmektedir.

Ülkemizdeki kaynakların potansiyelinin doğru olarak tespit edilmesi en temel gerektir. Bugün Türkiye'de yeterince arama yapılmadığı için petrol ve doğalgaz potansiyeli konusunda hamasetten öte bir şey söylendiğini duymak mümkün değildir.

Ülkemizdeki enerji tüketiminde % 31 oranında doğalgaz ve % 31 oranında da elektrik kullanılmaktadır. Doğalgazda dışa bağımlılık oranı % 98 ve bu oranın % 90'u tek bir kaynaktan, Rusya Federasyonu'ndan sağlanmaktadır. Doğalgaz

stokumuz son derece yetersiz olup 1.6 milyar metreküptür ve yine % 31 oranında kullandığımız petrolde % 92 oranında bir dışa bağımlılık mevcuttur. Yani Türkiye enerji konusunda büyük oranda dışa bağımlı bir ülkedir ve bu alanda yapılmaması gereken her şeyi ısrarla yapmaya devam eden "enerji politikası"larıyla yönetilmektedir.

Ülkemiz egemenleri, enerji politikalarının yanı sıra, genel politikalarla da ülkemizin stratejik önemde olduğu sanısıyla halkı manipüle etmektedir. Avrupa elektrik üretim, dağıtım ve tüketimini ticarileştirirken kapitalizmin geleceğini de garanti altına almaya çalışmaktadır. Bu kapsamda teknolojik gelişimleri ticarileştirememiş durumda, Türkiye'deki enerji portalı emre amade hale getirilmektedir.

Ülkemizdeki elektrik enerjisi üretimine yönelik sürmekte olan yatırımların boyutu, hali hazırda tüketilen elektrik enerjisinden çok daha fazladır. Planlanan yatırımların ise haddi hesabı yoktur. Petrol ve doğal gaz boru hatları ise hızla yapılmaya devam etmektedir. Bu yaklaşımların yukarıda anlatılmaya çalışılan boyutunun dışında ikinci boyutu ise yatırımlar için yapılan harcamaların kapitalist sisteme yaptığı katkıdır.

Yerel Yönetimler ve Enerji

"Yaşanabilir bir kent" bugünün ve geleceğe yönelik beklentilerin ortak konusudur. Bu nedenle son zamanlarda havası, suyu, toprağı ile yaşanabilir bir doğa ve yaşam alanları tartışmaları çok daha önem kazanmıştır. Yaşanamaz hale gelen kent ve doğal ortam birçok canlı türü gibi insanı da tehdit etmektedir. Gerçekse bu tehdit yine insanlığın kendisinden kaynaklanır. Aşırı tüketim ve kar hırsı ile şekillendirilen günümüz toplumu insani değerlerin olduğu kadar doğanın da en büyük tehditidir. En önemli tehditlerden biri de enerji üretimi ve kullanımı ile ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada birey ve yerel yönetime önemli görevler düşmektedir.

Enerji günümüz toplumunun hayatında vazgeçilmez önemdedir. Güncel yaşamı hemen her noktada enerjiye ihtiyaç duyar; ısıtma, soğutma, ulaşım, aydınlatma ve güç kaynağı vb. Enerji tüketiminden vazgeçmek, sonuç olarak modern yaşamı gerileteceği için mümkün değildir.

yandan enerji üretimi ve üretilen enerjinin tüketimi, doğayı olumsuz yönlendiren insan ve diğer canlılara geri dönüşümsüz boyutta zarar verirken yandan, enerjiyi herkes tarafından ulaşılabilir kılma gerekliliği de gündemde önemini korumaktadır. Bu durum bir paradoksa işaret etse de enerjiyi daha verimli tüketilmesi, enerji tasarrufunun yaygınlaştırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, paradoksun çözümünü mümkün kılmaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, dünyanın giderek büyüyen elektrik ihtiyacını karşılamak için en iyi stratejinin enerji üretimi için küçük ve yerel enerji üretimini teşvik etmesi ve yerel dağıtım olması gerektirir.

İnsanın enerji gerekliliğine göz atarsak; ısıtma, soğutma, aydınlatma, yemek pişirme, elektronik ev aletleri için güç gibi ihtiyaçlar karşımıza çıkmaktadır. Bir yerleşim merkezinde bu gereksinimlere ek olarak sokak aydınlatması, ulaşım, küçük ve orta ölçekli üretim tesislerinin ve ticari işletmelerin ihtiyacı olan enerji gibi maddeleri ekleyebiliriz. Yerelde bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik politikalar geliştirilir, araştırma ve geliştirme faaliyetleri bu ihtiyaçların karşılanmasını sürekli hale getirecek projelere yoğunlaştırılırsa, kapitalizmi besleyen enerjinin ücarlaştırılması hattı sınırlandırılmış olur.

Yerel yönetimlerin yerel enerji politikaları ve projeleri oluşturmaları nasıl mümkün olur?

Yerel yönetimin öncelikle bulunduğu coğrafi konuma yönelik bir karşılaştırmalı enerji analizi yapması gerekmektedir. Bu analiz ihtiyaç duyulan enerji miktarını da içermelidir. İhtiyaç duyulan enerjinin öncelikle yenilenebilir kaynaklarla hangi oranda karşılanabileceği tespiti yapıp sonrasında da geri kalan kısmının nasıl karşılanacağı yönünde bir planlamaya gidilmelidir.

Yerel maliyetler ortaya çıkarıldığında yerel yönetim ve yörede yaşayanlar maliyetlerin karşılanmasına yönelik projeler üretmelidir. Bu aşamada özellikle düşük voltajlı elektrik enerjisi üretiminin lisans gerektirmediği dikkate alınarak kooperatif modellemesi geliştirilebilir.

Isıtma ve soğutmanın daha ekonomik olduğu durumlarda yerel yönetim bu uygulamaya geçilmesinin öncülüğünü yapmalıdır. Sokak aydınlatması ve trafik sinyalizasyonu için led ve güneş enerjisi çözümü mutlaka uygulanmalıdır.

Daha Yaşanılabilir Bir Dünya Mümkündür!

Enerji üretim ve tüketiminin sınırlandırılması, genel olarak gelişimin sınırlandırılması anlamına da içerdiğinden, günümüz insanı için bir handikap haline gelmiştir. Ya daha iyi bir yaşam kurgumuzun olmadığı bir dünya ve o dünyada modern tüketim doyumsuzluğu içerisinde bir yaşam ya da daha iyi bir yaşam kurgumuzun olduğu ancak daha ilkel bir yaşam.

Dünya üzerindeki yaşamın sürdürülebilir olması kapitalizmin tam tersi sınırlara dayanmaktadır. Unutulmamalıdır ki, bölüşüm adil olursa kaynaklar yeterli olacaktır. Tüketimin ihtiyaç temelli kurgulanması ise doğanın daha az zarar göreceği bir ortam yaratacaktır. Kaynakları tüketirken doğanın kendini yeniden üretmesine fırsat verir ise yaşamın devamlılığını sağlamak mümkün olacaktır.

Yerel yönetimlerle ilgili çalışmaların niceliksel açıdan bolluğu bir veri iken bu çalışmalar içerisinde yerel yönetimde/siyasette toplumsal cinsiyete duyarlı bir anlayışın gereklerine ve olabilirliğine dair tartışmalar oldukça sınırlı bir düzeyde kaldığı da bilinmektedir. Dolayısıyla bu atölye, yerel yönetim üzerine yapılan araştırmaların toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin görünmezden gelme/ihmal/kârlık/inkâr hallerini vurgulamayı ve mevcut yerel yönetim anlayışı/pratiğinin bu olguya ilişkin açmazlarını/çelişkilerinin ortaya koyarak, bu alanın genişletilebilmesi çabalarına naçizane katkı sunabilmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, Devrimci-Halkçı bir yerel yönetim iddiasını taşıyan yerellerdeki yönetimlerin, bu savlarını toplumsal cinsiyete duyarlılık perspektifiyle ne şekilde gerçekleştirebileceklerinin ipuçlarını sunabilmek, kolektif kent/mekân oluşturmada karşılaşılan çıkmazlarda çözüm, tartışma alanı ve yapıcı bir eleştiri zemini için fırsat yaratmaktadır.

Atölyenin çerçeveselendirdiği "toplumsal cinsiyete duyarlı yerel yönetim anlayışı"nın oluşabilme koşul ve pratiklerini tartışmaya geçmeden önce "toplumsal cinsiyet" in betimlenmesine dair bir takım çıkarımlar yapmak yerinde olacaktır. Toplumsal cinsiyetin anlamlandırılmasına, sınırlarına ve yerleşmiş standartlara uygunluğuna dair birtakım sanılara dayanan, diğer bir deyişle sınırlarını erilliğe ve dişliliğe dair baskımacı fikirlerle göre belirleyen görüşler oldukça yaygın bir algıya kaynaklık etmektedir. Bu yaygın algının tezahürünü tam da yanı başımızda (içten yapıcı bir eleştiri olarak üstlenilebilmesi derdiyle) Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Çalışma Grubu'nun içerisinde yer alan diğer atölyelerin, toplumsal cinsiyeti yalnızca "kadınların dâhil olabileceği" ve "kadın sorunu"nun masaya yatırılabilmesi alanı olarak anlamlandırmasında görebilmekteyiz. Toplumsal cinsiyete dair betimleyici bir değerlendirme aynı zamanda toplumsal cinsiyette neyin idrak edilebilir olduğuna dair düşünmeyi de içerir. Atölye olarak toplumsal cinsiyet kavramını, kendi içerisinde hiyerarşi ve dışlama biçimlerini üretmeyen, heteroseksüel hegemonyayı muhafaza etme veya kutuplandırma anlamı taşımayan, normatif toplumsal cinsiyet ideallerinden yani toplumsal cinsiyeti idare eden (hangi cinsiyetin makul olup olmadığını gösteren) normlara karşı çıkarak, bütüncül bir şekilde kadınların, LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel) bireylerinin ve erkeklerin ortak sorun alanı olarak betimlemekte ve kullanılmaktayız. Böylelikle toplumsal cinsiyet kavramlaştırmasının ve kullanımının, içsel farklılaşmaları ve çelişkileri bünyesinde barındıran yönünü devingenliğe çevirmiş oluyoruz.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bir yerel yönetim anlayışı diğer bir deyişle toplumsal cinsiyete duyarlı yerel siyaset bulduğumuz yerdeki sorunları hay-

da ilişkilendirmeli ve hayatın yerel siyasetle ilişkisini yakalamalıdır. Bununla birlikte toplumsalın ortak düzleminde bulunan homo ve hetero cinsiyetlerin aynı mekânlarda ve fırsatlardan yararlanmada oldukça eşitsiz konumlara sahip olduğunun bilincinde olmalı ya da bu sorunları en azından görebilmelidir. Bunun yanı sıra farklı kadınlıklarla beraber farklı erkekliklerin de olduğunu görmek ve cinsiyete duyarlı yerel yönetimlere bakarken sınıfsal/etnik/dinsel cinsiyet dışı faktörleri de dışlamamak gerekmektedir.

Mevcut yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet algıları olup olmaması bir yana, "kadın sorunları" ve "kadın hakları" argümanları çerçevesinde şekillenen söylemleri, aslında bir yandan cinsiyete dayalı toplumsal eşitsizlikleri göz ardı etmekte öte yandan ise kadınları "sorunlu özne" durumunda gören bir temele dayanmaktadır. Bu durumda yaklaşımımızın "kadın" temelli mi yoksa "sorun" temelli mi olacağı üzerinden tartıştığımızda yukarıda alınılan/kabul edilen ekliyle "toplumsal cinsiyet" temelli olması gerektiğini bir kez daha vurgulamakta fayda var. Kent, kadınlar için özgürlükten ziyade dışlanma ve kısıtlanma pratiklerini beraberinde getirmektedir.

Bir diğer tartışma zemini de kadınların ve LGBTT bireylerinin kamusal alanın mekânı olan kentlerde dışlanmış ve ikincileştirilmiş bir konumda bulunmaları ve kamusal alana girmelerinin belli kısıt ve kurallara tabi olmasıdır. Kamusal alanda görünürlüğün artması için, kadınları ve LGBTT bireylerini güçlendirmek mi, özgürleştirmek mi gerekir?" ya da "hangisine öncelik verilmeli?" gibi sorular üzerinden tartışılmalıdır. Toplumsal Cinsiyet Atölyesi çalışmaları süresince her iki hedefi de önemli görmekle beraber, güçlendirme ve özgürleştirmenin gerçekleşmesi için hangi alanların ne tür problemlere ve önlemlere gebe olduğunun kısa bir taslağını çizmeye çalışmış, bu önerilerin toplumsal cinsiyet problemlerine duyarlı olma iddiasındaki yerel yönetimlerce ilkhate alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Belirlenen problem alanları ve çözüm önerileri şöyledir:

İktidar İlişkileri/ Katılımcılık

Yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine duyarlı olması için öncelikle yönetimin kendi içindeki idari yapısının eril tahakkümden ne kadar pay almış olduğu sorgulanmalıdır. İktidar mekanizmasının ve hiyerarşik ilişkilerin eşitsizliğinin eril tahakkümü beslediği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, yerel yönetime sahip olan iktidar konumlarının demokratik katılım ve eleştiri

süreçlerine olanak tanıyacak şekilde yeniden düzenlenmesi hayati önem taşımaktadır. Bunun yanında siyasal katılımı, kadınları ve LGBTT bireyleri kapsayacak şekilde genişletmek, onlara meclisler kurmak, onların yerel yönetim içindeki görev ve makamlarda daha çok yer almasını sağlamak, stratejik planların yapılmasında onların fikrine danışmak hedeflenmelidir. Yine yerel yönetimde görevli olan personelin, cinsiyet eşitsizliği konusunda duyarlı olacak şekilde yetiştirilmesi ve bizzat kendi iş ortamlarında cinsiyet ayrımcı olmaktan kaçınmaları konusunda duyarlılık geliştirilmelidir. Bu sorunlarla baş etmek amacıyla mobbing merkezleri kurulabilir. Tüm bunlara ek olarak yönetimin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili her stratejisinde kadın ve LGBTT örgütlerinin fikrini de alması önemli olacaktır.

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

Bütçeler; ekonomik, siyasal ve toplumsal öncelikleri ve tercihleri yansıtır. Kamu hizmetlerine ilişkin harcama ve gelirlerin bileşimi toplumdaki kaynak dağılımını hem belirler, hem de toplumdaki kaynak dağılımı tarafından belirlenir. Söz konusu etkileşimin ana çerçevesini ise benimsenen makro ekonomik politikalar (istihdam, büyüme, enflasyon, cari açık vb.) çizer. Genelde, izlenen makroekonomik politikalar, özde ise sunulan kamu hizmetleri toplumsal düzlemde cinsiyet açısından önemli sonuçlar yaratır.

Kadınların ve erkeklerin ihtiyaçları, tercihleri ve öncelikleri farklı olmasına rağmen gerek politika üretiminde, gerek politik uygulamalarda bu husus göz önüne alınmamaktadır. Bu anlamda, politikaların mali yansımalarını kapsayan bütçe, cinsiyetler arası eşitsizliğin üretilmesinin aracı olmaktadır. Bütçede politika önceliklerinin belirlendiği eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve tarım gibi *kamu hizmetleri*; personel giderleri, mal-hizmet alımları, sermaye giderleri gibi *kamu harcamaları* ve vergiler gibi *kamu gelirleri* esas itibarıyla erkeklerin – tabi asli anlamda cinsiyet rejimi içerisinde egemen konumda bulunan heteroseksüel erkeklerin- yaşamlarını baz alan biçimde kurumsallaşmıştır. Kadınlar ise cinsiyete dayalı iş bölümüne paralel olarak bütçe hacmi içerisinde ikincil ve sınırlı bir yere sahiptir.

"Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe", kadın ve erkeklerin, gereksinimlerinin karşılanmasında kamu kaynaklarının hakça kullanımını ve kamu gelirlerinin yükünün hakça üstlenilmesini gözetir bütçedir. Kadınlar için ayrı bir bütçe değildir, kadınların toplumdaki ikincil konumlarından hareketle, bütçenin cin-

siyeter arası eşitsizliklerin giderilmesine,yönelik olarak düzenlenmesi ve uygulama sonuçlarının izlenmesine olanak sağlayacak şekilde yapılandırılmasıdır. Örneğin; baraj, otoban gibi büyük ölçekli altyapı yatırımlarının sonuçlarının cinsiyet açısından ayrıştırılması zor olabilir ama toplu ulaşım, sağlık, eğitim, istihdam paketi gibi alanlarda bu çok daha kolay biçimde gözlemlenebilir. Bu bağlamda "toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe", ister devlet bütçesi ister yerel yönetim bütçesi olsun bütçenin toplumsal cinsiyet açısından tarafsız olmadığı ve sistematik biçimde kadınlar aleyhine eşitsizliklere yol açtığından hareketle, bütçe politikalarına toplumsal cinsiyet perspektifi kazandırılmasını amaçlar.

Bu doğrultuda kamu harcamaları ve kamu gelirleri, cinsiyet perspektifinden üç boyutlu bir analize tabi tutulmalıdır. Bu analizin birinci boyutunu, nitel ve nicel analiz; ikinci boyutunu, toplumsal refah/üretim/yeniden üretim/bölüşüm/yeniden bölüşüm analizi; üçüncü boyutunu ise tanınma, katılım ve temsil analizi oluşturmaktadır. Bütçenin cinsiyetler açısından eşitsiz ve ayrımcı sonuçlara yol açan nitel ve nicel özelliklerinin eşitlik sağlayıcı biçimde dönüştürülmesi; ücretli ve ücretsiz kadın emeği üzerinde ayrımcı uygulamalara yol açan bütçe özelliklerinin eşitlikçi ve adil bir hale getirilmesi ve bütçenin karar alma, uygulanma ve değerlendirme süreçlerinin cinsiyet yönünden katılım ve temsile açık hale getirilmesi gerekir.

Türkiye'de kurumlar politikalarını belirlerken, bu politikaları bütçelendirirken ve uygularken somut hedefler çerçevesinde hareket etmemekte, bu nedenle de politika öncelikleri ile bu önceliklerin bütçe ile ilişkilendirilmesi noktasında bir kopukluk ortaya çıkmaktadır. Oysa kadınların kırsal ve kentsel alanlarda işgücüne katılımı, göçle kente gelen kadınların işgücü piyasasına girememeleri gibi konularda somut hedefler çerçevesinde bütçe hedefleri oluşturulmalıdır. "Çocuk bakımı", "çalışan kadınlar", "aile içi şiddet" ve "kırsal kesim çalışanları" toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye geçişte ilk olarak ele alınabilecek politika alanlarıdır. Yerel yönetimler bünyesinde ise, bütçeleme sürecine toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerleştirilmesi için sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlayacak düzenlemelere gidilmelidir.

Toplumsal Cinsiyete Dayarlı Bütçe uygulamasını hayata geçirmek üzere yapılacak değerlendirmelerde sorulabilecek sorular, örnek olarak, şu şekilde sıralanabilir:

- i) Yatırım Harcamaları, Personel Harcamaları, Diğer Cari Harcamalar ile Gelirler Açısından:
 - Kurumların Kalkınma Bakanlığı'nın saptadığı hedefler doğrultusundaki programları ve bütçeleri nelerdir?
 - Şartlı nakit transferi uygulamasının kadınların güçlenmesi üzerindeki etkileri nelerdir?
- ii) Eğitim:
 - Kız çocuklarının okullulaşma düzeyi nedir?
 - Yurt ve ulaşım olanakları mevcut mudur?
 - Halk eğitim merkezlerinden kadınlar ne düzeyde yararlanmaktadır?
- iii) Sağlık:
 - Kadınların sağlığa erişimi hangi düzeydedir? Örneğin Sosyal Güvenlik Sistemi içerisinde geti ödemesi yapılan ilaç ve diğer tıbbi malzeme türleri nelerdir?
- iv) Kadın İstihdamı:
 - Kadın istihdamı hangi düzeydedir? Sektörler itibarıyla istihdam istatistikleri nelerdir?
 - Kadınlara yeni istihdam olanakları yaratılabilmekte midir?
 - Çocuk bakımı açısından kamusal bakım desteği sunulmakta mıdır?
 - Kreş/yuva olanakları bulunmakta mıdır?
 - İşveren yükümlülükleri cinsiyete duyarlı biçimde nasıl dizayn edilebilir?
 - Kadınlar bağlamında esnek ve güvencesiz istihdam göstergeleri ne yöndedir?
- v) Spor:
 - Kadınların spor olanakları (spor salonu, havuz, parklar) var mıdır?
- vi) Kamusal Alan:
 - Sokak aydınlatması her yere ulaşacak düzeyde gerçekleştirilmiş midir?
 - Kadınlar için toplu ulaşım olanakları araç ve saat başta olmak üzere ne düzeydedir?
 - Şiddet ve tacize karşı ne gibi önlemler geliştirilmiştir?
 - Mekânsal/ergonomik düzenlemeler (kaldırım, merdiven, tuvalet, masa, sandalye vs.)
- vii) Karar Mekanizmaları:
 - Kadınlar karar alma mekanizmalarında hangi konumlarda bulunmaktadır? (Pozitif ayrımcılık, kota, eşit temsil)

Diğer yandan toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışını, kadın-erkek

ve dayalı daha dar bir hareket alanına sıkıştırmak yerine, kadınlar başta üzere egemen olanın dışındaki cinsel kimlikleri, yani LGBTT bireyleri k geniş bir perspektife dönüştürmek gerekmektedir.

İstihdam Dönük Uygulamalar

İstihdam dönük ideolojik ve siyasi programların istihdama yönelik politikalarının ılımlı tahripkâr olduğunu, çalışma hayatı içerisinde yaşanmış/yaşanan ımlarda ve pratiklerde çok yoğun bir şekilde gözlemliyoruz. İstihdama politikaların en yaygın tanımlarından biri olan üretim ve istihdamdaki k uygulamaları emeğin hakları üzerinde yoğun bir şekilde tahakkümde ıyor, yani emeğin haklarını olabildiğince değersizleştirilmektedir. Bu zleştirme, oldukça yoğun bir şekilde kadın emeği üzerinde hükümnü mektedir. Diğer bir ifadeyle, mevcut haliyle patriarkal kapitalizm, asal yapı ve üretim/bölüşüm süreci içerisinde kadınların görünmez ve eşsiz emeği üzerinden somutlaşmakta ve yükselmektedir.

İstihdam/siyasetteki istihdam politikaları temel olarak, kapitalist patriarka ıdaki üretim/bölüşüm ilişkilerinde "görünmez" olan kadın emeğinin al alana taşınması, görünürleşmesi ve kadınların güçlenmesi üzerinden geçirmektedir. Hali hazırda yerel yönetimlerin istihdam politikalarında ve çözümleri olarak kadın istihdam projeleri bulunmaktadır. Bu projelerin ımları kendi içerisindeki çelişkilerden kaynaklı olarak başarılı/başarısız nitelenebilir. Ancak öte yandan, bu başarı/başarısızlığın nedeni üzerin- ılacak tartışmalar ve analizler tümünün başarıya ulaşabilme koşullarını ısında barındırmakta. Bu anlamda yürütülemeyen projenin bir örneğini, ılında Dersim (Tunceli) Belediyesi'nin çağrısıyla açılan ve 9 Aralık 2011 itibarıyla kapanan "Gökkuşuğu Kadın Fırını" projesinde görebilmek ündür. Bu proje kadınların ekonomiye katkılarını daha görünür kılmak, ımlarını öne çıkarmak, kadınların üretim ve denetim sürecinin bütününe ılabileceği bir mekân yaratma amacıyla kurulmuştur. Ancak kadınlar için ımlı bir üretim alanı/mekânı olma özelliği taşıyan fırının kapatılması ve tarafından kadınların beceriksiz/niteliksiz olmaları, fırının piyasaya ılamaması/piyasayla rekabet edememesi ve zarar etmesi gerekçeleriyle ıarak, mülkiyeti belediyeye ait olan fırın/pastane başka bir özel pastaneye 5.000 TL kirayla devredilmiştir. Dersim (Tunceli) belediyesinin fırının ıma nedenine ilişkin yukarıda da bahsi geçen görüşleri tam da bu nok- ze kapitalist piyasa kuralının ne kadar içselleştirilebileceğini yansıtmış ve

aynı zamanda toplumda piyasa suretinde bir dönüşümün nasıl oluştuğunun/ oluşabileceğinin de bir örneğini sunmuştur. Dolayısıyla gökkuşuğu kadın fırının kapatılma nedeni, argümanı ve sonucunun, elimizde neoliberal sistem eleştirisine yetecek kadar dayanak sağladığını gözlemlemek mümkündür. Diğer taraftan, bu projenin kazandırdıkları da elbette vardır. Bu yönüyle bakıldığında, Gökkuşuğu fırınına, kadın işçilerin aile içinde görünmeyen emeklerini aile içi ilişkilerin dışına çıkararak; belediyenin sunduğu imkânla bu emeklerini kent ve toplumdaki üretim süreci içerisinde görünür kılmasına olanak sağlamıştır. Gökkuşuğu fırını projesinin yanı sıra başarılı olarak yürütülen projeler de duyulmaktadır, örneklendirecek olursak, Bağlar belediyesinin yürütücüsü olduğu çeşitli uygulamalar incelenmeye değer gözükmektedir.

Yerel yöneticiler, istihdam uygulamalarında kaynak meselesini bir sorun olarak görmekte ve kadınlara istihdam yaratılması fikrine karşı "kaynak yok" cevabı üzerinden ortaklaşmaktadır. Burada önemli olan bir husus kaynakların dağılımında cinsiyet duyarlılığının olup olmamasıdır. Bu duyarlılık yoksa zaten bu durumda toplumsal cinsiyet algısından da bahsedilemez. İstihdam olanaklarının yaratılmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan yalnızca birkaçını sıralayacak olursak; iş olanakları yaratılmasında cinsiyet çeşitliğinin gözetilmesi, kadınların el emeği ürünlerinin değerlendirilmesi, kadınların sosyal güvenlik kurumlarından yararlanmalarının sağlanması ve her şeyden daha önemlisi "Gökkuşuğu Kadın Fırını" projesinde de yerini bulamayan güvenceli istihdam talebinin mutlak surette yerine getirilmeye çalışılmasıdır.

İstihdam politikalarının amaç edindiği başka bir nokta da yoksulluğun ortadan kaldırılması için kadınların istihdam edilmesi ve bunun için beceri kursları üzerinden arayışa girilmesidir. Bu arayışın istihdama bir katkısı olamaz diyemeyiz ancak bu beceri kurslarının, istihdam garantili meslek eğitimi, beceri ve kapasite geliştirme programlarından kadınların mutlak surette yararlanmasına evrilmesi gerekmektedir. Adanmaması gereken bir başka şey de, uygulanacak istihdam politikalarının yanına sosyal içerme politikalarının eklenmesinin elzem olduğudur; bu şekilde yürütülmeyen istihdam politikası başarısız olmaya yüz tutabilir.

Eğitim ve Sağlık

Toplumsal olana dair her şeyin, heteroseksüel kadın ve erkek asimetrisine dayalı hâkim cinsiyet rejimi tarafından cinsiyetlendirilmiş olması, toplumsal hayatın

önemli bileşenlerini oluşturan eğitim ve sağlığa toplumsal cinsiyet perspektifiyle bakılması zorunlu kilar.

toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik temel belirleyiciler olarak heteroseksüel kadınlar ve erkekler ile heteroseksüel olan ve heteroseksüel olmayan (GBT) bireylerin eğitim ve sağlık hakkına ulaşımının, onların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarının farklılaşmasına neden olur. Hâkim cinsiyet paradigmasının yol açtığı ayrımcılıkların en çarpıcı olumsuz etkisi, kadınların ve LGBTT bireylerin eğitim ve sağlık hizmetlerinden eşit biçimde yararlanamamasında kendini göstermektedir.

ullaşma ve okur-yazarlık oranlarına bakıldığında kadınların erkeklere göre im-öğretim olanaklarından daha az yararlandıkları, yükseköğretim düzey- belli alanlarda yoğunlaştıkları ve sonrasında emek piyasasında kendilerine çerçevede bir yer bulabildikleri görülmektedir. Tam da var olan bu durumu inler biçimde AKP hükümeti tarafından uygulamaya sokulmaya çalışılan, uyoyunda 4+4+4 olarak bilinen güncel düzenleme ile kız çocuklarının ullaşma oranlarını daha da aşağıya çekecek, kızları eve kapatacak yahut ucuz leci olarak vasıfsız işlerde çalışmak zorunda bırakacak, "çocuk gelinler" su yaygınlaştırılacaktır. Egemen olanın dışındaki cinsel kimliklere sahip ler (LGBTT'ler) ise psiko-patolojik dolayısıyla tedavi edilmesi gereken lar olarak adlandırılmakta, "normal" olarak kodlanan davranışın dışında ter edenler eğitim sisteminin dışında bırakılmaktadır. Kadın eşcinseller kadın hem eşcinsel olmaları dolayısıyla çifte bir ayrımcılığa -sınıfsal, din- tnik gibi başka ayrımcılıklar bir yana- maruz kalmakta, erkek eşcinseller keldiğe hâle getirdikleri için görünür oldukları ölçüde eğitim sisteminde masına müsamaha gösterilmemektedir. Transeksüel bir bireyin eğitim inde öğrenci ya da eğitim çalışanı olarak bulunması ise tasavvur edile- ir durumdur.

ret duyarlı olmayan geleneksel sağlık politikaları kadınlar ve erkekler- veya benzer biçimde hastalıklara yakalandıklarını farz etmektedirler. msal ve biyolojik farklılıklarından dolayı kadınlar ve erkeklerin değişik sorunları ile karşı karşıya kaldıkları, sağlık hizmeti gereksinimlerinin ve arayışı davranışlarının farklı olduğunu dikkate alınmamaktadır. Oysa kadınlar ve erkekler aynı sağlık hizmetlerinin sunulmasından ziyade n hizmetin biyolojik ve toplumsal cinsiyet gereksinimlerine ve hakkani- lerine uygun olmasını gerektirir. Diğer yandan "yeryüzünün lanetli- arak kodlanan LGBTT'ler -özellikle transeksüel bireyler- açığa çıkma,

asağılanma ya da farklı ayrımcı pratiklere maruz kalma korkusuyla sağlık hizmetleri sunumundan yararlanamamaktadırlar. Kadınların ve LGBT'lerin sağlık bağlamında yaşadığı eşitsizlikler ve ayrımcı uygulamalar onların yaşama hakkını bile ortadan kaldıran niteliktedir.

Son olarak kadınların anadilinde eğitim ve buna paralel biçimde sağlık hizmetlerine ulaşmıyor oluşu kadınların özneleşme, özerkleşme ve yaşamlarını sağlıklı biçimde sürdürebilmeleri açısından en büyük handikaplardan birini oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda yerel yönetimlerin cinsiyet bakış açısına sahip sağlık ve eğitim politikaları hayata geçirebilmeleri açısından evvel emirde yapması gereken çalışmalar örnek olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Kadınları ve kız çocuklarının nüfus kayıtlarının çıkarılması,
- Kız çocuklarının her düzeyde eğitim imkânlarının ve barınma olanaklarının sağlanması/artırılması,
- Halk eğitim merkezlerinin ve burada verilen eğitimlerin kadınları ve LGBTT bireyleri gözetken ve içeren biçimde yeniden düzenlenmesi,
- Zorla evlilik, erken evlilik-çocuk gelinler, akraba evliliği gibi konu- larda eğitimler, seminerler ve diğer farkındalık çalışmalarının yürüt- ülmesi,
- Toplum merkezi, kadın danışma merkezi, yetiştirme yurtları gibi yer- lerdeki uzman personel eksiğinin giderilmesi, yeterli ve aynı zamanda gereken nitelikleri haiz sosyal hizmet uzmanı ve psikolog istihdamı sağlanması; bu merkezlerin LGBT bireylerin sorunlarına da cevap verecek şekilde yeniden yapılandırılması,
- Mobil merkezler aracılığıyla sağlık hizmetinin kadınların ayağına götürülmesi, birinci basamak sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi,
- Ergenlik eğitim merkezi, menapoz klinikleri kurulması,
- Engelli, kadın ve çocuklara ücretsiz sağlık hizmeti verilmesi,
- Üreme sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinin yeniden yapılandırılması ve etkisinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması.

Sağlık merkezlerine haftanın belirli günlerinde ücretsiz ulaşım sağlanması,

Kadınlara ve özellikle LGBT'lere yönelik ayrımcı uygulamaları ortadan kaldıracak ve zihniyet dönüşümünü sağlayacak biçimde eğitim ve sağlık çalışanlarına perspektif kazandırılması,

Toplumsal cinsiyet/cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli sağlık eğitim programlarının geliştirilmesi.

Yo-Kültürel Mekân Ve Faaliyetler

el yönetim politikaları gündelik hayatın her alanı kapsadığı için, sosyal umların oluşturulmasında da oldukça önemli bir işlev yüklenmektedir. ediyelerin düzenledikleri kültürel ve sanatsal etkinliklerin yanında lokal, s, piknik alanları, festivaller, açılan kurslar, yaya alanlarının genişliği, rlinin sosyalliğini doğrudan etkilemektedir. Bu sosyalleşme araçlarının ise umsal cinsiyete duyarlı olması, cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesindeki en mli etkenlerden bir tanesidir. İlkın yalnızca erkek sosyalliğine odaklı bir alleşme politikası, "homososyal ortamlar" olarak anılan bir sosyalleşme nı beslediği için cinsiyetler arasındaki eşitsizliği ve eril tahakküm biçim-i pekiştiren bir işleve sahiptir. Diğer yandan heteroseksist aile mekânları homososyal olmasa dahi, "aile" ve "aile içi roller" üzerinden hâkim tahak- n biçimlerini işleterek "norm-dışı ilişkileri" ötekileştirmektedir. "Aile dışı lar"da ise kadını nesneleştiren cinsiyetçi kültür diri tutulmaktadır. Yine e etkinliklerinde cinsiyetlerin yalıtık olarak sosyalleşmesi, erkeklere reka- ve şiddeti öğreten sporların uygun görülmesi ve kadınlar için düzenlenen etkinliklerinin azlığı problemlerden bir tanesidir.

er yandan erkeklerin, erkek dışındaki cinsiyetleri dışlayan mekânsal sosy- lerinin de kırılması amaçlanmalıdır. Örneğin kahvehane kültürü yerine, cinsiyetin birbirini tahakküm altına almadan ve dışlamadan paylaşabileceği al aktiviteler icat edilmesine özen gösterilmelidir. Kadınların kendi arındaki sosyalleşmelerinin yalnızca, kamusalıktan yalıtık bir sosyallik in "Hanımlar" veya "Aile Lokalleri" anlayışı da kuşkuyla karşılanmalıdır.

ar Belediyesi'nin "Çamaşırhane ve Tandır Mekânları" projesi her ne kadar kadına atfedilen rollerden kökenini alsın da orada kadınların oluşturduğu

sosyallikler, kadınların problemlerini paylaşacakları bir mecraya ne kadar ihtiya- ç duyduklarının göstergesidir. Sonuç olarak, sosyal aktiviteleri planlarken yerel yönetimin toplumsal cinsiyete duyarlı olduğunu gösteren en büyük ölçüt hâkim cinsiyet rolleri ve eşitsizlik biçimleri dışında fikirler geliştirebilmesi, sadece erkeklere değil, kadınlara, LGBTT bireylere ve çocuklara yönelik etkin- likler de planlamasıdır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin güvenli mekânlar ile korku mekânlarının haritasını çıkarması, kadın mekânları ve LGBTT'lere yönelik mekânların ne şekilde örgütleneceğine dair alanın bileşenleri ile ortak çalışmalar yürütmesi, görünmez kılınmış mekânsal dışlama pratiklerini açığa çıkarması ve "ötekilerin" kenti kullanma, temellük etme ve kentsel kararlara katılım hakkı olan kent hakkının yaşama geçirilmesini sağlaması zorunludur.

Kadına Yönelik Şiddetin İzlenmesi, Belgelenmesi ve Önlenmesi

Kadına yönelik şiddete dair yapılan çalışmaların önemli bulgularından biri, şiddete maruz kalan kadınların kendilerini korumaya dönük adım attıklarında, yaşadıkları şiddeti anlatmaya ve görünür kılmaya çalıştıklarında, var olan yasal mekanizmaları devreye sokmaya çalıştıklarında, içinde yaşadıkları şiddet ortamının dışına çıkmaya uğraştıklarında çoğu zaman çok fazla sorunla, ilgili- zlik ve dışlanmayla, halihazırdaki yasaların dahi uygulanmamasıyla, kadını yok sayan ve erkeği koruyan bakış açısıyla karşılaşmakta olduklarıdır. Kadına karşı şiddetle mücadelenin verileceği çok farklı toplumsal alanlar olmasına rağmen yerel yönetimlerin bu meseleyle ilgili olarak neler yapabileceğine dair öner- iler geliştirmeye çalışılan bu bölümde ilk söylenecek olan, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel siyaset mekanizmalarında sağlanabilmesinin ön koşulunun belediyelerin "kadınların ihtiyaçlarını, sorunlarını görünür kılmak" perspekti- fine sahip olması gerektiğidir. Böyle bir perspektife sahip olan belediyeden ilk beklenen de kendi kurumsallaşmasını, işbölümünü, bütçe düzenlemesini, per- sonel eğitimini toplumsal cinsiyet duyarlılığıyla yeniden ele alması olacaktır. Belediyelerin kendi bünyelerinde Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu/Birimi kurması, Kadın Meclisleri oluşturması, bu komisyonların, birimlerin ya da meclislerin takibini ve denetlenmesini sürekleştirmesi, belediyenin kurumsal yapısının yeniden düzenlenmesinin aklı gelen ilk görünümleridir. Diğer taraf- tan, belediyenin kendi yerinde çalışma yürüten kadın örgütleriyle beraber çalışması, bu örgütlerin belediyenin kadına yönelik yürüteceği çalışmalara da- hil olmasına ve/veya görüş bildirmesine alan açılması da önemli görünmekte- dir. Bununla beraber, belediyede çalışan personelin toplumsal cinsiyet eşitliği

usunda mesleki eğitim alması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair andalıklarının yükseltilmesi, yeni personel alımında toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılığı olan kişilerin tercih edilmesi, bu eğitimin süreklileşmesi, eğitici personel yetiştirilmesi ve yapılan iş akdelerine kadına yönelik ete dair caydırıcı maddelerin [şiddet uygulandığı takdirde maaş kesintisi, şan kadına ödenmesi, sözleşmenin feshi vb.] eklenmesi de yine belediy- alabileceği ve uygulayabileceği kararlar olarak düşünülebilir. Özellikle, diyeye ulaşan ve maruz kaldığı şiddetin önlenmesini isteyen, korunma eden kadınlarla temas edecek personelin yetiştirilmesi ve eğitilmesi likli olmalıdır. Kendi nüfusuna dönük yapacağı araştırmalarda belediye- kadınların hayat hikâyelerini, deneyimlerini ve sorunlarını tespit eden lar sorması, bu soruların cevaplarını istatistiksel verilere çevirirken cin- ayrımlı kategoriler oluşturması, edindiği verileri belgelemesi de bir diğer nli meseledir. Kadın/aile danışma merkezlerinin kurulması, Belediyeler sı'ndaki sığınakların açılmasına ilişkin maddenin uygulanarak sığınma ninin açılması ve eğer mevcutsa bu merkezlerin güçlendirilmesi, özellikle akdaların kadınları güçlendiren ve kendi başlarına bir hayat kurabilmeleri onlara gereken destekleri sağlayan alanlar haline getirilmesi, kadınların durumlarda arayabilecekleri acil telefon hattı gibi sistemlerin geliştirilmesi, nların sokakta güvenliğini sağlamaya dönük önlemlerin [sokakların yeter- ünlenilmesi, ulaşım araçlarının özellikle geceleri güvenliğini sağlanması, ulaşımında toplu taşıma araçlarının kadınları yaşadıkları yerlere yakın kilerde indirmesi vb.] alınması önerilebilecek diğer uygulamalar olabilir. ya kadar sıralanan ve kadına karşı şiddetin bireysel çabalarla değil de ku- sal değişimlerle sağlanabileceği düşünülerek geliştirilen tüm bu önerilerin ekleşmesinin önemli bir şartının, var olan kaynakların kadınlardan yana allanılması olduğu unutulmamalıdır.

İç Yerine

ında bizim de başlıklara ayırdığımız üzere yerel yönetimlerde toplumsal yere dayalı sorun alanları şiddet/eğitim/istihdam/siyaset/mekân olarak nlanmaktadır. Ancak, bir alanın bu kadar belirlenmiş olması, onun mlanmış ya da tüketilmiş, yalıtık bir alan olarak görülmesini beraber- getirebileceğinden, sistemin içine işlemiş diğer sorunların kategori dışı lması tehlikesi doğmaktadır. Asıl olarak yapılması gereken kategori ı görmek ve görünürleştirmektir. Yani yerel siyasetin öncelikte problem-

leri görmek üzerine yoğunlaşması önemlidir. Zira her yerelin kendine özgü koşulları ve problemleri vardır. Bu özgünlükleri göz önüne bulundurmada yola çıkmak sonuçsuz kalacaktır. Kategorileştirmenin diğer bir yanılsaması da "şiddet" örneğinde olduğu gibi tüm ülkede etkili olan kapsamlı bir so- runla baş edildiğini unutmaktır. Yerel siyasetin başarması gereken, bu denli büyük bir sorun yumağını, elle tutulabilen ve dokunulan, yani elin uzandığı, gözün gördüğü bir mesele haline getirmek ve yerelin özgünlüğü dahilinde değerlendirebilmektir. Dolayısıyla küçük/mikro meselelere mçyletmek ger- ektir, aksi takdirde söylenilen sözün kendisi soyut ve üstten olabilir.

Sorun alanlarına yönelik, yukarıda değindiklerimizle ilgili bir diğer saprama ise bir yereldeki değişimi/dönüşümü kendi dinamikleri içerisinden anlamanın yorumlamanın önemidir. Atölye çalışmasından çıkan sonuçların anlatıldığı bu yazı da söz konusu yerellerdeki dinamiklerin ortaya gitmeksizin tam olarak bilinip, analiz edilme olanağından yoksun olmayı bir eksiklik olarak görerek, şimdilik katkı sunabilmek adına kabaca temel öncüler üzerinden gitmeyi uy- gun görmüştür.

Yerel siyasetin, yereli merkezi siyasete taşıma özelliğinde olmasından ötürü izlemesi gereken bir diğer yol, yanıtlardan ziyade soruların peşinden koşmaktır. Bu bağlamda, yerel yönetimler, toplumsal cinsiyet ve kent örgülü bölünmelerin ne şekilde kırılabilceği, kamusal ve özel alanların, iş ve cv yaşamının bütünleşik bir çerçevede nasıl ele alabileceği gibi soruları sormaya başlamalıdır. Bu sayede "umut mekanlarımız" daha dinamik, direngen ve özgürleştirici kılınarak, Devrimci-Halkçı Yerel Yönetim anlayışının salt poli- tik bir söylem olarak vuku bulmasının, yani sadece sloganlarda kalmasının önüne geçilecek ve bu devrimci anlayışın toplumsal alanda kuşatıcı olmasının da önü açılacaktır.

Kavramsal Çerçeve

Asıl olarak Sırpça'daki 'Somooupravlanie' sözcüğünden türeyen özyönetim kavramı Türkçeye aktarılırken Fransızca'daki 'Autogestion' ve İngilizce'deki 'Selfmanagement' sözcüklerinden etkilenilmiştir. Sırpça'daki karşılığı ile kavram 'kendini kendine hükümet etme' anlamı taşıırken, Fransızca ve İngilizce'deki karşılıkları ile verili koşullar içerisinde bir işletme veya örgütün, kolektif biçimde çalışanları aracılığıyla idare edilmesi anlamı taşımaktadır. Bu bakımdan, İngilizce ve Fransızca anlamlarının salt ekonomik verimliliği çağrıştırması ve yalnızca işyeri sınırları içerisinde kalması bağlamında belirli kısıtlara sahip olduğu söylenebilir. Oysa Sırpça'daki karşılığı ile kavram yalnızca ekonomik üretim sürecini değil, toplumdaki kurumların tümünü kapsayan, ulusal düzeyde bir sistem olarak anlaşılmaktadır. Bu kavrama yakın olarak kullanılan ortaklaşa yönetim, işçi denetimi ve kooperatifler genel olarak üretim süreciyle ilişkili kavramlar olarak bilinirken; özyönetim insanların bütün işlerini, doğrudan ve bütün düzeylerde kendi ellerine almalarına olanak verecek bir toplumsal yapılaşma sistemi olarak tanımlanmaktadır. Özyönetim, günümüzde sıkça telaffuz edilen, anlaşılmaya çalışılan veya uygulama alanı olduğu düşünülen bir kavram değildir. Bu ilgisizliğin sebebi olarak, tarihsel deneyimlerin birçok kez başarısızlıkla sonuçlanması gösterilebilir.

Bu kavrama yakın kavramlar arasında "birlikte yönetim", "işçi denetimi" ve "kooperatifler" sayılabilir. Birlikte yönetim, işin teknik örgütlenmesi ve işlertenin genel politikası düzeylerinde çalışma düzeninin, ve çalışmaya dair detayları belirleme yetkisinin; mühendis ve teknisyenlerin tekelinden alınması, belirlenen hedeflere hangi yol ve yöntemlerle ulaşılacağına saptanması aşamasında işçilerin karar verici hale gelmesi olarak tanımlanabilir. Bu kavrama yöneltilen temel eleştiri; hedefleri önceden belirlenip tanımlanmış işlere ilişkin ayrıntıların saptanmasında çalışanlara söz hakkı tanınması durumunda, temel bir öneme sahip olmayan ve işverenin denetiminin hali hazırda zor olduğu ayrıntılara ilişkin olduğu için işverenin yönetim hakkını kullanmasında esaslı bir değişiklik yaratmadığıdır.

İşçi denetiminde ise, ortaklaşa yönetimdeki karar verme hakkının paylaşılmasının ötesinde bir durum söz konusudur. İşçi denetiminde normları, pazarlığın konusunu ve koşullarını belirleyen taraf işçilerdir. Fakat işçilerin, işyerinin tümü üzerinde bir tasarrufu olmadığı gibi; nelerin ne kadar ve nasıl üretileceğini saptamalarının da söz konusu olmaması nedeniyle özyönetimin uzağındadır.

kooperatiflerden bahsetmek gerekirse; bu örgütlenme biçimleri, sendikalar gibi, Avrupa'da Sanayi Devrimi koşulları içinde ve bu koşullara bir tepki olarak doğan ve gelişen yapılardır. Kooperatiflerin, ekonomik maddi üretimi ve tükümünün dışında, emekçi sınıfları ücretlilik konumundan uzaklaştırarak; onları kolektif işbirliği temelinde bir araya getirdiği ölçüde eşitlikçi bir içerik taşıdığı yitilebilir. Aynı zamanda kooperatifler; ortaklık temelinde yönetim organlarının seçimi; herkesin bir oy sahibi olması ilkesine dayanan tüm ortakların tam ittifakı, işletme amaçlarının ortak saptanması, sorumluluk alanlarının rotasyonu gibi bir dizi olumlu niteliğe sahiptir. Günümüzde dünyanın belli başlı ülkelerinde bahsedilen içeriğiyle uyumlu şekilde işleyen kooperatif deneyimleri olmakla birlikte; ülkemizdeki pratikler incelendiğinde, önemli oranda başarısız uygulamalar olduğu görülecektir. Bunun esas sebebi bu yapıların belirli bir süre sonra içeriğinin dışına çıkarılıp belirli çıkar çevreleri tarafından yozlaştırılmasıdır.

"İşbirlikte yönetim", "işçi denetimi" ve "kooperatifler" gibi kavramlarla beraber "katılım" kavramına da değinmek gerekir. Uluslararası hukuk incelendiği zaman, yönetime katılımı ifade eden ilk çalışmaların 1789 Fransız İnsan Hakları Beyannamesi'nde yer aldığı görülecektir. Sonrasında, 1948 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ile siyasi yaşama doğrudan müdahale hakkı tanımlanmıştır. Türkiye'nin 1992 yılında kabul ettiği ve 1985 yılında oluşturulan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, ve burada tariflenen "Hizmette Halk Yakınlık İlkesi" (Subsidiarite-Subsidiarity) ile beraber, Avrupa Sosyal Şartı'ndan (1961) türetilen alan Avrupa Kentsel Şartı (1992), ve bu şartın doğurduğu Kentsel Haklar Bildirgesi (1992) kent yönetimlerinde halkın yönetime katılımını şu şekilde tanımlamıştır:

"Yerel demokrasinin esasları otururulmadan, kentlerdeki kişi haklarından söz etmek yersiz olur."

"Kent yönetimi, hakları ve taşınmazları önerilen yönetsel yasalar ve kararlardan yararlanacak kişilere, bu kararların duyurulması ve aynı zamanda kişilere konuyla ilgili fikir beyan etme hakkı tanınarak, karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmelerinin sağlanmasıyla gerçekleşmelidir."

"Halk yönetim mekanizmasına katılmak ve işleyişinde etken olmak zorundadır. Bunun için, yerel gönüllü kuruluşların varlığının tanınması, yerel politikada halk katılımının (yürütme organlarına bağlı yönetim kurullarında ve komisyonlarda halk temsilcilerinin görev alabilmesi gibi) kurumsallaştırılması, yönetim mekanizmalarına işlerliğin (denetim kurulu, şikâyet kurulu, şikâyet komisyonları gibi) kazandırılması gerekmektedir."

"Yerel seçilmiş temsilciler, yalnızca genel bir yetkiye sahip olduklarından, özel bir sorun ve politika söz konusu olduğunda referanduma başvurmak durumundadırlar."

"Halk kendine düşen görevleri yerine getirebilmek için görevliler ve seçilmiş temsilciler tarafından uygulanacak tüm kararlardan haberdar olmalıdır."

Yukarıda anlatılan uluslararası metinlere ülkemiz de imza attığı için bunlar aynı zamanda iç hukuk metinleri haline de gelmiştir. Bu metinlerin yanı sıra, iç hukukumuzda yönetimlere halk katılımını tarifleyen açıklamalar yapılmıştır. 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Yasasında "hemşehri hukuku" başlığı altında, hemşehrinin hak ve borçları/sorumlulukları belirlenmiştir. Bu hükmün yeni söylemi "kentli haklarıdır". Bu yasanın 13. Maddesinde "belediye meclisi toplanulmasının halka açık olması" kuralı bulunmaktadır. Fakat burada hemşehrinin katılma hakkından bahsetmiş ise de, nasıl bir katılım sağlanacağı düzenlenmediği gibi; yasa, düzenlemede yerel örgütsel yapılanmanın, başta temsil olmak üzere birçok sorununu da çözmekten uzaktır.

Bu yasanın yanında, 3030 sayılı Büyük Şehir Belediye Yasası, 5393 sayılı Belediye Yasası ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası yerel yönetimlere halkın katılımını açıklayan birçok hüküm içermektedir. Fakat 5393 sayılı Belediye Yasası, İl Özel İdaresi Yasasından ve daha önceki Belediye Yasasından farklı olarak 76. maddesinde Kent Konseyini Düzenlemektedir. Buna göre:

"Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir."

Bütün bu uluslararası sözleşmelerde geçen maddelerin ve iç hukukumuzda tanımlanan hükümlerin bugünkü karşılığı "yönetişim" kavramı etrafında değerlendirilmektedir. Literatürde en geniş anlamıyla yönetim:

"Katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı "çok aktörlü yönetim" olarak tanımlanan yönetim, global, ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte birlikte yönetim, çoklu yönetim yaklaşımını içermektedir. Yönetimden yönetişime geçiş süreci, hiyerarşik, üstten, emredici yönetim anlayışından vazgeçilmesini ve yatay, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, desantralize ve katılımcı politikalar, kurumlar ve davranışlar ekseninde yeni bir ilişkiler sisteminin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır." şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde değerlendirildiğinde, yönetim şemsiyesi etrafında gerçekleştirilmeye çalışılan katılım kavramı "etkileşim içinde yönetim", "hesap verilebilirlik", "yönetimde şeffaflık ve saydamlık", "çoğulcu ve çok aktörlü paydaşlık" ve bunun gibi yan kavramlarla beraber kulağa hoş gelen bir kalıba bürünmektedir. Fakat, ideolojik bağlamı ve tarihsel kökleri itibarıyla incelendiğinde; bütün masumane betimlemelere karşın "katılım" kavramı, kapitalist ideolojinin sınırları belirgin bir alanda örgütlenmesinden doğan ve bu ideolojinin egemenliğini gerçekleştirme şekli olan çalışanların ve halkın yönetime katılması, belirli bir yönetsel kurumu düzenlemenin özel bir şekli olarak tanımlanabilir.

Bu anlamıyla yönetime katılma, sınırları özel mülkiyetçe çizilmiş bir alanda, yönetenlerle yönetilenlerin belirli bir yönetim hiyerarşisinde yer alan ortak organlarda işbirliği yapmalarını sağlayan mekanizmanın adıdır. Bu mekanizma etrafında katılım, ekonomiyi canlı tutmaya yarayan birçok araçtan biri olarak görülmektedir. Katılım, böylelikle sermaye çevrelerinin hedeflerinin yerine getirilmesinde ve bu kesimlerin bağlı olduğu toplumsal değişkenlerde pay sahibi olmaya indirgenmiş olur. Katılımın, halkın yoksul ve örgütsüz kesimlerini teskin etme ve küresel kapitalizmin toplumsal ilişkilerinde içkin olan iktidar manivelalarını gizleme girişimleri olduğu da savunulmaktadır.

Böylece katılım projesi organizasyonunun, bölgede kendi müşteri odaklı patronaj şebekelerini genişletmesine olanak sağladığı ortaya çıkmaktadır. Yönetişim yapısı etrafında şekillenen katılım mantığının temel taşıyıcıları; kent yönetimlerinde görüleceği üzere yerel piyasa çevreleri, belediyeler ve sivil toplum örgütleridir. Burada tanımlanan yönetim yapısında sivil toplum örgütleri, halkın ihtiyaçları etrafında örgütlenen demokratik kitle örgütleri olmaktan daha çok sermaye tabanlı örgütlerdir. Her ne kadar, kent konseyleri gibi halkın katılım kanallarını genişletmek amacıyla geliştirilen yapılar tanımlansa da bu yapılar yerel yönetimler ve sermaye çevrelerinin geliştirdikleri projelerde başarısız olmaları durumunda suç zeminini kaydılabilecekleri temel tampon alanlar durumuna gelmiştir.

Dünyada Devrimci-Halkçı Yönetsel Deneyimler

Marksizm öncesi kuramlar incelendiğinde, bu dönemlerde de yoksul emekçi kesimlerin eşitlikçi yönetsel yapılarının nasıl oluşturulacağı ve niteliği üstüne tartışmaların yürütüldüğü görülecektir. Ütopyacı sosyalistlerden kooperatifçiliğin öncüsü sayılan Fourier, insan doğasına uygun ve çalışmayı bir ızdırıp olmaktan çıkararak yaşamın mutluluk kaynaklarından biri haline dönüştüren nitelikte gördüğü topluluk birimleri düşünmüş ve bunların örgütlenmesine ilişkin ayrıntılı tasarımlar oluşturmuştur. Fourier, tasarladığı bu birimlere insan topluluklarını niteleyen phalange (falanj) ve bu toplulukların çalışmaları ve yaşadıkları alanları tarifleyen phalanstere (falanster) adlarını vermiştir. Fourier, bu modellerin uygulama alanı bulabilmesi için yaşanan sıkıntıların muhatabı olan ezilen sınıf ve katmanları temel alan bir toplumsal altüst oluş veya bir devrim değil; önerdiği sistemin mantıklılığına ve güzelliklerine dayanarak, dönemin yönetici elitlerini ve varlıklarını ikna etmeyi ummuştur. Bu durumun, başarısızlığın temel nedeni olduğu söylenebilir.

Fransa'da Fourier'in durumuna benzer şekilde, İngiltere'deki sosyo-ekonomik durum, Robert Owen'in düşüncelerine ortam hazırlamıştır. Owen, kendi fabrikasında bazı sosyal politika uygulamaları geliştirerek diğer fabrika patronlarına örnek olmak istemiştir. Üst üste yaşanan başarısızlıklar ve iflas neticesinde bu durumun sürekliliği olmamışsa da; Owen'in uygulamaları sermayedarların işçilerle beraber yönetimi konusunda ilk örneklerdendir. Owen, özel mülkiyete, kâra ve kapitalist düzene karşı barışçıl bir genel grevle gerçekleşecek yeni bir toplumsal düzen yaratmayı hedeflemektedir. Kooperatiflere dayanan bu toplumsal düzenin gerçekleşmesinde işçi sınıfına biçilen rol oldukça önemsiz bir içerik taşımaktadır. Owen'in tasarısı için bulduğu isim ise "Yeni Ahenk" veya "Ahenk Köyü"dür.

Sayılanların yanı sıra, Buchez'in işçi dernekleri ve bu düşünceden etkilenen Louis Blanc'ın "toplumsal atölyeler"i bulunmaktadır. Buchez burjuvazinin tekelleşme projesine karşı olarak emeğin birleşmesini önermiş ve üretimin temel birimleri olarak işçi derneklerini öngörmüştür. Fakat Buchez'in düşünceleri bir süre sonra, Fransa'da sendikacılığa damgasını vurmaya başlayan anarko-sendikalizm karşısında unutulmuştur. Buchez'den farklı olarak, Louis Blanc'ın "toplumsal atölyeler" fikrinde temel hizmetler devletin yükümlülüğü altındadır. Bununla beraber, kamusal sektörün yanında "özgür kesim" bulunmakta ve toplumsal atölyeler burada yer almaktadır.

Marksizm'den etkilenmiş ve Marksizm öncesi fikir ve akımların dışında, Kropotkin, Proudhon ve Bakunin gibi anarşist kuramın öncü isimleri, emekçilerin siyasal-yönetimsel örgütlenme alanına ilişkin farklı yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Bunlar içerisinde Kropotkin, her türden otoritenin, özel mülkiyetin ve kapitalist üretim tarzının; en yetkin, en gelişmiş organı olan modern devletin felsefi ve siyasal örgütlenmesine karşıdır. Kapitalist ekonomik düzen yerine, tek amacı toplumun her üyesinin ihtiyaçlarını karşılamak olan ve artık toplumsal birlik içinde ayrıcalıklı azınlıkların özel çıkarlarını gözetmeyen; tüm üretici güçlerin, işbirliği içinde, emeğe dayalı özgür işbirliğini tercih eden bir yaklaşımı benimser. Kropotkin'den farklı olarak Proudhon "özyönetimci federalizm" tartışmasını yapmıştır. Hem siyasal alana hem de iktisadi yaşama uygulanabilecek bir sözleşme ve dayanışma sistemi tanımlamıştır. Proudhon, zaman geçtikçe ekonomik yapının siyasal alanın yerini alacağını ve böylece arıyaların devletin yerini alacağını savunmuştur. Burada Proudhon özel mülkiyete değil, bunun yanlış kullanılmasına karşıdır. Bu sebeple özel mülkiyetin kolektif mülkiyete geçmesine olumsuz yaklaşmaktadır. Proudhon'dan farklı olarak, Bakunin özel mülkiyetin mahkûm edilerek kolektif mülkiyete geçirilmesini savunur. Bakuninci federalizm, birbirine bağlı ama karar almada bağımsız özgür işçi şirketleri ya da derneklerine dayanır. İşçilerin tabandaki örgütlenmelerini savunarak, tepeden aldığı iktidarı onlara aktarır.

Marksist geleneğin siyasal-yönetimsel alana ilişkin kuramlarına altlık teşkil eden en temel belge; Komünistler Birliği'nin kendisini deklare ettiği ilk yayın olan, K.Marx ve F.Engels tarafından kaleme alınan "Komünist Parti Manifestosu"dur. Bu eser ile Marks ve Engels ütopyacı sosyalistlerle araya kalın bir ayırım çizgisi çekmiştir. Bu yapıt, sosyalistler için hem bir eylem kılavuzu hem de geçmiş siyasi fikir ve akımlarla ciddi bir hesaplaşma niteliği taşımaktadır. Bu çerçevede, Marksistleri diğer siyasal anlayışlardan ayıran en önemli fark "proletarya diktatörlüğü" anlayışıdır. Marks ve Engels'in bu konudaki görüşlerine temel oluşturan ortam 1848 Devrimleri, 1871 Paris Komünü ve diğer kitle hareketleridir. Özellikle Paris Komünü, Marx'ın önceleri ihtiyatlı yaklaştığı fakat sonra coşkuyla sahiplendiği bir denemidir.

Paris Komünü, büyük bir yığın emeğini birkaç kişinin zenginliği durumuna getiren sınıf mülkiyetini kaldırmayı isteyerek; mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesini amaçlamaktadır. Komün, ordudan lağvederek, çoğunluğu işçiler tarafından oluşturulan bir ulusal muhafız birliği oluşturmuştur. Bununla birlikte, manevi baskı aygıtı olan rahiplerin iktidarını kaldırmaya girişmiş ve varlıklı kurumlar olan tüm kiliselerin dağıtılıp mülksüzleştirilmesini kararlaştır-

mıştır. Kira ödemeleri ertelenmiş; evsiz kalanların evlerine dönmelerini ve ev edinmelerini sağlayacak önlemler alınmıştır. Devlet gereçleri için kooperatiflere öncelik tanınmış, fırın işçilerinin gece çalışması kaldırılmış, ücretler eşitlenmiş, iş bulma büroları örgütlenmiştir. Terk edilmiş ve çalışmayan fabrikalar, işçi kooperatiflerine devredilmiş olup sadece işçilere devredilmekle yetinilmemiş; işletmenin yönetimi tüm işçilerin katılımı ile oluşan fabrika komitelerine bırakılmıştır. Komün'ün özel mülkiyet üzerindeki tedbirleri, işletmelerin yönetiminin ve denetiminin fabrika ve iş yeri konseylerinde olması şeklindedir. Bu şekilde gerçek bir demokrasinin işletilebileceği düşünülmektedir.

Paris Komünü deneyiminin dışında, Marks'ın proletarya diktatörlüğü ve ardından gelecek sınıfsız toplumun neye benzeyeceğine dair fikirlerini sınavılabileceği örnekler bulunmamaktadır. Bu anlamda Sovyet deneyimini incelemek yerinde olacaktır.

Sovyet modelinin iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki, yerel Sovyetler'in, iktidar organı olma özelliğidir. Bunun anlamı, iktidarın yalnızca merkezi yasama birimlerinin dışında, yerel halk meclisleri tarafından da kullanılıyor olmasıdır. İkinci özellik ise demokratik merkeziyetçiliktir. Bu yapı, her yerel yürütme komitesinin (encümen), hem yerel meclise hem de bir üstteki yürütme komitesine karşı sorumlu olduğunu belirtmektedir. Sorumluluğun ilk bağlantısı, yatay düzlemde demokratik olarak; ikincisi ise üstte merkezi olarak tanımlanır.

Modelde, iktidar organı olarak tanımlanan Sovyetlerin, hem yerel düzlemde hem de merkezi hiyerarşik ilişki içerisindeki pozisyonu tartışma konusudur. Sovyet modelinin ilk kez uygulamaya konulduğu Sovyetler Birliği'nde; 1917-50 arası dönem iç savaş koşulları, yoksulluk ve eğitimsizlik gibi nedenler yüzünden bu modelin hayata geçmemesi oldukça normal bir durum teşkil etmektedir. Bolşevikler, yarı milyon yakın personeli olan çarlıktan kalan devleti yönetmek zorundayken, devrimden yana olan eğitimlilerin sayısı, tüm ülke içerisinde yalnızca yüzde üç durumundadır. Ülkeyi yönetecek uzmanlar çok yetersiz olmakla beraber, eldeki kadrolar da olası düşman tehlikesi karşılığında askere gitmektedir. İlk yıllarda, il düzeyindeki personelin yüzde on ikisi, ilçe düzeyinde ise yüzde dördü yüksek öğretim görmüştür. Bu ve benzeri sorunlardan ötürü Sovyet modeli İkinci Dünya Savaşı bitene kadar istenilen anlamda hayata geçirilememiştir.

1950'lere gelindiğinde, ikinci dünya savaşından başanlı çıkılmış; belirli düzeyde sanayileşme ve eğitim gibi hedefler gerçekleştirilmiş ve tüketim yönlü

arkadaşlar olarak artmıştır. Farklı gereksinim ve taleplerin karşılanması
nda yetersiz kalan merkezi yönetim karşısında, yerel yönetim organları
yerel Sovyetlerin güçlendirilmesi öngörülmüş ve reel sosyalizm orta-
kara kadar da bu tartışmalar, hem Sovyetler Birliği'nde hem de diğer
Avrupa ülkelerinde gündemden çıkmamıştır. Yerelleri güçlendirmek
sık yasal değişiklikler yapılmasına, birçok kampanya ve seferberlik ilan
sine rağmen bu uygulamaların çok kısır kaldığı söylenebilir. Sosyalist
de yerel Sovyetleri güçlendirmeyi hedefleyen politikaların temel amacı,
Sovyetlerin yetkilerini arttırmakla beraber, büyük ölçekli daha az sayıda
birim yaratmaktır. Bu kapsamda birçok ülkede yasal değişikliklere gidi-
merkezi yönetimin yetki alanında bulunan ulaştırma, yol, polis teşkilatı,
gibi belirli hizmetler yerel birimlere devredilmeye çalışılmıştır.

Sosyalist ülkelerde farklı biçimlerde gerçekleştirilmeye çalışılsa da, genel eği-
rel birimlerin ölçülerini büyümektir. Doğu Almanya, Çekoslovakya
i küçük Sovyet cumhuriyetlerinde önemli değişiklikler olmamışken,
stan'da yerel birimlerin sayısı üç yüzden bin üç yüz yetmiş yediye çı-
ş; Polonya'da dört bin üç yüz on beş'ten iki bin altmışa indirilmiştir.

ovyetlerin canlandırılmaya çalışılmasının bir diğer aracı da demokratik
yetçilik uygulamasındaki aksaklıkların giderilmesi olmuştur. Hemen
sosyalist ülkelerde demokratik merkeziyetçiliğin dikey hiyerarşik boyu-
nokratik boyuna baskın gelmiştir. Bu durumun önemli nedenlerin-
ti hem yerel Sovyetlerin bir üst birime olan bağlılığı hem de Sovyetler
de bulunan farklı birimlerin üst birimlere olan bağlılığıdır. Bu durum-
amen dikey ilişkiler içerisinde yetki katışıklığı doğuracak bir süreç işle-
yatay koordinasyon ve ilişkiler es geçilmiştir. Sonuç olarak, demokratik
yetçiliğin merkeziyetçilik ve bürokrasi boyutu ağır basmış; bu durum
ve devlet içerisinde kızıl olmayan teknokrat ve bürokratların giderek
larını hissettirmelerine, ve sistemin halka yabancılaşmasına sebep ol-
r. Fakat Sovyet modeli eksik ve yanlışlarına rağmen yalnızca sosyalist
üzerinde değil, basit bir fabrika işgali veya yerel iktidar kalkışmalarında
ek alınarak uygulanmaya çalışılmıştır. Özellikle 1. Dünya Savaşı sonra-
birçok Avrupa ülkesinde ortaya çıkan fabrika işgalleri ve işçi konseyleri
örnek gösterilebilir.

nlında italya'da patlak veren grevler ve fabrika işgalleri sırasında işçi-
nik ve yönetsel komiteler kurarak fabrikaları kendileri işletmeye baş-
ırdır. Bu dönemde Ordine Nuovo (Yeni Düzen) gazetesinin yönetici-
Gramsci, işçi sınıfının siyasi yeteneğinin, inisiyatif alma ve devrimci

yaratıcılığının bir kanıtı olarak gördüğü fabrika konseylerine sınırsız destek
vermektedir. Fabrika konseyleri deneyiminden yola çıkan Gramsci, Sovyet-
ler Birliği'nde Sovyetlerin bürokratik ve devletçi bir nitelik kazandığını tespit
etmektedir. Buna muhalefet eden Gramsci, proletarya diktatörlüğünün güç-
lü parti aracılığıyla değil, proletaryanın kendiliğinden oluşturduğu organlar
aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini ummaktadır. Ona göre, fabrika konseyleri
ekonomik altyapıyla siyasal üst yapıya uygun düşmektedir. Ekim Devrimi ar-
dından oluşan politik atmosfer neticesinde İtalya'dakine benzer şekilde 1918-
1923 yılları arasında Almanya'da, 1919'da Macaristan'da, 1918-1920 yılları
arasında Avusturya'da oluşan konsey hareketleri Rusya'dakinin aksine işçi
sınıfının mevcut iktidarı yıkıp kendi iktidarını oluşturmaya cıvılamamıştır.

Fabrika işgal eylemleri sırasında gelişen konsey ve komiteler dışında, farklı öl-
çeklerde gelişen mücadeleler ve bu mücadelelerin yol açtığı yönetsel örnekler
de bulunmaktadır. İspanya iç savaşı sırasında oluşturulan birlik ve federas-
yonlar buna örnek gösterilebilir. 1936'daki genel seçimleri Halk Cephesi'nin
kazanmasının ardından, General Franco'nun liderliğinde ordu yönetime el
koymaya kalkışmıştır. Madrid, Vallencia, Barcelona gibi birçok büyük kentte-
ki askeri ayaklanmanın başarısızlığı uğratılmasından sonra, siyasal iktidar he-
men hemen tümüyle silinmiştir. Mevcut kapitalist yapıların yerini, İspanya'da
hali hazırda güçlü olan sendikal yapılar alır; kaçan sanayicilerin ve büyük topr-
rak sahiplerinden kalan fabrika, atölye ve topraklara el konur. İşçi meclislerine
dayanan yeni bir sosyal ve ekonomik piramit oluşturulur. Bu piramit tepeye
dayanmak yerine, tabandan hareket eden ve mahalli birimlerden bölge birlik-
lerine doğru aşağıdan yukarı yükselen federasyonlar biçimindedir. Tarımsal
alanlarda ise her köy, tarım işçileri genel kurullarınca seçilen komiteler tara-
findan yönetilmeye başlar. Fakat, 1937 tarihinden itibaren merkezi hüküme-
tin yetkileri genişletilerek, birçok sanai işletmede devletleştirilmeye gidilmiştir.
Halk Cephesi hükümetinin bu uygulamalarına karşı sendikalar bürokratlaş-
manın derinleşeceği gerçeğiyle karşı çıkmışlardır. Bununla birlikte, diğer
sanayi işletmelerdeki konsey ve meclis tipi yapılar cumhuriyetçi İspanya'nın
ezilmesine kadar şu veya bu biçimde devam etmeyi sürdürmüşlerdir.

1970'li yıllara gelindiğinde sermaye birikim sürecinin dünya çapında yaşadığı
yapısal krizlere bağlı olarak kapitalizm küresel ölçekte kendisini yeniden yapı-
landırma yoluna gitmiştir. Keynesçi devlet politikaları rafa kaldırılarak, yerine
kuralsız ve esnek bir birikim süreci gelmiştir. Özellikle "az gelişmiş" ve "geliş-
mekte olan" ülke ekonomileri küresel ekonomiye sorunsuz eklenmek için
esnek politikalar geliştirmiş ve bunu uluslararası sözleşmelerle pekiştirmişler-

1990'lara gelindiğinde dünyanın çevre ülkeleri diye tarif edilen yerlerinde, tutarsız neoliberal saldırılara karşı alternatif modeller tartışılmaya başlandı. Meksika'nın ABD ve Kanada ile imzaladığı NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) bu duruma örnek olarak gösterilebilir. NAFTA'nın Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüğe gireceği 1994 yılı başından itibaren EZLN (Zapatista Ulusal Kurtuluş Ordusu) önderliğinde, Chiapas Mayalanları ile San Andres anlaşması imzalanmıştır. Fakat 2001'de Kongre çıkarılan "Yeni Yasası"yla beraber bu Anlaşma iptal edilmiştir. Bunun üzerine EZLN, "Halk" diye adlandırdıkları yerel birimler kurarak özerkliklerini ilan etmişler-

"Halk"lar her bir isyancı cemaatin kendi adını verdiği, her biri farklı etnik grupları barındırıp temsil eden beş idari bölgeye ayrılmıştır. Her bir bölgede, her bir cemaatin temsil edildiği bir birim görev yapmaktadır. Her bir birim, "Halk" "İsyancı Özerk Zapatista Belediyesi"ni (MARZ) temsil etmektedir. Her bir özerk belediye, iki üç yıl süreyle görev yapan özerk bir konsey tarafından yönetilmektedir. Bu konseylerin görevi: adaleti sağlamak, sağlık, eğitim, konut, tarım, ticaret, enformasyon ve kültür hizmetlerini yürütmektir. Cemaatlerdeki yerel yaşam, üretimin planlanması, cemaat toprakları üzerindeki ayakkabı, el dokumaları gibi kooperatiflerin işleyişinde karşılaşılan sorunlar, ve okul ve sağlık ocağının işleyişi bu konseylerin sorumluluk alanıdır.

Meksika'da EZLN önderliğinde yürütülen silahlı mücadeleden farklı olarak Güney Brezilya'nın Rio Grande Do Sul eyaletinin başkenti Porto Alegre'de, belediye seçiminin 1989 yılında Brezilya İşçi Partisi (PT) tarafından kazanılmasıyla katılımcı bütçe uygulaması başlamıştır. 1980 yılında sendikacılar, sol kristiyanlar ve Marksist militanlar tarafından kurulan PT, belediye bütçesinin harcamaları üzerinde halkın tayin edici bir rol oynaması gerektiğine inanmıştır. Bu uygulama ile halk, kendi önceliklerini tanımlamış, bütçenin işleyiş kurallarını koymuş, KB danışmanlarını seçmiş ve kentin ortaklaşa yönetimine aracılık etmiş, yurttaşların kamu yönetiminde aktif rol almalarını ve belki de Dünya'da örnek şekilde kamuyu denetlemelerini sağlamıştır. Dolayısıyla, halk bütçenin oluşumuna katılarak, pasif yurttaşlıktan aktif yurttaşlığa geçiş yapmıştır. Onun için bu süreç "yurttaşlık okulları" diye de adlandırılmaktadır.

2000'li yılların başına geldiğimizde Güney Asya'da Naksalitler olarak adlandırılan Hindistan Komünist Partisi (Maoist)'in önderliğinde yürütülen Halk

Savaşı neticesinde 600 küsur yönetim bölgesine ayrılan Hindistan'ın 200 bölgesinde, emperyalist ülkelerin bile "Kızıl Koridor" olarak nitelendirdiği geniş bir coğrafi alanda Maoistlerin hâkimiyeti bulunmaktadır. "Kızıl Koridor" olarak adlandırılan alanda ülkenin en yoksulları yaşamaktadır ve tarımsal faaliyet temel üretim biçimini oluşturmaktadır. Maoistlerin alternatif yönetim birimlerini örgütledikleri bu alanlarda; eğitim-kültür, finans, hukuk, savunma, tarım, orman koruma, sağlık ve halkla ilişkiler birimlerinden oluşan sekiz temel bölüm bulunmaktadır. Bu departmanlar iç içe geçmiş konsey sistemiyle çalışmaktadır. Ayrıca bu alanlarda ülkenin farklı alanlarından gelip gönüllü faaliyet yürüten doktorlar, mühendisler ve eğitimciler de bulunmaktadır. HKP(Maoist), merkezi hükümetten bağımsız bu kurtarılmış bölgelerde kültür, ekoloji, sağlık vb. alanları kapsayan bir çok kampanya da yürütmektedir.

Ülkemizde Devrimci-Halkçı Yönetimsel Deneyimler

Ülkemizde sınıf mücadelesinin yükselişine bağlı olarak farklı dönemlerde, farklı biçimlerde devrimci yönetimsel deneyimler gelişmiştir. Gerek fabrika ölçeğinde denenen işçi konseyi ve komiteleri gerekse mahalle ve üst idari ölçeklerde ortaya çıkan örgütlenmeler günümüzde devrimci-halkçı bir idari yapının örgütlenme tartışmalarında temel çıkış noktaları durumundadır.

Dünyada ve ülkemizde gerçekleşen devrimci ivmelenmeye bağlı olarak yükselen toplumsal muhalefetle birlikte özellikle 1960 ve 1970'lerin sonunda önemli işçi direnişleri ve fabrika işgalleri gerçekleştirilmiştir. Özellikle Alpagut, Aşkale, Yeniçeltik Maden İşletmeleri ve Güntem Kazan Fabrikası direniş ve işgalleri işçi sınıfının özyönetim modeli etrafında geliştirdiği önemli örneklerdendir. Zarar ettiği için kapatılmaya çalışılan bu işletmelerde; işçilerin işgal ettikleri fabrikalarda, üretim araçlarını kendileri kullanarak ürettikleri ürünlerde ciddi bir verimlilik elde etmişlerdir. Aynı zamanda oluşturdukları işçi konsey ve komiteleriyle de ortak yönetim ve denetim birimleri oluşturmuşlardır. Böylelikle patronları tarafından sürekli "eğitimsiz" ve "cahil" olarak küçümsenen işçi sınıfı bu deneyimleriyle burjuva egemenlere hem üretim verimliliğinin nasıl olması gerektiği konusunda hem de yönetimsel pratikleriyle önemli dersler vermişlerdir. Bu direnişler devletin zor aygıtları tarafından sert müdahalelerle dağıtılsa da ezilen işçi ve emekçi kesimlere eşitlikçi ve özgürlükçü bir yönetimsel sistemin nasıl kurgulanması gerektiği konusunda önemli tecrübeler bırakmıştır.

brikalarda işçi sınıfı direnişleriyle oluşan özyönetim örnekleri dışında, kent alanın sermaye birikim sürecinde önemli bir dinamik olmasıyla beraber, mahalle ölçeğinde tabandan mücadelelerle inşa edilen yönetsel tecrübeler de bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri, kuşkusuz, 1 Mayıs Mahallesi deneyimidir. Buranın önemi, ülkemiz devrimci hareketinin, Gülsuyu, Üzeltape ve Çayan Mahalleleri ile beraber kentsel mekâna yasal olmayan kat meşru müdahalesinin ilk örneğini sergilemesinden kaynaklanmaktadır. Müdahale, devrimci örgütlerle halkın beraberce kentsel arsalarla el koyarak ihtiyaç öncelikli olarak planlaması, dağıtması ve korumasını ifade etmektedir. 1970'li yıllar boyunca devrimci örgütler arası yaşanan gerilimler ve çatışmalar Mayıs Mahallesi'nin kuruluş sürecinde kendisini dayanışma ve ortaklaşma bırakmıştır. Burada halk ve devrimciler tarafından kurulan halk komitele-ndeki karar alma süreçleri bu durumun en somut ifadesidir. Fakat 12 Eylül darbesi ile beraber ülkemizin mücadele veren diğer yerlerinde olduğu gibi, bu an da devlet tarafından saldırıya uğrayarak dağılmıştır.

fabrika ve mahalle ölçeklerinin dışında, Fatsa ilçesinde yaşanan örgütlenme deneyimi ve belediye yapısı günümüzde hala tartışılan önemli deneyimler arasındadır. 1977 seçimlerinde bağımsız, devrimci aday olarak Fikri Şönmez'in belediye başkanı olmasıyla Fatsa süreci başlamıştır. Seçimlerden sonra, Kuruluş Mahallesinden başlamak üzere 11 mahallede komite seçimi yapılmış ve mahalleyi temsil edecek insanlardan oluşan komiteler güçlendirilmiştir. Bu komiteler kurulduktan sonra, komitelerin sözcüleri ile birlikte ilk toplantı yapılmıştır. Belediyede alınan ilk karar, komitelerce yürütülecek ve Fatsa sokaklarını çamurdan kurtarmayı amaçlayan bir kampanya başlatmak olmuştur. Diğer belediyelerden, köylerden, kentlerden ve hatta üniversitelerden gelen arkadaşlarla, bir hafta gibi kısa bir sürede ilçe çamurdan temizlenmiştir. Aynı şekilde, karaborsaya ve fındıktaki sömürliye karşı birçok kampanya yürütülmüştür. Bu uygulamalarla beraber, belediye yönetimi ve Terzi Fikri rahatsız dilmeye başlamıştır. 1980 11 Temmuz'da bir nokta operasyon organize edilerek, Terzi Fikri ve sürece önderlik eden birçok devrimci tutuklanmıştır. Bu müdahale yoluyla Fatsa'nın kolektif dayanışma ilişkisi devlet baskısıyla dağılmıştır.

Sonuç

Ülkemiz sınıf mücadelesi tarihi incelendiğinde; somut bazı örnekler dışında, halkın öz örgütlülükleri temelinde inşa edilen yönetsel deneyimlerin çok az

olduğu görülecektir. Bu durum, sahip olduğumuz devlet gerçekliği, egemen sınıf karakteri ve ideolojisi bağlamında değerlendirilebilir. Osmanlı'dan günümüze devlet, gerek sistemleşmiş baskı ve şiddet aygıtlarını kullanarak, gerekse sosyal ve kültürel hegemonik manipülasyon araçlarıyla farklı biçimlerde kendini gösteren sınıfsal çelişkileri organize etmeyi başarabilmiştir. Bu işin yanı sıra olmakla beraber; diğer yanı halkın örgütlü güçlerinin strateji ve politikalarındaki yanlış ve eksik bakış açılarıdır. Günümüzde, belirli yerel iktidar alanlarında temsiliyet fırsatı bulan sol-sosyalist yapılar incelendiğinde; bu yerlerde farklılaşan sorun alanlarıyla kurulan ilişkilerin yetersiz ve zayıf olduğu görülecektir. Bu yetersizlikler neticesinde yerel halkın ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal-yönetsel alana dair beklentileri her geçen gün çeşitlenerek gelişirken, sol-sosyalist yapılar tarafından geliştirilmeye çalışılan çözüm önerilerinin günün ihtiyacını karşılamaktan uzak ve yalnızca söylem bazında kaldığı açıktır. Bu durumun oluşmasındaki temel neden, yerelin somut yapısını ve ihtiyaçlarını anlamak noktasındaki isteksizliktir. Günü kurtaran, takvimsel ve genel geçer politik faaliyetler ülkemiz sol hareketinin genel handikapı durumuna gelmiştir.

Bu çerçevede yerel iktidarlar değerlendirildiğinde, her politik yapının belirli bir yerel yönetim programı ve bu program çerçevesinde şekillenen esnek politikaları olması beklenir. Fakat çoğu zaman bu programlar kâğıt üstünde kalmakta ve halkla buluşmamaktadır. Kaynak yetersizliği veya teknik imkânsızlıklar bu sorunun tali yönünü oluşturmakta; esas sorun, devrimci yerel stratejiler oluşsa bile bu stratejileri yaşamla buluşturabilecek somut araçların ve mekanizmaların geliştirilememesi olmaktadır. Örnek olarak, "halk meclisleri" şimdye kadar yerel iktidarı alan bütün sosyalist yapıların uygulamada görmek istedikleri temel amaçlar arasındadır. Fakat bu amaç, sayısal verilere dayanan yeterli araştırma ve sosyal alan çözümlemesinin yapıldığı örnek mahalle meclislerinden başlanmadığı oranda uygulamaya konulduğunda başarısızlıkla sonuçlanan denemelere dönüşecektir. Yalnızca geçmiş devrimci deneyimlere dayanarak uygulanmaya çalışılan yöntemlerin dogmatizmi doğuracağı açıktır.

Bununla beraber, bir diğer sorunlu anlayış da halk meclisi benzeri yapıları mutlaklaştırarak bu yapılara gereğinden fazla paye biçmektir. Her şeyi halkın kararları etrafında şekillendirmeye çalışan bir politik yaklaşım yerel iktidarları liberalizme demirleyecektir. Burada unutulmaması gereken temel konu halkın farklı sınıf ve katmanlara sahip olduğu ve bu yapı içerisinde farklı güç ve çıkar grupları bulunabileceğidir. Örnek vermek gerekirse; bir yerel mecliste

ılacak olan HES toplantısında, bu yerelin doğal ve kültürel değerlerine
ar vermesi olası bu uygulamanın, pekâlâ kabul görebileceği durumlar ola-
ttır. Şirket sahipleri veya yerel devlet kurumları, yöreye gelir ve kalkınma
layacağı gerekçesiyle bu tür manipülasyonlara başvurarak, halkla farklı çı-
r ilişkileri geliştirebileceği sıklıkla görülmüştür. Burada açığa çıkan esas so-
n; bu ve benzer problemlere ilişkin toplumsal muhalefetin, sorun alanlarına
kin yetersiz ve özensiz çalışma biçiminden kaynaklanmaktadır. Bu durum
vrimci-demokrat kesimlerin halkla yeteri kadar öğrenme ve öğretme süreci-
girmedişinin göstergesidir. Böylelikle, halkla olan güven ilişkisi aşınmaya
şlamaktadır.

on olarak yerel yönetimler, ne sistemin yerellerdeki basit bir uzantısı ne de
pitalizmden bağımsız demokrasi adacıklarıdır. Bu alanlar, ezilen ve ezen
nıfların çelişen çıkarlarının çatışma alanını temsil etmektedir. Bu kapsamda
nıf mücadelesi keskinleşip geliştiği ölçüde bu yapılar değişerek sistem karşıtı
r pozisyona gelebilirler. Dolayısıyla, en basitinden en karmaşığına kadar ye-
el yönetimleri, devrimci iddiaya sahip politik anlayışların yönetsel stratejileri-
n nüvelerini görebileceğimiz temel yapılar olarak ifade edebiliriz.

*"Adaletin sadece aşağıdan gelebileceğini bilen bizler;
saffa, yukarıdan gelecek adaleti bekleyecek değiliz."*
Subcomandante Insurgente Marcos

Devrimci ve halkçı bir yerel yönetimde şehircilik politikalarını tartışmaya açan şehircilik atölyesinin tartışma zemini, mevcut kentsel politikaların ve kapitalist kentin eleştirisi üzerine inşa edilmektedir. Devrimci ve halkçı bir şehircilik politikasını inşa etmek için yola çıkan atölye, işe sorular sorarak başlamıştır ve belediyelerle bir arada, kırsal ve kent için şehircilik ve afet alanlarında devrimci ve halkçı politikalar üretmek; belediyenin, çalışan kentin ve atölyenin olanakları el verdiği ölçüde sıralananları gerçekleştirmek niyetindedir. Bir yandan genel omurgayı ve diğer devrimci yerel yönetimlerde de uygulanabilecek genel yaklaşımı inşa etmek, diğer yandan küçük ölçekte de olsa tanımlanan omurga çerçevesinde belediye(ler) ile beraber somut adımlar atmak amacı etrafında örgütlenen atölye; yerelde üretilen model-deneyimleri sürekli kılp çoğaltmayı ve görünürlüklerini arttırmayı önemsemektedir. Sürecin başından itibaren amacını, uygulamaya dönük tartışmalar için doğrudan yerelden beslenerek, belirlenen kentlerle ve belediyelerle teması geçerek, saha çalışması yürütülerek ve somut değerlendirmeler yaparak; genel geçer ilkelerin yanı sıra somut politikalar üretmek olarak koyan şehircilik atölyesi, kentte ve kırsal mekân üretimini devrimci ve halkçı şarhlarla yeniden düşünmekte ve tartışmaktadır. Tartışmalara geçmeden önce sorulması gereken en önemli soru, devrimci ve halkçı bir şehirciliğin mümkün olup olmadığıdır.

Devrimci bir Şehircilik Mümkün mü?

Kentlerde ve kırsal toplumsal, ekonomik, kültürel ve mekansal sorunlar çetrefilleşir ve derinleşirken; küreselleşme ile kentleri, kent yoksullarını savunmasız bırakırken; kentleşme konusunu bütünüyle kavrayabilmek giderek zorlaşırken; eleştirdiğimiz kentleşmenin ve şehirciliğin doğrusunun nasıl olacağı tartışması da giderek erişilmez bir hal alıyor. Kapitalist kentleşmenin eleştirisi üzerine yazılanlar bir hayli çokken; antikapitalist, devrimci ve halkçı kentleşme ve şehircilik nasıl olur sorusuna cevap arayan yazılara pek sık rastlanmıyor. Örnek olabilecek devrimci, halkçı, kapsamlı bir şehircilik deneyiminin sayısının da pek fazla olduğu söylenemez. Planlama/Şehircilik günümüzdeki biçimi ile iktidarın ve daha geniş ölçekte kapitalizmin en önemli kendini yeniden

etme araçları arasında. Planlama kuramları ve şehircilik yöntemleri yaygın biçimde bu gerçeklik üzerinden kurgulanıyor.

Devrimci ve halkçı bir şehircilik ve kentleşme için öncelikle şehirciliğin bu-
tün renginin kapitalizmle aynı olduğunu görmek ve tartışmayı bu noktadan
başlatmak gerekiyor. Bugünkü haliyle şehircilik ve kentleşme denilince kent
coğrafyasındaki eşitsiz gelişimi ve kentin parçalanmasını körükleyen kent-
sel dönüşüm, rant dağıtımı, arsa spekülasyonu, yatırım aracı olarak konut,
mekan üretiminde tıranlaşan TOKİ, ekonominin "lokomotifi" haline gelen
inşaat sektörü, yoksullar için konut darlığı, orta ve yukarı sınıflar için konut
fazlası, özel araç kullanımını teşvik edip toplu taşımayı baltalayan ulaşım
politikaları, afete duyarız afet politikaları, kentsel hizmet sunumunda kent
yoksullarını yoksunlaştıran eşitsizlikler, doğayı sömüren kentleşme politikala-
rı, konut tarlasına dönen orman alanları, tarımsal üretimi yok sayan, kıyıları
parçalayan, kırsal gelişme alanı olarak gören yayılcı kentler, üretimin
kısıtlanıp kent dışına atıldığı ve yerlerini tüketim alanlarının aldığı üre-
temeyen kentler, kentsel mekansal ve sosyal ayrımanın had safhaya vardığı,
kamusal alanların özelleştirildiği, meydanların kavşağa dönüştüğü kentler ak-
lınıza geliyor. Kentleşme ve şehircilik ile ilgili sorunlara birçok başka sorun
eklenebilir ve bu durum nasıl bir şehircilik ve kentleşme sorusuna aradığımız
yanıtı da bulmayı zorlaştırıyor. Ancak bir o kadar da önemli kalıyor; dünyayı
anlamakla kalmayıp değiştirmek de isteyen bizler, ucu bucağı olmayan bu so-
rulara cevap aramanın elzem olduğunu düşünüyoruz.

Devrimci ve halkçı bir yerel yönetimin şehircilik anlayışı nasıl olmalıdır? İl-
keleri neler olmalıdır? Nasıl işlemeli, nasıl uygulanmalıdır? Devrimci halkçı
bir şehircilik ile mekan karda ve kentte nasıl örgütlenmelidir? Gündelik yaşam
nasıl örgütlenmelidir? Nasıl bir şehircilik ve planlama, nasıl bir kent üretme-
lidir? Burada bir parantez, "Nasıl bir kent sorusu toplumsal bağlardan, doğa
ile kurulan ilişkiden, yaşam biçimlerinden, kullanılan teknolojiye ve estetik
değerlerden ayrı düşünülemez". Bu değerler, biçimler ve ilişkiler bizim için de
yol gösterici olacak, devrimci ve halkçı bir şehirciliğin inşasına ışık tutacaktır.
Kentleşme ve şehircilik için devrimci ve halkçı taleplerin en başat olanlarından
biri de, kentleşmenin ve kentsel süreçlerin artı değer kullanımındaki temel
rolü nedeniyle, üretilen artı değerlerin üretimi ve kullanımının üzerinde daha
geniş bir demokratik denetimdir.

Devrimci ve Halkçı Yerel Yönetim Pratikleri: Hozat ve Mazgirt

Peki, tüm bunların ışığında devrimci ve halkçı bir yerel yönetim, tam da bugün
ne yapacak? Cevabını aradığımız soruların başında bu soru geliyor. Devrimci
ve halkçı şehircilik politikaları atölyesi, şehircilik, kentleşme politikaları ve
afet politikaları üzerine tartışmalarını derinleştirerek devrimci halkçı beledi-
yelerin hizmetine sunmak niyetindedir. Bu tartışmaların sonunda vardığımız
nokta devrimci ve halkçı bir yerel yönetimin, devrimci bir şehircilik ve afet
politikası için önünde bir kapı açmak olmalıdır. Bu doğrultuda, tartışmalar
kuramsal alanda ve uygulamaya dönük olmak üzere iki kanal halinde eş za-
manlı yürütülmektedir ve yürütülecektir. Şehircilik atölyesi Dersim bölgesini
üst çalışma alanı olarak; bölgedeki Hozat ve Mazgirt ilçelerini de ana çalışma
alanı olarak seçmiş; durum tespiti amaçlı verilerin toplanmasına başlamıştır.
14 Mart tarihinde yapılan atölye toplantısına Mazgirt Belediye Başkanı Tekin
Türkel katılmış, söyleşi biçiminde ilerleyen toplantıda Mazgirt Belediyesinin
kazanımları ve faaliyetleri ile ilçenin sorunları ve ihtiyaçları konuşulmuştur.
Mazgirt Belediye Başkanı Tekin Türkel'in katılımı, atölyedeki tartışmaların sey-
rini olumlu yönde değiştirmiştir. Devrimci halkçı belediyeler için detaylı bir
taslak program çalışması yürütülmüş, sorunların tespiti için yerel yönetimlere
yönelik anket soruları hazırlanmıştır. Belediyelerle dirsek teması halinde üre-
tilecek veriler yardımı ile raporlama çalışması yapılacak ve kentler özelinde
ham veri oluşturulacaktır. Üretilen veriler atölye katılımcılarının ilgi ve meslek
alanları doğrultusunda kentlerle temas halinde kullanılacaktır. Üzerine çalış-
ılan yerleşim yerlerinin özgün koşulları dikkate alınarak, belediye ve halkla ile-
tişime geçerek sorun tespiti yapılarak ve saha çalışması ile desteklenerek ilke-
lerin ve çizilecek çerçevenin gerçekleştirilebilecek kısımları detaylandırılacak
ve belediyelere yol gösterici olacak dokümanların üretilmesi için çalışılacaktır.

Önümüze koyduğumuz gündemin son derece geniş olmasından ötürü tar-
tışmalar alt başlıklar üzerinden yürütülecektir. Başlıklar sırasıyla devrimci ve
halkçı yerel yönetimlerde: kentsel mekansal örgütlenme, mahalle-belde me-
kansal örgütlenmesi; kırsal mekansal örgütlenme ve kırsal-kent bütünleşmesi;
konut sorunu; yöresel mimari ve ekolojik yaklaşımlardır.

Kapitalist Kentleşmenin Ölçeği: Kırsal ve Görünmez Kentler

Burada sözü edilmesi gereken önemli bir konu ölçek sorunudur. Üzerinde
çalışılacak kentlerin, Hozat ve Mazgirt'in ölçekleri yaklaşımın da yeniden

tanımlanmasının gerekliliğinin altını çizmektedir. Bugün, yaygın ve güncel kentsel politikalar İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde, yine büyük şehirler için üretilmektedir. Kentleşme politikalarının ulus ölçeğinde en güçlü politika aracı haline gelmesi ile birlikte büyükşehirlerle referansla hazırlanan kentsel politikalar daha da baskın hale gelmiştir. Bu süreçte orta ve küçük ölçekli kentler, kırsal alanlar ile birlikte gündemden silinmiş, görünmez hale gelmiştir. Büyük kentsel alanlarda giderek artan, kırsal alanlarda ve taşrada ise azalmakta olan nüfusun da etkisi ile bu alanlar umursamazlığın perdesi ile örtülmüş ve bu konuda ağır bir sessizlik hakim hale gelmiştir.

Toprağın, tarım alanlarının, ormanların, meraların daha fazla kentsel gelişme için kurban edildiği günümüzde kırsal alanlarda ve küçük ölçekli kentlerde sorunlar derinleşmekte, derinleştiği ölçüde görmezden gelinmektedir. Rant üzerinden kurgulanan devlet destekli kentleşme büyük kentlerde vuku bulmakta, giderek güç kazanan inşaat sektörü, yine kentlerde ve kent çevresinde faaliyet göstermektedir. Yapılı çevre üretiminin hızlandığı son dönemde kentler kır istila edercesine yayılmakta, öte yanda kır ile kent arasındaki ekonomik, toplumsal ve mekansal uçurum aşırı yapılı çevre üretimine neden olan kentsel politikalar; ve kırsal politikaların yokluğu nedeniyle derinleşmektedir. Neoliberal politikaların önemli bir kalemini oluşturan bu kentsel politikalar, kır kent tarafından sömürgeleştirilebilecek alanlar olarak görmekte ve sömürgeleştirilmektedir. Küçük ve orta ölçekli kentlerin ve kırın bu görünmezliği devrimci ve halkçı bir şehircilik politikası için kabul edilemez bir durumdur. Bu nedenle devrimci halkçı şehircilik atölyesinin ana eksenlerinden birini küçük ve orta ölçekli kentler ve kır'ın yeniden gündeme getirilmesi; kır ve kentin bir yarışmacılık ya da ezen-ezilen ilişkisinden çıkarılarak ele alınması oluşturmaktadır. Kır-kent bütünleşmesi ve kır ile kent arasındaki ilişkinin her ölçekte yeniden tanımlanması devrimci bir şehirciliğin olmazsa olmazıdır. Kır ve kent arasındaki uçurumun nasıl kapatılacağı, kırı sömüren kentsel politikaların eleştirisi ve kır-kent bütünleşmesinin yollarını tartışarak mümkündür.

Kentlerde ve Mahallelerde Mekansal Örgütlenme

Apartmanlarla başlayıp apartmanlarla biten kentlerde, sokaksız mahallelerde, meydana merkezlerde, altyapısız gecekonduarda, özel güvenlik bölgeleriyle parselenmiş sitelerde yaşıyoruz bugün. Ekonomik ve toplumsal sorunlar ile de ilişkili olarak ve onların yanı sıra mekansal sorunlar da derinleşmekte. Devlet ve sermaye eliyle üretilen ve yeniden üretilen kentsel mekan giderek

yavanlaşmakta, kimliksizleşmektedir. Büyük kentlerde ve küçük kentlerde farklı düzeylerde ilerleyen mekansal sorunlar iki ölçekte benzer sorunlara yol açmakta; bir araya gelme mekanları olarak mekansal düğüm noktaları olan kamusal mekanlar ortadan kalkmakta insanlar yalnızlaşmakta ve içine kapanmaktadır. Yayaların değil arabaların kentlerinde yaşamaktayız, meydanlar kavşak, refüjler park bugün. Sokaksız ve merkezsiz alabildiğine uzanan konut alanları tarım alanlarını, ormanları istila etmekte. Büyük kentlerde dört bir yanda alışveriş merkezleri açılmakta, gündelik yaşam, kamusal alanlar ve kendimizi yeniden ürettiğimiz boş vakitler özelleştirilmekte. Bir dönem üretim ile özdeşleştirilerek tanımlanan kentler, tüketime belini bağlamakta. Kent ve insanın tüketimle bu denli iç içe geçtiği bir dönem daha önce hiç yaşanmadı. Boşa değil alışveriş merkezlerinin dört bir yanı sarması, boşa değil gündelik hayatın yeniden tanımlanması ve mekansal örgütlenmenin bununla ilişkili olarak şekillenmesi. Sokaksız, meydana, kimliksiz, parçalanmış, ayrılmış, yavan, teknik ve sosyal altyapısız ve üst yapısız büyük ve küçük kentler, mahalleler, beldeler, köylerde eşitsiz gelişme gözümüze sokarcasına yaşıyor. Tam da bu çağda, tam da bugün, tam da sorunlar böylesine karmaşılaşmışken mekansal örgütlenmeyi tartışmaya açmak ve devrimci ve halkçı bir şehircilik yaklaşımını gündeme getirmek kaçınılmaz olmuştur.

Konut Sorunu

Kentsel politikanın mütemmimi cüzü konut politikaları devrimci şehirciliğin zeminini oluşturan bir diğer önemli tartışma eksenidir. Aynı anda artan konut ihtiyacı ve konut fazlası ile konut pazarının ve konut pazarında devletin değişen rolünün devrimci bir şehircilik tartışmasında yer alması kaçınılmazdır. Bugün kentlerde ekonominin başat parçası haline gelen konut sektörü ve arsa pazarı, üretimden elini eteğini çekmekte olan ülkenin en önemli sektörü haline gelmiştir. Kamuda, her alanda özelleştirmeler almış yürümüşken konut alanında devlet yatırımlarının pazara hakim olması ve TOKİ'nin konut alanındaki en önemli aktör olması ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur. Devlet, TOKİ adı altında, alandaki yatırımlarını kar-zarar üzerinden tanımlayan bir biçimde konut pazarını yeniden yapılandırmaktadır. Kentsel dönüşümle, kar amaçlı projelerle, mülkiyet ve kar-zarar etrafında dönen bir yaklaşımla kentler sürekli yıkılıp yeniden inşa edilmekte, her gün yeni alanlar imara açılmaktadır. Konut, en karlı yatırım araçlarından biri haline gelmekte, mülkiyet vazgeçilmez biçimde çözümün parçası olarak görülmekte ve konut

temel hak ve ihtiyaç olmanın çok uzagında bir yerde tanımlanmaktadır. Konutun aşırı metalaşması ve iktidarın konuya rant odaklı yaklaşımı ile kentlerde konut sorunu körüklenmektedir.

Kentsel dönüşüm projeleri son dönemde iktidarın en önemli aygıtlarından biri haline gelmiştir. Kentler, özellikle büyük kentler sermayenin akışı doğrultusunda dönüşüm geçirmekte, kentin yoksulları bu dönüşüm projeleri ile göçe zorlanmakta ve sürgün edilmektedir. Gecekondu alanlarındaki çözülmesi gereken sorunlar akılda tutulmak üzere, yoksulların konut ihtiyacını karşıladığı bu ucuz konut alanları giderek daralmakta, ucuz konut pazarındaki bu daralma özellikle kiracı yoksullar için kent yaşamını içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Salt bir konut sorunu olmayıp bir emek pazarı sorunu olan ve ekonomiye eldemlenme biçimine, üretim biçimine referans veren gecekondu ve konut sorunu, neoliberal konut politikaları ile içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Yoksullar için konut sorunu derinleşirken, konut ihtiyacı ile konut fazlası aynı anda artmaktadır.

Karlı bir yatırım aracı olan devlet destekli konut üretimi, orta sınıflar ve daha üsttekilere yönelik biçimde artmakta; 2B arazileri, tarım alanları, mera alanları bu uğurda dört bir yandan imara açılmakta, büyük kentler tarlaların ortasında yükselen boş apartmanlarla çevrelenmektedir. Doğa, yatırım amaçlı konut için, sermayeyi yapılı çevreye gömmek için sömürülmekte ve tüketilmektedir. Çeperde evler boş dururken, kent merkezlerinde dar alanlara sıkışmakta, barınma ihtiyacını karşılamak için kent merkezinde dar alanlara sıkışmakta, terk edilen sanayi alanlarını mesken tutmakta, iki göz odayı başka ailelerle paylaşmakta; üst üste, insani olmayan koşullarda yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır. Topraksızlar hareketinin nedeni olan tarım topraklarının sahipliğinin dağılımındaki koşullar Türkiye'de ev sahipliğinin dağılımında ağır biçimde kendini göstermektedir. Boş duran evlere ne yapılması gerektiği topraksızlar hareketinin boş duran topraklara yaptıklarından çıkarılabilir.

Afet riski altındaki alanların dönüşümü yasasının kabulü ile birlikte konut sorunu ve kentleşme yeni bir dönemece girmiştir. Arölyede yürütülen tartışmalar da göstermiştir ki kentlerin krizi içinden çıkılmaz bir hale gelecektir. Afeti dönüşüm yasasını çıkarmak ve göz koyduğu her yeri dönüştürmek için bir meşrulaştırma aracı olarak kullanan iktidar, geniş kentsel ve kırsal alanlara gözetli dikmiştir. Kentte istenmeyenlerin; kürdlerin, romanların, kimliklilerin, örgütlenmiş mahallelerin, travestilerin, kurtarılmış bölgelerin, akdınza gelen tüm dışlanmış ve sömürülenlerin; aslına bakılırsa genel olarak yoksulların

dağıtılması için bir araç olarak kullanılacak yasa aynı zamanda sermayenin keyfine hizmet edecektir. Getirisi yüksek olan alanlarda yaşamaya layık olmayan yoksullar sürülecek yerlerini parasını verebilenlerin yaşadığı temizlenmiş konut alanları alacaktır. Hali hazırda sürmekte olan kentsel dönüşüm atağı hızlanacak, itiraz mekanizması işlemeden, kontrolsüz biçimde çevre ve şehircilik bakanlığı kentleşme ve yapılaşma tohumlarını fütursuzca dört bir yana saçacaktır. Apartman görünümündeki bu tohumlar kıyı ve kenti kuşatmış, kuşatacak ve kuşatmaktadır. Yasa ile birlikte yarım yamalak deneyimlediğimiz biçimiyle şehircilik ve planlama da son bulmuştur. Uygulanmayacak mevzuat kısmı ile hali hazırda yetersiz olan kentleşme ve imar mevzuatı ve koruma mevzuatı etkisiz hale getirilmiştir. Konut sektörünün meyvesini sermaye sahipleri ile birlikte yiyecek olan iktidarın yüzü gülmektedir. Yasanın tartışılma sürecinde kabul edilerek aradan çıkan 2B yasası ile birlikte son kalan orman alanları da imara açılmış, imara açılmanın ötesinde, bu arazilerin satışı dönüşümün ekonomik mayası olarak kurgulanmıştır. Sosyal konut ürettiği iddia edilen TOKİ, konut ihtiyacını mülkiyete endekslemekte; "kira öder gibi ev sahibi olma" yaklaşımı ile konut sorununun çözümünden daha da uzaklaşmaktadır.

Konut sorununu mülkiyet üzerinden tanımlama yaygın biçimde kabul görmektedir. Ancak biz konut sorununun mülkiyet üzerinden değil; insanca yaşamın koşullarını sağlayan yaşam alanları üzerinden ve halkın karşılayabilen kesiminin bu alanlara sahip olma hakkı üzerinden değil herkesin bu alanlarda yaşamaya hakkı olduğu üzerinden tanımlanması gerektiğini düşünüyor ve işe buradan başlıyoruz.

Devrimci Şehirciliğin Sıfır Noktası: Konutu Yeniden Tanımlamak

Konut, basitçe, yaşama mekanı olarak tanımlanabilir. Yaşama mekanının ne olduğu, ne olması gerektiği sorularına verilen yanıt, toplumsal alanın pek çok sorusuyla kesişir ve bu yanıtta toplumun mekânla karşılıklı ilişkisi okunur olarak kendisini ortaya koyar. İnsanın mekânla sosyal ilişkisinin toplumsal aşamaya evrilmesinde birincil ve belirleyici mekansal deneyim oluşuyla konut; sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olarak toplumsal yapının kendisini yeniden ürettiği mekandır. İnsanın kendisine barınak üretmeye başladığı en erken dönemlerden bu zamana konut, uygarlıkların toplumsal örgütlenmelerini, kamusal ve özel alana bakışlarını, toplumsal yapının öngörülen devamlılığının sağlanması için nasıl bir barınma gereksinimi tanımlı yapıldığını okuyabilece-

yapı tipleri oluşturmuşlardır. Yöresel mimarinin tüm bu bileşenleri, insanlığın kendisini doğanın hakimi değil bir parçası olarak gördüğü çağlar boyunca oluşturduğu yaşam kültürünün somutlayan sonuç ürünleridir.

Dünyada üretim/bölüşüm sistemlerinin değişmesi/küreselleşmesi ile birlikte çağlar boyunca oluşturulmuş geleneksel yapı üretim modelinin yerini yerel özelliklerin dikkate alınmadığı, sınırlı sayıda malzeme ve teknik kullanılarak inşa edilmiş tek tip yapıların oluşturduğu bir mimarlık anlayışı almıştır. Bu anlayış, hem gündemden güne yaşama alanlarımızı kimliksizleştirmiş, hem de rant odaklı yaklaşımı ile bir parçası olduğumuz doğaya daha önce vermediğimiz denli zarar verebilecek yeni bir kapitalist yapı üretim süreci örgütlenmesi sonucunu doğurmuştur. İnsanın hem sağlıklı hem de doğa ile barış içinde bir yaşam sürmesinin önünde büyük bir engel olarak duran bu mimari anlayış, aynı zamanda insanlığın kültürel ve sosyal çeşitliliğinin yok olması konusunda da ciddi bir paya sahiptir. Kapitalist yapı üretim süreci aynı zamanda, yöresel mimari anlayışının yok olmasına istinaden halkın daha önce yerel olanakları ile çözümlayebildiği yapı üretim sürecini, bölgesel ya da küresel tekellere bağlayarak barınma ihtiyacını karşılamak durumunda olanları bu sistemin bir parçası olmak zorunda bırakmaktadır. Yerel mimarinin olanaklarının tekrar kullanımının gündeme gelmesi ile kapitalist yapı üretim sürecinden kopuşun sonucu yerelde bir özgürlük alanı yaratılma potansiyeli ve ivedilikle yeniden örülmesi gereken doğayı ve emeği sömürüden özgürleştiren yaşam kültürünün oluşturulmasının yöntemleri bu atölye çerçevesinde tartışacağı konular içerisinde.

Sonuç

Gündemi bir hayli yoğun olan devrimci halkçı şehircilik atölyesi kır ve kent arasındaki bütünleşmenin inşasını, konut sorununu tartışmakla yola koymuştur. Emeğin ve doğanın özgürleşmesi için atılacak adımlarda mekan başlığını açmak irdelemek niyetindedir. Devrimci halkçı bir şehircilik düşü ile devrimci ve halkçı yerel yönetimlerde somut politikalar üretilmesine aracı olmak ara varış noktalarından biridir.

Bugün afet politikaları kentsel politikanın en can alıcı noktasında durmaktadır. Son dönemde sıklıkları artan biçimde yaşanan afetlerden, birçok şehirde ve köyde binlerce insan etkilenmekte; yaşamlar ve yaşam alanları yok olmaktadır. Yaşanan her yıkımda afet politikaları gündeme gelmekte ancak bozuk düzen devam etmektedir. Afet politikalarının, afetin öncesini ve sonrasını kapsayan ikili yapısı göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye gerek afet öncesi gerek afet sonrası politikalarda, en hafif tabiri ile sınıfa kalmaktadır. Bir bütünlük arz etmeyen, sorunu derinleştiren ve afet sonrası toparlanma sürecini son derece sancılı geçirmeye neden olan afet sonrası politikaları kontrolsüz ve rastlantısaldır. Yakın zamanda çıkarılan afet yasası ile yeniden düzenlenen afet öncesi risk azaltmaya yönelik afet öncesi politikalar ise sorunun çözümü için adım atmak yerine sorunu derinleştirir niteliktedir.

Depreme indirgenmiş afet politikalarından iktidarın anladığı bir yık-yeniden yap döngüsüdür. Tam da bu döngü içinde kendini gösteren rant kaygısı afet politikalarının genel çerçevesini çizmekte; afet kentlerin geçireceği mekansal dönüşümün meşruiyet zemini olarak kullanılmaktadır. Deprem, sel, yangın, heyelan, suya karışan kimyasal atıklar derken her geçen gün kayıplar artmaktadır. Afet politikaları da afeti yanlış ve yüzeysel biçimde tanımlayıp soruna yönelik çözüm üretebilecek bir araç olarak ortaya konmadığı için, kentlerde ve kırdaki geri dönülmez eşikler birer birer aşılmaktadır.

Bu noktada afet atölyesi işe afeti yeniden tanımlamakla başlamıştır.

Afet ve Değişen Tanımı

En kaba tanımıyla "aniden ortaya çıkan ve sonuçları önceden kestirilemeyen, ekonomik, sosyal yaşamı kısa sürede alt üst ederek, büyük maddi kayıplara, ölüm ve yaralanmalara yol açan insan faaliyetlerini durduran olaylar ve sonuçları" afet olarak tanımlanmaktadır. Ancak günümüzde afetler "aniden ortaya çıkan ve sonuçları önceden kestirilemeyen felaketler" olmaktan çıkmış ve bir anlamda tanımı değişmiştir. Bilim ve teknolojiye gelişmelere koşut olarak bugün geline nokta da afetler, yol açacakları sonuçlarla birlikte kestirilebilir olaylar haline almışlardır. Yakın dönemde yaşanan ve binlerce insanın hayatını kaybettiği Katrina Kasırgası da, 230 binden fazla insanın öldüğü Hint Okyanusu depremi ve beraberinde görülen tsunami de, 90 bini aşkın kişinin hayatını kaybettiği Pakistan depremi, 50 bin hayatın söndüğü Gölçük depremi ve yine bugün hala yaraları sarılamamış Van depremi de - yol açtıkları ekonomik

yal tahribatlarla - pek çok felaket; aslında tam da beklendiği şekilde
deşmiş felaketlerdir. Öyle ki, bugün başta İstanbul depremi olmak üzere
nan gerçekleşeceği an meselesi olan felaketlere ilişkin olarak, hangi bi-
n yıkılacağı ve yıkılan binalarda hayatlarını kaybedecek insanların sayısı
uhrevi" bilgiler dahi sır olmaktan çıkmış durumdadır.

neden olası sonuçları gün gibi ortada olan ve önceden kestirilebilen afet-
önelik bir çözüm üretilmemektedir? Bu sorunun cevabı çok derinlerde ve
de yatmaktadır. Kapitalizmin hüküm sürdüğü kentlerde ve kırdaki, artan
rin nedeni ve afet sonucunda yaşanacak kayıpları önlemek için harekete
memesi neoliberal politikalar üretip uygulayan iktidar ile doğrudan iliş-
ir. Daha fazla yapılaşma için şehirlerde güvensiz alanlar imara açılmakta,
len yapı stoku gerçek bir denetimden geçmemekte, altyapı problemleri
lmemekte ve önemsenmemektedir. Heyelan alanlarında, dere yatakların-
ay hatları üzerinde yapılaşma olanca hızı ile devam ederken; ağır kimya-
r sulara ve toprağa karışmakta, orman yangınları önü alınamayan biçimde
um etmekte, yanan alanlar yapılaşmaya açılmakta, sel riski taşıyan nehir
leniz kıyılan turizm adı altında pazarlanmaktadır. Tüm bunlar olurken
lar sorunu kaçak yapılaşma olarak tanımlanmakta; çözüm olarak da yıkmak-
iden yapmayı önermekte, ve mevcut kentsel alanlarda ve gözünü diktiği
ry alanlarda inşaatı hız vermektedir.

ülke öyle bir ülkedir ki; daha fazla imar hakkı verebilmek için belediye
lis kararı ile fay hattının yeri değiştirilebilmekte, dere yatakları (İstanbul'da
amama Deresinde olduğu üzere) rant baskısı ile imara açılabilmekte, siya-
de altın aramak için tarım alanları, doğa ve yaşam alanları yok edilebilmek-
ormanlar, kıyılar sermayeye özelleştirme adı altında peşkeş çekilebilmekte-
r. Afet öncesi politikaları bu zemin üzerine inşa eden iktidar yeni ve güçlü
cı afet yasası ile işin seyrini daha da ciddileştirecektir.

et sonrası politikalarındaki yetersizlik bu işin uzmanı olmaksızın, çıplak gözle
varlıkla görülebilir. Neresinden tutulsa elde kalan afet sonrası uygulamaları,
n depremlerle iyiden iyiye çözülmüştür. Yaşanan son büyük deprem olan
an Depremi, kıyı ve doğuyu; yani eşitsiz gelişme coğrafyasındaki kaybeden-
i varmuştur. Van sonrası deneyimler ve gözlemler göstermiştir ki; devlet
ada zamanında olamamış ve varlık gösterememiştir. Devletin yüzyıllık afet
politikalarında kırsal kendine yer bulamamış, az gelişmiş, az nüfusa sahip yerle-
mler görünmez hale gelmiştir. Kırdaki binlerin ölmesi, yaşam alanlarının yok
ması afet öncesi ve sonrası politikalarda yer bulamamıştır. Kentlerde hali-

hazırda kötü ve yetersiz kalan (afet öncesi ve sonrasıyla) afet politikalarının,
kırdaki esamesi okunmamaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere afetler, gelişen teknolojik araçlar ile birlikte, gi-
derek daha da öngörülebilir hale gelmiştir. Ancak yoksullar ve yoksullaşma
riski altında yaşayan nüfuslar için teknolojinin, bu olanaklarının bir karşılığı
bulunmamaktadır. Bu kesimlerin afet öncesi dönemde yaşamak zorunda bira-
kıldıkları konutlar mevcut sistemin yasal denetiminden dahi geçmemiş; heyel-
lan, çığ, sel ve deprem gibi afetlere daha fazla maruz kalabilecek alanlarda inşa
edilmiş kaçak yapılardan meydana gelmektedir. Ayrıca meydana gelen afetler
sonrasında mevcut güvenli konutları satın alamıyor olmaları nedeniyle, söz
konusu nüfuslar için yaşanacak olan bir sonraki afete karşı da aynı çaresizlik
devam etmektedir. Kalıcı konutlar inşa edilene ve kendilerine teslim edilene
kadar yoksul halkın çadırlarda, biraz daha şanslı olanların ise konteynerlerde
yaşamaya mahkum olduğu, son yaşanan Van depreminde de herkesin gözleri
önünde cereyan etmiş bir gerçekliktir. Daha geniş bir çerçevede düşünülür-
se, afet halktaki sınıflar arası derin yarıkların daha da derinleşmesine neden
olmaktadır. Bu eşitsiz doğası ve sınıfsal değişiklik gösteren etkileri ile kapi-
talizmin ve neoliberal politikaların darbesini yiyen yoksullara bir darbeyi de
afetler vurmaktadır. Kendi krizlerine sermayenin yapıyı çevreye aktarımı ile
derman bulan kapitalizm için afetler birer fırsattır. Bir yandan yık-yeniden
yap anlayışı ile inşaat sektörü ve konut pazarı canlanırken, diğer yandan ikt-
idar bunu dağıtmak istediği gruplar, dönüştürmek istediği mahalleler gibi
alanlarda meşrulaştırma aracı olarak kullanabilmektedir. Krizden pay çıkaran-
lar dünyasında, afet gerçek bir nimettir. Neoliberal politikalarla artan riskler
ile birlikte, halklar bir yandan korku ile denetim altına alınmakta ve iktidarlar
diktatörlükte, otoriterlik meşrulaştırılmaktadır.

Devrimci ve Halkçı Yerel Yönetimler ve Afet: Atölye Tartışmaları

Şehircilik ve Afet Politikaları Atölyesi çerçevesinde ele alınan afet konusu, ça-
lışmalarına bir dizi tartışmalarla başlamıştır. Öncelikle afet yönetimi anlayışı
ortaya konulmuş ve bu anlayışa yönelik tartışmalar yürütülmüştür. Daha son-
ra afetin "beklendiği" ülke olarak kısa bir Türkiye değerlendirmesi yapılmış-
tır. Sonrasında, "afetin ranta dönüştürülmesi" noktasında, Afet Riski Altındaki
Alanların Dönüştürülmesi Yasası ile ilgili temel eleştiriler gündeme taşınmış-
tır. Son olarak, afet tehlikeleri açısından yerel yönetimlerin mevcut durum

ı yapılmış ve devrimci halkçı yerel yönetimler anlayışı çerçevesinde afet
unun nasıl ele alınabileceği üzerine tartışmalar yürütülmüştür.

Yönetimi Anlayışı

ğın yıkıcı etkiler oluşturabilecek doğa olaylarının afete dönüşeceği kabu-
üretilen afet politikaları ve yaygın anlayış; beraberinde afete müdahale,
tirme ve yeniden yapılandırma gibi süreçleri de beklenir ve sıradan hale
mektedir. Bu kabuller, toplumu, bu süreçler sonrasında yaşanacak bir di-
feti bekler pozisyonunda bırakmaktadır. Elbette burada söz konusu süreçten
eneceği varsayılan ve kabul edilen nüfuslar ağırlıklı olarak yoksullar ve
nlerdir. Yapılan araştırmalar, dünyada afetlerden etkilenen insan sayısının
% 6 arttığını; afetlerden etkilenen insanların % 90'ının az gelişmiş ülke-
e yaşadığını göstermektedir. Kaynaklarının eşitsiz dağılımı ve kapitalizmi
yeyen neoliberal politikalar, az gelişmiş ülkeleri ve yoksulları afetlere karşı
savunmasız bir hale getirmiştir/getirmektedir.

lumun tüm kesimleri için, doğa olaylarının afete dönüşmesine engel ola-
cek, afet döngüsünün afet öncesi aşamasına vurgu yapılması ve daha gü-
i bir çevrenin oluşturulmasında yerel yönetimlerin önemi üzerinde durul-
gibi anlayışlar ise dünya ölçeğinde sınırlı bir alanda karşılık bulabilmek-
r. Afet yönetimi konusunda, özellikle afet öncesi risk azaltıcı politikaların
ştirilmesi ve uygulanması sırasında katılım ve özyönetim, yerelleşme ile
kte azami önem arz etmektedir. Kademeli ve birbirini bütünlük biçimde
lı ölçeklerde (ülke, bölge, kent, mahalle, hane) üretilmesi gereken afet po-
kaları halk, yerel yönetimler ve merkezi yönetimlerin temas halinde olması
birarada üretmesini gerektirmektedir.

Türkiye'de Afet Politikaları

er-kent arası nüfus dağılımındaki dengesizlik güçlerler birlikte derinleşirken,
ntler altyapısız, plansız ve önü alınamaz biçimde büyümekte; toprak hızla
ara açılmaktadır. Kaçak yapılar, gecekondular, ve hatta yasal konut stoku
çek bir denetimden geçmemekte, riskli alanlar üzerine inşa edilmiş olma-
ı olası bir afet sonucunda kayıpları artırmaktadır. Kent cephesi böylelikle
da benzer biçimde sorunlar derinleşmekte, salt afet değil başka alanlarda
ıktidarın ürettiği politikalarda kendine yer bulamayan kır, afetler konu-

sunda kaderine terk edilmektedir. Böyle bir bağlamda, Türkiye, sık sık ülke
ölçeğinde felakete dönen afetler yaşamaktadır.

Afet tehlikeleri açısından hassas bir coğrafyada bulunan ülkemizde, yerleşim
alanlarında afet risklerinin önlenmesi ve/veya zararlarının azaltılmasında en
akıcı ve etkin yöntemin, planlama ve uygulama sürecinin, afet duyarlı plan-
lama yaklaşımlarını ve risk yönetimini içerecek bir biçimde kurgulanması ol-
duğu bilinmektedir. Bir başka deyişle kriz yönetiminden önce risk yönetimine
öncelik veren, hazırlık, planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştiri-
lmesi gerekmektedir. Oysa "Yara Sarma" ülkemizdeki temel afet stratejisi
olarak hala yürürlüktedir. Afeti, "takdiri ilahi" afetzedeyi de afet sigortası sis-
temi ile "müşteri" olarak gören bu merkezi iktidar anlayışının doğa olaylarının
afete dönüşmesini engelleyemeyeceği açıktır. Ayrıca, yara sarma konusunda
da ne kadar yetersiz kaldığı yaşanan her afet sonrasında tekrar tekrar görülmektedir.

Bununla birlikte, bir önceki bölümde de sözü edilen ve tehlikenin afete dö-
nüştürüp dönüşmeyeceğinin herhangi bir şekilde denetlenemeyeceği kabulüne
dayalı bu anlayış bir taraftan tüm kayıplarıyla süreci normalleştirirken diğer
taraftan da, kendi durduğu yerden döngünün "yeniden yapılandırma" gibi
ayaklarını ön plana çıkararak rant alanları oluşturmaktadır.

Tekrarlanan bu doğa olaylarını nasıl kazanca çevrilebileceği konusunda uz-
man olan neoliberal iktidar, kapitalizmin yöntemlerini ülkemizde de bütün-
lülük bir şekilde yürütmektedir. Yıkılan yerleşimlerin yeniden inşası dönemi,
büyük ihaleler ve büyük kazançlar anlamına gelmektedir. Bu bağlamda daha
yüksek kazançların sağlanabilmesi için sermayenin, afetler daha yaşanmadan
gerekli "afet öncesi hazırlıkları yapması" ve "doğru" ilişkileri kurması gerek-
mektedir. Buna karşın sermaye grupları da afetlerden etkilenmektedirler;
yaptıkları yatırımlar kesintiye uğramakta, ana mal varlığı açısından zararlar
yaşanabilmektedir. Ancak sermaye gruplarının yoksullardan farkı, kaybettik-
lerini yeniden elde etmelerini sağlayan sigorta sistemlerinin üyeleri olmaları ve
kayıplarını karşılayabilecek bir birikmiş sermayelerinin bulunmasıdır.

Afet Yasası ve Mekanın Yağmalanması

Afetlerin yaşanacağını biliyoruz, felaketlerin gelişini önceden görüyoruz; biz
binlerle ölürken, iktidar olası afetlerden nemalanma peşinde. Afet sorununun

msal önemi iktidarın ekmeğine yağ sürmekte ve buradan alınan güç ile bu-
afet politikaları yeniden tanımlanmaktadır. Yoksulları, ezilenleri göz ardı
n afet politikaları ve devletin ilgili kurumlarının, sürecin inşasında yer alan
irlerine karşı üstlenmesi gereken düzenleyici ve denetleyici mekanizmaları
(a)maması, merkezi iktidarın bu alandaki temel sorumsuzluklarına işaret
mektedir. Bu bağlamda, güncel bir örnek olarak *Afet riski altındaki alanların
üstürülmesi hakkında kanun* üzerinde durulmaya değer bir örnektir.

ceki bölümde de sözü edilen, “*afetin ranta dönüştürülmesi*” noktasında, ka-
n, geçtiğimiz yıl Ekim ayında yaşanan, Van il merkezinin yanı sıra Erciş
sinde ve köylerde ağır yıkıma ve can kayıplarına neden olan deprem son-
unda, ve meşruiyet zeminini bu depremden alarak ortaya atılan; kentlerde
ihazardaki riskli yapıların yıkılarak yenilenmesine ilişkin eğilimin eyleme
irilmesine yönelik önemli bir kırılma noktasıdır.

mamına yakını deprem kuşağında yer alan ülkemiz kentlerinde ve köylerin-
başa deprem ve sel olmak üzere, yapı stokumuzun önemli bir bölümünün
eler açısından risk taşıdığı, var olan riskin ortadan kaldırılmasına yönelik
lemelerin alınması gerektiği yadsınamaz bir gerçekliktir. Diğer yandan, yeni
pulaşma alanlarının, afetlere karşı duyarlı hazırlanmış plan kararlarına bağlı,
terli mühendislik hizmeti almış, ruhsatlı ve kamusal denetimden geçmiş ya-
lardan oluşmasının gerekliliği de bir başka yadsınamaz gerçekliktir.

ysa ki, başta 17 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe giren 648 sayılı Kanun
ükmünde Kararname olmak üzere, yakın dönemde ilgili mevzuatta yapılan
ğişikliklerde, ısratlı biçimde ülke genelindeki yapılaşmaların plansız, yeterli
ühendislik hizmeti alınmadan, ruhsatsız ve denetimsiz biçimde yapılmasına
anak sağlayacak bir politika izlenmiştir.

lkemiz açısından büyük acılara karşılık gelen Van Depremi'nin, deprem ön-
esi izlenen politikalardan daha farklı bir çizgide ilerleyen yeni arayışları gün-
eme getirmiş olması; salt bu yanı sıra olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebi-
r. Ancak, riskli yapıların ve riskli alanların yenilenmesine yönelik gerekçenin,
azırılanan tasarıda, yerel yönetimlere ait yetkilere Bakanlık tarafından sınırsız
içinde el konulmasının yanı sıra, kentsel toprak rantlarının merkezi olarak
ilediğince yönetilmesinin önünün açılması amacıyla kullanılması, kabul edi-
emez bir yaklaşımdır.

tasarıda yapılan düzenlemelerle, deprem ülkesi olduğumuz gerçeği, bu kez de
fet, risk, kentsel dönüşüm kavramlarının ardına gizlenerek, kentlerden baş-

layarak ülkenin tüm topraklarına ve doğal kaynaklarına kadar uzanan keyfi
uygulamaların önünü açmak için kullanılmaktadır. Muğlak bir dille yazılmış
yasa, kentleşme ve konut alanında keyfilik getirmekte, mevcut imar hukuku-
nun önemli bir kısmını geçersiz hale getirmekte, kentleşmeyi kuralıslaştır-
maktadır. Yüksek riskin kaynağı olarak gösterilen kaçak yapılaşma yasa uy-
gulandıkça yerini kontrolsüz bir kentleşmeye bırakacak, bizi de hangisinin
daha kötü olduğuna karar veremez biçimde bırakacaktır. Rant amaçlı ya da
iktidarın yürüttüğü kimlik ve sınıf politikaları kapsamında kentlerde ve kırdaki
yıkımlar gerçekleştirilecek, halk yaşam alanlarından sürülecektir. Alabildiğine
büyüyen kentlerde, küçülen ve gömülen kırdaki sorun farklılaşan biçimlerde,
aynı yönde derinleşecektir. Seçici biçimde dönüştürülen alanlar ve dönüşme-
den kalan riskli alanlar ile birlikte olası afetlerde yaşanacak kayıpların azalaca-
ğını ummak safdillik olur.

Yerel Yönetimler ve Afet: Mevcut Durum Analizi

Mevzuat Sorunları

Ülkemizde, ulusal afet sisteminin temel yasası konumundaki 7269 sayılı ya-
sada, merkezi ve yerel yönetimlerin görevlerinin tanımlanmasında belediyeler
adeta yok sayılarak, bakanlık-vali-kaymakam-muhtar hiyerarşisi üzerinden
düzenleme yapılmıştır. Özellikle afet sırasındaki dönemi kapsayan kriz yön-
etimi aşamasında, halk ile doğrudan karşı karşıya olan belediyeler ve belediye
başkanlıkları kurumsal olarak devre dışı bırakılmıştır. Bu çarpık yapılanma,
hem hizmetlerin halka sağlıklı ulaşmasını engellemekte hem de kurumsal ola-
rak yerel yönetimlerin halk nezdinde meşruiyetini zayıflatmaktadır. Bu sorun
yerel yönetimlerin tek başına çözebilecekleri bir durum değildir. Ancak, bu
çarpıklığın her platformda güçlü bir itiraz olarak dile getirmesi gerekmektedir.

Kurumsal Yapılanma

Ülkemizde ulusal Afet Yönetim sistemini şekillendiren mevzuatta kurumsal
olarak dışlanan belediyelerin idari yapılanmalarında, afet ve afet yönetimine
yönelik bir birim bulunmamaktadır. Söz konusu durum, devrimci-halkçı bir
çizgide tanımlayabileceğimiz yerel yönetimler için de ülke genelinden farklı
değildir. Devrimci ve halkçı şatlarla, antikapitalist “alternatif bir düzen kur-

amacını taşıyan devrimci-halkçı yerel yönetimlerin kurumsal yapılanma-
nda afetlere yönelik birim oluşturmaları, bu birim aracılığıyla meslek odaları
demokratik kitle örgütleriyle işbirliği içinde afet hizmetlerini örgütlemesi
un olacaktır.

Yerel Yönetimler ve Afet Kültürü

Emizde afet olaylarının "takdiri ilahi" olduğu ve bunun önüne geçile-
meyeceği anlayışı maalesef yerleşik bir kültür haline gelmiştir. Bunun önü-
geçmek için meslek odaları ve demokratik kitle örgütleriyle işbirliğiyle,
özellikle ilk ve orta öğrenim düzeyindeki öğrencilere eğitim verilmesi
önerilmektedir. Böylece, genç nesillere, doğa olaylarının afete dönüşmesinin
kader olmadığı; bilinçsizlik ve yanlış politikalarla kaynaklandığı gerçe-
ni anlatılabilmek mümkündür. Ayrıca, afet anında ve sonrasında yapılacak
işlerin bir alışkanlık haline getirilmesi için her yıl tekrarlanan Afet Tatbikatı
uygulamasının toplumda afetlerle mücadele kültürünü de geliştireceği açıktır.

Planlama ve Mühendislik Hizmetleri

Yerel yönetimlerin zararlarının azaltılmasının ilk adımı şehirlerin ve kırsal mekansal planla-
ma, ikinci bir adım ile devam ettirilmeli; ranttan uzak bir anlayışla tanımla-
nabilecek, yapı kalitesi ve afet güvenliğine yönelik mühendislik hizmetleri
anmalıdır. Bu kapsamda; planlanacak alanlardaki jeolojik tehlike, afet ris-
ki ve yerel zemin sorunlarını belirleyen plana esas jeolojik-jeoteknik etütlerin
yapılması ve yapı güvenliği için de tasarım amaçlı jeolojik-jeoteknik (zemin
temel etütleri) etütlerin yapılması, bu etüt sonuçlarına göre kentsel ve kırsal
alanın planlanması ve yapıların tasarlanması yaşamsal öneme sahiptir.

Kırsal Bir Eksen Üzerinden "Afet"i Tartışmak

Kırsal alanın büyük bir bölümünün, başta deprem olmak üzere, türlü doğal
afetlerden kolayca etkilenilebilecek durumda olmasına ve bu konuda uzunca
deneyim bulunmasına karşın, özellikle risklerin azaltılması konusunda
yeterli bir hazırlığın olmadığı görülmektedir. Ancak doğa olaylarının afete
dönüşmemesi konusunda yetersiz kalan, yetersiz kalmakla kalmayıp sorunu
çözümlenecek adımları umarsızca atan merkezi iktidara bu işin nasıl olabi-
leceğini/olması gerektiğini gösterecek nitelikte yerel modeller ve politikaların

geliştirilmesi mümkündür. Bu kapsamda, yapılması gereken teknik çalışma-
lara ek olarak "Talep Yönetimi" kavramını ülke literatürüne yerleştirmektedir.

Bilindiği gibi, afetlerle karşılaşmamızın temel nedenlerinden biri de, doğa ile
kurduğumuz ilişkide, doğanın kendine özgü kurallarına uymamaktır. İnsanlık
doğayı sömürgeleştirmekte ve fayda sağlamak amaçlı yeniden düzenlemekte
bu da ekolojik sistemi olumsuz yönde etkilemektedir. Doğal ekolojik sistem ile
insan ekolojik alt-sistemi arasındaki ilişkilerin, denge bozucu boyutlara ulaş-
ması ve insanların teknolojiyi de kullanarak; doğal sistem üzerinde baskınlığını
arttırması sonucunda; doğa, insan hayatını kesintiye uğratan afetler şeklinde
tepki vermektedir. İşte bu noktada, talep yönetimini de içeren afet politikaları
önem kazanmaktadır.

Bu gerçekten hareketle, yerelerde afet konusundaki eğitim çalışmalarıyla, yöre
halkının yaşadığı çevrenin doğal yapısından kaynaklanan riskler hakkında bilgi
düzeyini geliştirerek, afet riski taşıyan alanlarda faydacılığa dayanan kentleşme
taleplerinin önüne geçilebilir görülmektedir. Böylelikle, insan-doğa ilişkisinde
bozulan dengelerin tekrar kurulması, iki sistemin birbirini besleyecek ve var-
lıklarını devam ettirebilecek şekilde geliştirilmesi sağlanabilir.

Tam da bu noktada, kendisini rant eksenli ilişkilerin dışında tutabilme irade-
sini gösterebilen, gerçek felaketi can kayıplarına ve yaşanacak sosyal buhrana
bağlayabilen, kendisini devrimci-halkçı bir çizgide tanımlayan yerel yönetim-
lerin taşıdığı sorumluluklar da hayati bir öneme sahiptir. "Alternatif bir düzen
kurma" iddiasındaki devrimci-halkçı yerel yönetimlerin, meslek odaları ve de-
mokratik kitle örgütleriyle dişsek teması halinde, ülkeye örnek olabilecek afet
politikalarını geliştirmesi mümkündür. Devrimci-halkçı yerel yönetim sorum-
luluğu ve yaşadığımız coğrafyanın gerçekliği bunu gerektirmektedir.

Atölye Çalışmaları Kapsamında Yürütülen Faaliyetler

Şehircilik ve Afet Politikaları Atölyesi adı altında faaliyetlerini sürdüren afete
ilgili çalışmalar çerçevesinde; devrimci-halkçı yerel yönetimlerin konuya iliş-
kin durumlarını tespit etmek amacıyla anket hazırlama çalışması yapılmıştır.
Bu kapsamda; afet ve afet yönetimine ilişkin sorular belirlenerek sıralanmış-
tır. Öte yandan, afet konusundaki ulusal arşive sahip kurum niteliğindeki
AFAD'tan Samandağ, Hozat ve Mazgirt ilçelerinin afet durumları ve alınmış,
ve Afete Maruz Bölge kararları temin edilmiştir. Elde edilen veriler kısaca de-
ğerlendirildiğinde;

- Samandağ'ın; deprem ve su baskını,
- Hozar'ın; deprem, heyelan, su baskını, kaya ve çığ düşmesi,
- Mazgirt'in; deprem yer altı suyu yükselmesi gibi afet tehlike ve riskleriyle karşı karşıya olduğu ve geçmiş dönemlerde ciddi mal ve can kayıplarına neden olan afet olaylarının yaşandığı belirlenmiştir.

nuç

İstisnai olarak devam edecek olan atölye çalışmasında Belediyeler ile temas halinde, üretilebilecek afet politikaları tartışılacaktır. Atölye çalışmalarının sonucunda; özellikle Samandağ Belediyesi yerleşim alanının jeolojik ve tektonik durumu nedeniyle ciddi deprem tehlikesi altında olduğu, Belediye'nin bu tehlike konusunda yeterli hazırlığının olmadığı ve yöre halkının deprem gerçeği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı izlenimi edinilmiştir. Bu nedenlerle Samandağ'ın örnek çalışma alanı olarak belirlenmiş, meslek odaları ve demokratik kitle örgütleriyle beraber, bu yöre için Deprem Risk Azaltma Planı (Yerleşim Alanı Risk Azaltma Planı) yapılması ve ülkeye örnek olabilecek afet politikalarının geliştirilmesi gibi somut bir proje Atölye bileşenleri tarafından önerilmiştir.

Üretim, Bölüşüm ve Emek Politikaları Atölyesi, çalışmalarına (i) kapitalist sömürü ilişkilerinin üzerini örtmeyi amaçlayan neoliberal yerel kalkınma tasarımlarına karşı yerel ölçekte yeterli düzeyde politika geliştirilmediği yönünde bir tespit ve (ii) işsizlik, yoksulluk ve siyasi-kültürel dışlanma gibi sorunlarla mücadele etmeye çalışan yerelliklerde, yatırımın fetişik biçimde tüm dertlere çözüm olarak görülürken muhalif politikanın özel sektör hareketliliği veya yöresel sermaye otantikliği savunusuna, demokratik kitle mücadelesinin ise proje demokrasisine dönüşmekte olduğu uyarıları ile başladı. Aynı zamanda, toplumsal dayanışma ve anti-kapitalist dinamikleri içeren üretim temelli bir dizi politikayı yerel düzeyde geliştirmenin, mümkün ve gerekli olduğunu ileri sürdü. Bu bağlamda, üretim faaliyetin toplumsallaşması ve dayanışmacı ilişkilerin örgütlenmesinin mekanizması olarak kooperatifçilik olgusunu (yeniden) ele alınmasını önerdi. Bu öneri doğrultusunda Atölye, (i) kooperatifçilik biçimindeki üretim etkinliğinin kapitalist ekonomi içerisinde yeri, sınırları ve anti-kapitalist potansiyele ilişkin genel bir yaklaşım geliştirmek, (ii) dünya ve ülke deneyimleri üzerinde sonuçlar çıkarmak ve (iii) mevcut yasal çerçeveyi de dikkate alarak radikal bir kooperatifçilik hareketinin olanaklarını soruşturmak üzere tartışmalar yürüttü. Aşağıdaki metin, bu tartışmaların özeti niteliğindedir.

Toplumsal Mücadele ve Dayanışma Aracı Olarak Kooperatifçilik

Ekonomik risklerin dağıtımını mümkün kılmaları, kapitalist ideoloji ve pratiklerin toplumun geniş kesimlerine sirayet etmesini sağlamaları ve kriz koşullarında sınıfsal tepkilerin söğürülmesinde önemli bir araç olmaları nedeniyle kooperatifler; kapitalist ekonomi içerisinde belirli bir yet edinmişlerdir. Dünya ekonomik krizinin yaşandığı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, işçiler işlerini kaybetmemek için üretim kooperatiflerini gündeme getirirken, dönemin hem liberal hem de faşist rejimleri tarafından tehdit olarak değerlendirilmemiş; aksine belirli sınırlar içinde kaldığı ölçüde desteklenmiştir. Benzer biçimde, günümüzde sosyal ekonomi olarak adlandırılan kooperatif biçimindeki yapılanmalar İngiltere ve Kuzey Amerika ülkelerinde yaygınlaşırken, bu ülkelerin ultra-liberal hükümetleri tarafından belirli ölçülerde desteklenmektedir. Bu doğrultuda, yine bir başka dünya ekonomik krizinin gündemde olduğu zamanda, Birleşmiş Milletler'in 2012 yılını Dünya Kooperatifler Yılı olarak ilan etmesi şaşırtıcı olmamaktadır.

anıyla birlikte, emek sürecinin toplumsal karakterini somut olarak açığa çıkardığı ve toplumsal dayanışma olanaklarını sunduğu ölçüde, kooperatifler kapitalist üretim ilişkileriyle çelişkili bir yapılanma da oluşturmaktadır. Bu ilişkili durumun kapitalist ilişkiler üzerinde olumsuz etkilerini hafifletmek için kooperatifler, sahiplik ilişkisi düzeyinde bir toplumsallaşma biçimi olarak tasarlanmak istenir. Bir başka deyişle, kooperatif biçimindeki üretim etkinliği, çalışma ilişkileri ve emek sürecinin örgütlenmesi açısından anti-kapitalist potansiyeli taşımasına karşın, sahiplik ilişkisi ile sınırlandırıldığı ölçüde çalışanlara kâr (ya da zarar) payı dağıtan anonim şirket haline dönüşebilmektedir. Dolayısıyla, sınıfsal bir perspektiften bakıldığında, kooperatiflere kendinde bir olumluluk ya da olumsuzluk atfetmekten daha çok, dahil edildiği siyasal projeye içerisinde anlamlandırmak gerekmektedir. Bu çerçevede anti-kapitalist politik proje, kooperatifleri toplumsal dayanışma ve mücadele aracı olarak değerlendirilebilir; kolektif biçimi, sahiplik ilişkisinin ötesinde, çalışma ilişkileri, emek süreci ve karar alma süreçlerine taşıyabilir. Böylelikle, toplumsal dönüşümün aktörleri maddi ve örgütsel düzlemde birlik ve dayanışma ilişkisi içerisinde dahil edilebilir. Söz konusu ilişkiler, kooperatifler içinde olduğu kadar kooperatifler arasında, kentsel ve kırsal bölgeler arasında ve üretim ile tüketim kooperatifleri arasında kurulmalıdır.

İspanya'da Kooperatif Deneyimleri

İspanya'da modern kooperatifçilik hareketi 19. yy'da İngiltere'de ütöpik bir sosyalist olan Robert Owen'in düşünceleri ve kendi fabrikalarındaki uygulamaları ile başlatılır. Owen, o dönemde İngiltere'de oldukça ağır koşullarda çalıştırılan işçilerin 13-14 saat olan günlük çalışma süresini kendi fabrikasında 5 saate indirmiş, sağlık ve emeklilik sigortaları açmış, 10 yaşın altındaki çocukların çalışmasını yasaklamış, işçiler için yurtlar inşa ettirmiş ve kiralari ölmüştür. Tarım ve hayvancılık alanlarında da kooperatiflerin kurulması için çaba sarf eden Owen, işletme ile sosyalist fikirler arasında belirli bir uzlaşmamıştır. Owen'in kooperatif sistemi başarısızlığa uğramışsa da, özellikle sendikaları arasında daha sonra ilgi yaratmıştır.

20. yüzyılda kooperatifçilik fikri özellikle dünya ekonomik krizinin hissedildiği dönemlerde yeniden yaygınlaşırken, günümüze kadar taşınan bir deneyimdir. İspanya'nın Bask Bölgesinde kurulan Mondragan Kooperatif Hareketi (MH) özel bir değerlendirmeyi hak etmektedir. MH, Basklı rahip Jose Maria Arizmendiareta tarafından, Bask bölgesinde, yoksulluğun yaygın oldu-

ğu ve İspanya merkez hükümetiyle de etnik kültürel sorunların yaşandığı bir dönemde, 1940 yıllarında başlatılmıştır. Temel iddiası, toplumsal ihtiyaçların yetersiz olarak sunulduğu ve üretim etkinliğinin gelişmediği bölgede, mevcut kaynakları çalışanların katılımı ve dayanışması içerisinde değerlendiren devletten bağımsız kolektif işletmeler geliştirmektir. Böylelikle, hem bölgenin ihtiyaçları kendi dinamikleriyle karşılanacak hem de çalışanların söz ve karar sahibi olduğu işletmeler yaratılacaktır. Bu doğrultuda MH, işletmelerin zaman içerisinde ihtiyaç duyduğu finansal hizmetlerini kendi içinde karşılamak için Caja Laboral Popular (Çalışan Halkın Bankası) isimli bir kooperatif bankası ve devletten bağımsız Lagun-Aro isimli bir sigorta şirketi kurmuştur. Öte yandan MH, bağlı kooperatiflerin elde ettiği kazancın yüzde 10'unun eğitim, araştırma ve sosyal faaliyetlere ayrılması kararı çerçevesinde, bölgede meslek eğitimi veren Politeknik Okulu kurmuştur. Bugün, Bask bölgesindeki kooperatiflerin sanayi kolunda 26 binden fazla insan çalışmaktadır. MH, üretim kooperatifleri ile tüketim kooperatiflerini entegre ederek ürünlerin doğrudan tüketiciye erişimini de amaçlamıştır. Ne var ki, MH'nin gelişimi İspanya ekonomisinin uluslararası sermaye yatırımlarına açıldıkça duraksamış, anaakım ekonomik faaliyetler karşısında zayıfladığı ölçüde de, MH'de piyasa gerçekleri doğrultusunda rekabetçi üretim ve profesyonel yönetimin gerekli olduğunu savunan liberal bir eğilim hakim olmaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda yaptığı yeniden yapılan girişimleri neticesinde MH, uluslararası ölçekte faaliyet gösteren bir kooperatif haline gelmesine karşın temel iddialarından önemli ölçüde uzaklaşmıştır. Bu durumun açık ifadelerinden birisi, MH'nin yatırımlarını anaakım kapitalist işletmeler gibi ucuz işgücü sunduğu için Çin'e yönlendirmesidir. Özetle MH, başlangıçta belirttiğimiz uyarıları doğrulayan bir biçimde, kooperatifçiliğin kapitalist ekonomi içerisindeki çelişkili karakterini sahiplik ilişkisiyle sınırlandırdığı ve ekonomik bir hareket olarak kaldığı ölçüde, piyasa dolayımıyla kapitalist ekonominin sınıf ilişkilerini içselleştirmiştir.

Öte yandan, anaakım kapitalist ekonomi içerisinde kalmak durumunda olmasına karşın radikal potansiyelini koruyan ve geliştiren kooperatif hareketleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda dikkate değer bir örnek, Brezilya'daki Topraksız Köylü (Kır-İşçi) Hareketi (MST)'nin kooperatifleşme deneyimidir. MST, bir taraftan tarımsal üretimi kolektif biçimlerde örgütlerken aynı zamanda alternatif eğitim ve her alanda demokratik karar alma ilkesi çerçevesinde kitlesel düzeyde radikal tutumunu sürdürmektedir. Bununla birlikte, anaakım kapitalist piyasalara bağımlılığını azaltmak amacıyla, üretim kooperatifleri ile tüketim kooperatifleri arasında koordinasyon ağları örgütlemekte ve alternatif

r piyasa oluşturmaktadır. MST, kapitalist üretim ilişkilerinin bireysel özel ülküyet rejimine karşı doğrudan toplumsal karakteri yönünde müdahalede bulunurken, aynı zamanda patriyarkal niteliğine karşı toplumsal cinsiyet ilişkilerini eşitleyici yönde müdahale etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, tam, hayvancılık, hizmet, kredi ve bölgesel ticaretle ilgili sayısı yaklaşık 90'lara aşan kooperatiflerde istihdam edilen 20 bin aileden mutlaka biri kadın ve eri erkek olarak seçilmektedir. MST, ayrıca, tüm üretim etkinliğini ekolojik entegre uyumlu bir çerçevede yürütmeyi benimsemektedir.

Türkiye'de Kooperatifçiliğin Örgütlenmesi ve Yasal Çerçeve

Türkiye'de kooperatifçiliğin ilk kez 1863 yılında devlet eliyle kurulan "memleket sandıkları" ile (tarım kredi kooperatifçiliği benzeri bir yapı) başladığı ileri sürülebilir. Memleket sandıkları çiftçilerin karşılıklı yardım esasına göre kurulmakta ve kredilerin adaletli bir şekilde dağıtılmasına çalışmaktaydı. Memleket sandıkları 1888 yılında ise Ziraat Bankasına dönüştürülmüştür. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte tarım sektöründe verimliliği artırabilmek amacıyla kooperatiflere daha çok önem verilmiştir. Bu dönemde kooperatiflerle ilgili çıkarılan yasalarda devlet, Ziraat Bankası ve Ticaret Bakanlığı kanalıyla kooperatiflerin finansmanında, yönetiminde ve denetiminde tek söz sahibidir. 1969 yılında ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu çıkarılmıştır ve bu kanun halen yürürlüktedir.

Türkiye'de, yakın zamana kadar tarım kooperatifleri ve birlikler içerisinde yasa dolayımına bulaşmadan tedarik zincirleri ve entegre üretim geliştirilebilecekti. Her ne kadar ciddi ölçüde devletin idari baskısı ve yönetim sistemleri yaşansa da, Tarış örneğinde olduğu gibi, tarım kooperatifleri anaakım ekonomilerin yanında, dayanışmacı üretim ve paylaşım ilişkilerini geliştirebilmiştir. Ne var ki, 2000'li yılların başından itibaren yapılan yasal düzenlemelerle bu kooperatiflerin içerisinde yeniden yapılanma kurulları oluşturulurken, anaakım piyasa kanallarına bulaşmayan yapılarının dağıtılması sağlanmıştır. Bu çerçevede, Birliklerin oluşturdukları finansal kaynak mekanizmaları özelleştirilirken; devlet bankalarından mali destek alınması engellenmiştir. Böylelikle, eksikleriyle birlikte dikkate değer bir deneyim olan tarım kooperatifleri kapitalist piyasa ilişkilerinin dolaysız gerçekliğine itilirken, büyük ulusal ve uluslararası şirketlerin sözleşmeciliği çiftçilik biçimindeki eni uygulamalarının araçları olmak zorunda bırakılmaktadır.

Kooperatifçilikte Yerel Yönetimlerin Rolü ve İşleyişi

Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde emek sürecinin toplumsal karakterini maddi bir gerçeklik haline dönüştürebilecek ve toplumsal dayanışmanın mekanizmalarını sağlayabilecek kooperatifler, daha geniş bir siyasal projenin parçası olabildiği ölçüde, yerel düzeyde neoliberal kalkınma tasarımlarının karşısına anti-kapitalist bir iddia olarak gündeme getirilebilir. Bu iddia içerisinde, kuşkusuz, yerel düzeyde sınırlı da olsa siyasal iktidar gücünü taşıyan belediyelerin önemli rolleri olacaktır. Kooperatifler toplumsal dayanışma ve mücadele aracı olarak tasarlanırken; belediyeler arazi tahsis etme, üye olma, kaynaklarını üretim kooperatifleri destekleyecek biçimde kullanma ve diğer yerel güçlerle anaakım, piyasa dışında ilişkiler geliştirme biçiminde roller üstlenebilir. Bu bağlamda, ne yazık ki yeterli düzeyde bir deneyim biriktirmese de, Kürt bölgesinde Sur (Diyarbakır), Derik ve Kızıltepe (Mardin), Yüksekova (Hakkari) belediyeleriyle işbirliği içerisinde yürütülen kooperatifçilik çabaları dikkate değerdir.

Sonuç Yerine

Kooperatifçilik, emek sürecinin toplumsal karakterini dolaysız biçimlerde açığa vurmasına karşın, neticede sadece bir üretim organizasyonudur ve kapitalist ekonomi içerisindeki artı-değer üretimi ve gerçekleşmesi süreçleri tarafından çeşitli biçimlerde sınırlandırılır. Hatta kapitalist piyasaların üretimin ve yeniden üretim süreçlerinin toplumsal örgütlenmesini sağlayamadığı dönemlerde, kooperatifçilik ya da sosyal ekonomi biçimindeki yapılandırmalar teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Nitekim neoliberal yerel kalkınma tasarımları içerisinde küçük üreticilerin birlikler biçiminde örgütlenmesi önerilmektedir. Dolayısıyla, kooperatiflerin anti-kapitalist bir öze sahip olduğunu iddia etmek doğru değildir. Bununla birlikte, toplumsal ilişkilerin her düzeyde parçalandığı ve bireysel rekabetçi ilişkilerin hakim olduğu bir bağlamda, kooperatifler kolektif ilişkilerin örgütlenmesi ve toplumsal dayanışma mezcilerinin oluşturulması imkanı da sunmaktadır.

Bunun için kooperatifçilik faaliyetlerini kolektif işletme sahipliği biçiminin ve ekonomik işlevlerinin ötesinde tanımlayacak kapsamlı bir siyasal projeye ihtiyaç vardır. Böylesi bir proje, öncelikle kooperatifçilik faaliyetlerini belediye yönetimleri, toplumsal hareketler ve yerel halk örgütlenmeleri ile yakın bağlar içerisinde kurgulamalıdır. Bununla birlikte, hem değişik sektörlerdeki hem

değişik bölgelerdeki kooperatiflik faaliyetleri arasında çok yönlü ilişkiler geliştirilmeli ve anaakım piyasa ilişkileri karşısında alternatif ağlar oluşturulmalıdır. Öte yandan kooperatifleri, üyelerine yönelik basit kar dağıtım aracı manin ötesinde, hem ekonomik demokrasi hem de toplumsal demokrasinin gelişeceği yerler olarak düzenleyecek ilkeler geliştirilmeli, yasal boşluklar bu doğrultuda kullanılmalı ve gerektiğinde yasal düzenleme talebinde bulunulmalıdır.

Kültür-Kimlik Politikaları Atölyesi'nde yürütülen tartışmalar kapsamında, yerel yönetimlerin hem yasal idari sınırları içerisinde kalan topluluklar için hem de yine aynı toplulukların bu sınırları aşabilen yerel kültürel örüntüleri/kimlik aidiyetleri itibarıyla; ulusal ve uluslararası ölçekte cereyan eden emek, demokrasi ve özgürlükler mücadelesinde (yine öncelikle yerelin faydasına olmakla birlikte) işlevselleştirilebilecek çeşitli kültürel politika önermeleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Kapsam

"Kültürel politikalar"dan kastımızın ne olduğuna geçmeden evvel, öncelikle "kültür" gibi meşakkatli bir kavramın gerek toplumumuzda gerekse uluslararası sosyal bilim camiasında sahip olduğu bir hayli geniş ve farklı tanımlar sebebiyle, burada tarafımızdan nasıl anlaşıldığını kısaca da olsa ifade etmek gerekecektir.

Uluslararası sosyal bilim camiasının neredeyse bir buçuk asırdır tartışageldiği kavram üzerine 130'dan fazla farklı tanım geliştirildiğini söylemek abartı olmayacaktır. Sosyal bilimci Güvenç (1996: 100), sadece mevcut tanımların niteliklerine bakarak, bunların bir kısmını ancak 9 kategoride toparlamıştır. Bu denli geniş bir tanım yelpazesine sahip olmasına karşın kültür, yine de en sade ve basit haliyle, "insanın doğa karşısında ürettiği maddi ve manevi her şey" (K. Marx) olarak tanımlanabilir. Yani kültür, doğada kendiliğinden bulunmayan ve insanın belirli yaşamsal ya da kuramsal amaçları çerçevesinde üretmiş olduğu tüm maddi eserler olduğu kadar, aynı zamanda insan zihninin üretmiş olduğu tüm anlamlar dünyasıdır da diyebiliriz. Hiç kuşkusuz kavramın bugün sosyal bilimlerde işaret ettiği konular ise çoğunlukla insanın kendisine ve çevresine dair üretmiş olduğu anlam dünyasına, düşünsel ve toplumsal yapılarına ilişkindir diyebiliriz. Din, dil ve semboller, imgeler, anlamlar, etnisite (kimlik/benlik bilinci), aile ve akrabalık ilişkileri, toplumsal örgütlenme biçimleri gibi birçok konu da bunlara dâhil edilebilir.

Biz ise toplumsal muhalefetin önemli mücadele mevzileri olan yerel yönetimler (belediyecilik) alanı açısından kültüre dair politikaları tartışırken; kültürün, onu yaratan toplulukların kendilerine ve çevrelerine dair ürettikleri yerel toplumsal ve siyasal (etno-politik) bilinç hallerine, yani kültürel kimliklerine dair olan kısımlarıyla ilgilenmeye çalışacağız.

Bu kapsamda, üzerine fikir üreteceğimiz yerel yönetim çalışmalarının ise (sempozyuma katılan belediyeler için -tek istisna olarak Diyarbakır-Amed Büyükşehir Belediyesi ifade edilmelidir) küçük ilçe ya da belde belediyeleri tarafından temsil edilmekte olduğu belirtilmelidir. Dolayısıyla tartışmalarımızın, çoğunlukla kırsal alanda meskûn ya da kırsal yaşamla kuvvede ilişkili topluluklara dair olduğu burada tekrardan hatırlanmalıdır. Ek olarak bu belediyelerin yine hepsinin, Türkiye'nin özellikle son çeyrek asırda emperyalist-kapitalist hâkim dünya sistemi içerisinde yaşadığı/yşamakta olduğu sancılı dönüşüm süreçleri içerisinde özellikle etnisite, dil, din gibi kültürel kimliklere dair travmaların, gerilimlerin, baskı ve çatışmaların yaşandığı ve halen yaşanan yerel coğrafyalar olduğu da özellikle vurgulanmalıdır. Kendi içlerinde farklı tanım ve tartışmalar barındırsalar da, üst kavramlar olarak kabul edebileceğimiz Kürtlük ve Alevilik kimliklerinin son derece özgün bir toplumsal durum oluşturarak örtüştükleri Tunceli - Dersim'in Mazgirt, Hozat ve Pertek ilçeleri; özgün bir Alevilik inancı olarak da ifade edebileceğimiz Nusayrilerin yoğun olarak yaşadıkları Hatay'ın Samandağ ilçesi ve Aknehir beldesi ile güncel Kürt siyasal hareketinin temsil edildiği ve yine aslında birçoğunun kendi yerelleri açısından Ezidiler vb. gibi birçok farklı "öteki"yi de barındıran belediyeleri...

Şu haliyle "kültürel politikalar"dan kastımızın ilk vurgusu, ilgili toplulukların ulusal sosyo-politik kimlik kodları içerisinde oluşturdukları ötekilik haline; bu ötekileşmenin, güncel neo-liberal küresel gerici ecki içerisinde, karşıt olarak ürettiği yeni siyasal tutumlara ve belirli bir tarihsel, soy-kültürel geçmiş içerisinde üretilmiş yine yerele özgü etno-kültürel tutum ve davranışlara dairdir diyebiliriz. İkinci vurgu ise, sempozyumun katılımcısı tüm yerel yönetimlerin, ağırlıklı olarak yoksulları, ya da daha doğru bir deyimle, yoksul oldukları için giderek piyasa ekonomisinin bir girdi ve ürününe dönüşmekte olan kültürel ürünlere ve kültürel üretim süreçlerine erişimden dışlanmış olanları kapsamaktadır. Bu nedenledir ki, yerel yönetimlerin kültür politikalarının, yerel (etnik) çeşitliliği kapsayıp temsil etmenin yanı sıra, yoksullukla bağlantılı kültürel üretim süreçlerine erişimsizliğin üstesinden gelmeyi hedeflemesi gerektiği kanısındayız.

İfade edilmesi gereken son önemli başlık ise burada yürütülen tartışmalarda öne çıkan fikirlerin uygulanma sınırlarına dairdir diyebiliriz. Kuşkusuz yerel yönetimler, tüm kısmi özerk yapılarına karşın, nihayetinde devletin organları olarak hâkim siyasi iktidarın ekonomik ve siyasal belirleyiciliği, sınırları içerisinde. Ancak siyasal iktidara karşı, onun sömürü politikalarına karşı hak arayışında olan toplumsal muhalefet nasıl ki her platformda meşruiyet ilkesine

sarılarak mücadeleyle devam ediyor ve haklarını da yeri geldiğinde ancak söke söke alıyorsa; yerel yönetimler de toplumsal mücadelede üstlenebilecekleri rollerde de aynı şekilde işlevselleştirilebilmelidirler. Burada tartışılan önceri ve görüşlerin pratik uygulaması, fiili meşru mücadele içerisinde olduğu kadar insan yaratıcılığının zenginliği ve karmaşıklığı ölçütünde ele alınabilirse, ortaya çıkaracağı sonuçların genel toplumsal faydaya önemli getirileri olacağını da düşünmekteyiz.

Devrimci Belediyecilik Anlayışında "Kültürel Kimlik Politikaları" Geçerli Olabilir mi?

Kültürel kimlikler; insanların tarihsel süreç içerisinde sürekli olarak yeniden ürettikleri; belirli bir dinsel inanmaya, konuşulan dile, yaşanan mekânsal özelliklere göre ya da herhangi başka bir kültürel özelliğe göre öne çıkan toplumsal-siyasal sınırlardır diyebiliriz. Kendisini, kendi dışındaki toplumsal evrenden olan farklarıyla ayıran ve sınırlarını da burada çizerek, aynı zamanda kendisini de tanımlayan kültürel kimliklerin, günümüzde, her şeyi metalaştıran neo-liberalizmin (özellikle de ezilen dünyada) öncelikli ve de gözde uğraşlarından birisi olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

Son çeyrek asırda Kıta Avrupası'nda Batı kapitalizminin çarkları altında iş güvencesiz, sigortasız, kaçak işçilik koşullarında ezilen göçmenler ve hatta bu ülke vatandaşları olan ama Batılı olmayan azınlıklar için öne sürülen "çok kültürlülük" politikalarının; emperyalist-kapitalizmin azgın sömürü sahalarında ki ezilen dünya halkları için "özgürleştirme", "demokratikleşme" masallarıyla birlikte temel operasyonel politikalar haline geldiği görülmüştür. Kuşkusuz neo-liberalizmin her iki durum için de temel beklentisi az maliyetli ucuz işgücü, hammadde kaynakları ve herkes için her şeyin her yerde satılabilir hale getirildiği yeni piyasalardır. Ezilenlerin ve emekçilerin cemaatlere, mikro-milietçiliklere, yerelliklere, soya sopa... velhasıl ayrılabileceği ne varsa hepsine göre ayrıştırıldığı; sınırlı kaynaklar için rekabete giriştikleri ve böylelikle ortak çıkarlar için birlikte hareket etme becerisini yitirdikleri bir ortamda kuşkusuz sermaye çok daha karlı olacaktır. Öte yandan Yugoslavya'da, Afganistan'da, Irak'ta ve son olarak da "Arap Baharı"nın tozu dumanı içerisinde Libya'da görüldüğü üzere yeni ve daha gerici iktidarların tesisinde; neo-liberalizme uyarlı rüşeron devletçiklerin icadında; özellikle ulus-devletleşme süreçlerini zora dayalı asimilasyonlarla inşa etmiş ve baskı politikalarıyla sürdürmüş ezilen dünya

indeki kültürel kimlikler bir hayli işlevsel olmuştur/olmaktadır.

beralizm, vakıflarıyla, burslarıyla, fonlarıyla, büyük bir gayretle, rasyo-
modernizmin bir kenara iteklediği post-modern dünyanın popüler yeni
rini kültürel kimliklerde bulmuş, örgütlemiş ve toplumsal hayata bu
le kazandırmıştır demek abartı olmayacaktır. Bu konu üzerine kapsamlı
ve dış politika tarzı geliştirmiş ve uygulamıştır. Tüm bunlarla birlikte,
bir biçimde, dünden bugüne merkezi otoriteyle çatışan ve baskı al-
tutulan (böylelikle de sistem karşı hareketlerin büyük oranda insan
klarını oluşturan) kültürel kimliklerin de bir anda güncel neo-liberal
taların da -kuşkusuz kendi çıkarları bağlamında- konusu haline geldiği
nıştır.

ye açısından bakacak olursak Aleviler, Kürdler, Ermeniler, Nusayriler,
nlar, Ezidiler vd.'leri kısa bir zaman içerisinde, geleneksel bir devlet po-
ı olarak "yok sayılmakta" iken, bizzat Cumhurbaşkanı'nın ve Başbaka-
linden, devletin yeni demokratik açılım (!) politikalarının etkili unsur-
line dönüşüvermişlerdir.

usuz bu gibi gelişmeler de emperyalist-kapitalist neo-liberal sisteme ve
yerel uygulayıcılarına karşı hak arayışında olan devrimci toplumsal
defette ise "kimlik politikaları" hususunda belirgin bir çekimserlik oluş-
uştur diyebiliriz. Hatta söz konusu çekimserliğin ve konuya dair pratik
kada adım atmayışın uç boyutlarında ise "ulusal solcu" örnekler de gö-
tür. Halbuki aydınlanmacı rasyonalizmi, pozitivist modernizmi tarih-
elişim süreci içerisinde içeren ve aşan, düşünsel ve pratik bir toplumsal
n olarak Marksizm, esasen 20. yüzyıl içerisinde gerçekleştirdiği hemen
iktidar deneyimlerinde, kendilerini farklı kültürel kimliklerle ifade eden
ar için özerk, demokratik yerel yönetimler, halk meclisleri oluşturmuş-
Kuşkusuz her sosyalizm deneyimi bir ve benzer değildir ve tek tek ör-
er için tartışmalarda uzlaşa sağlanabilmesi epey zordur. Fakat aşikârdır
a deneyimlerin önemli bir kısmı farklı uluslardan, milliyetlerden, inanç
nlerinden halkları şu veya bu şekilde bir araya getirebilmiş ve tüm kül-
i hakları güvenceye almıştır diyebiliriz. Kısacası devrimci eylemin tarihsel
asunda, son 30 yıldır azgın bir anti-komünist kara propaganda eşliğinde
a bulunduğu üzere, burjuva ulus milliyetçiliklerindeki gibi tekleştiricilik
l, farklılıkların belirli bir sınıf aidiyeti ekseninde, anti-kapitalist bir kar-
eşme ülküsüyle birleştirilmesi ve yerellere doğru da halkın özerk yönetim-
e özgürleştirilmesi programı çok açık olarak vardır.

Fakat (son yıllarda Latin Amerika ve Asya'da görülen kimi örnekler haricinde)
son 30 yıldır dünya genelinde büyük darbeler alan, mevzi kaybeden ve geri
çekilmekte olan devrimci anlayışlar, farklı kültürel kimliklere tabi emekçilerin
ve ezilenlerin birliği, ortak çıkarları ve tek siyasi iktidarı için verdikleri mü-
cadelede, "bölünme", "devletin oyununa gelme" gibi gerekçelerle bu konuda
politika geliştirmekten çoğunlukla imtina etmektedirler diyebiliriz. Bu mec-
radaki neo-liberal saldırılar karşısında alternatif oluşturma ve daha önemlisi
bunları uygulamada ise emekçiler ve ezilenler açısından bir sonuç olarak eksik
kalındığı da ifade edilebilir. Yine de bizim iddiamız odur ki, yerel yönetimler,
bilhassa kültürel kimlik politikaları üzerine neo-liberal devlet politikalarını
çok daha hızlı, etkili ve sadece yerelde değil, ulusal ve hatta uluslararası ölçekte
karabilecek maddi zemine, araçlara ve imkânlara sahiptir.

Farklı kültürel kimliklere tabi emekçilerin ve ezilenlerin bilinçli, gönüllü bir-
liklilikleri temelinde sürdürdükleri demokratik haklar ve siyasi iktidar mü-
cadeleleri olarak devrimci eylem; öncelikle, hâkim sınıfların emek hareketine
yönelik geliştirdiği her saldırıya karşı ideolojik ve politik bir cephe oluşturma-
maktadır. Ekonomik ve sosyal hak gasplarına karşı sendikâli mücadele veril-
diği gibi emekçiler arasında gerici kamplaşmalara yol açabilecek girişimlere
karşı da kültürel kimlik politikaları aynı şekilde geliştirilebilmelidir. Örneğin
Alevilik ve Kürtlük gibi tüm etno-kültürel yapıların bulunduğu mekânlarda
devrimcilik iddiasıyla varolan yerel yönetimler; pekâlâ neo-liberalizmin ve
devletin açılım hamleleri karşısında gerek mekânsal gerekse dinsel, dilsel, kül-
türel olarak birer karşı politik mücadele araçları olarak işlev kazanabilirler.

Yaşayan Kültürel Yapılara Dair Alternatif Politikalar Neler Olabilir?

Hiç kuşkusuz neo-liberalizm ve onun yerel uygulayıcıları, güncel devlet po-
litikalarını, bir önceki devlet modelinin tasfiyesi temelinde, geçmiş tarihsel
süreçlerin travmalarını açık şekilde kullanmak anlayışıyla şekillendirmektedirler.
Berî yandan ise, onu kullanırken manipüle etmekte ve mevcut aktörlerin
sosyo-politik görüşleri temelinde dönüştürme uğraşısı da yermektedirler.

Nüfusunun çoğunluğunu Alevi ve Kürt kimliklerini taşıyan insanların ya-
şadığı Dersim'i tüm acılarıyla ve uğradığı haklılıklarla, AKP hükümetinin,
CHP nezdinde, emperyalist-kapitalizmin 2000'ler öncesinde bıraktığı Türk
devlet idari ve ekonomik sistemine karşı, yeni neo-liberal muhafazakâr atılım-
larında nasıl bir kaldıraç olarak kullandığı ibrete hatırlanmalıdır! Bu minvalde

itesiyse, dershanelerle, yurtlarla, ücretsiz eğitim ve sosyal yardımlarla li'ye ulaşma ve genç kuşaklardan itibaren onu dönüştürme gayretinde vlet - cemaat faaliyetleri herkesi düşündürmelidir! Tüm bu faaliyetle- k noktasının ise Dersim Aleviliği'nin tüm değerlerinin, birikiminin- mus biçim ve temsilcileri olduğu gerçeği de herkesi silkelemelidir!

eğer Dersimli Alevi Kürtler nezdinde katliamlarla, baskılarla imha- k istenen, yok sayılan, ötekileştirilen kimlikler, "açılımlar" furyasında- daha azgın ekonomik ve sosyal sömürülere payanda ediliyorsa, bilimi- edinen devrimci eylem de aynı cephedeki saldırıya karşı gündelik ya- halkın taleplerine yahut sıkıntılarına cevap olabilecek, doyum sağlaya- somut kültürel politikalarla durabilmelidir.

lamda örneğin Dersim'de, "Dersimli olma" kimliğini öncelikle belir- yerel Alevilik kurumunun (kültürel kimliği) güncel ihtiyaçları, bu bağ- yerel toplulukların talepleri için acil bir adım, yerel yönetimlerin eko- sosyal ve maddi girişimleriyle atılabilir.

asur bu konuda çeşitli girişimler de olmuştur/olmaktadır. Geçtiğimiz- a KCK Operasyonları furyasında kapatılan Dersim Alevilik İnanç ve- r Akademisi Derneği (DAKAD) bu girişimlere bir örnek olarak verile- Ancak neo-liberalizmin böylesine kuvvetli ideolojik ve politik araçlarıyla- dığı bir konuda tekil değil, kolektif ve etki alanı daha güçlü, bilimsel- malarla sesini daha geniş kesimlere duyurabilen adımlar atılabilmelidir. ye'de, Alevilik üzerine çalışmış/çalışmakta olan ve özelde de Dersim Ale- hakkında çeşitli çalışmaları bulunan onlarca akademisyen ve araştırmacı- maktadır. Bu birikim, yerel yönetimlerin prestiji ve daha önemlisi üze- yükseldiği "örgütlü halk desteği" üzerinden yerel dini otoritelerle yan- getirilebilir ve hâlihazırda Dersimlilerin yaşamında bir şekliyle varolan- kimliğinin güncel ihtiyaçları ve talepleri içerisinde işlevselleştirilebilir.

er şekilde, son yıllarda haklarındaki akademik çalışmalarla görünür olan- yiriler için de güncel durum son derece kritiktir. AKP Hükümetinin iş- da olduğu Türkiye, Suriye'ye sefere hazırlanadursun; daha genel planda, bir Alevi karşıtı politikası içerisinde kendisini var eden AKP hüküme- rşasında, Nusayrilerle ilgili çalışmaları üstlenecek, topluluğun sesini ve- lerini, genel emek ve demokrasi mücadelesiyle bağdaştıracak bir açılım- toplumsal muhalefetin ihtiyacıdır. Dersimli ve Hataylı devrimci yerel yö- nlerin, örneğin, bu alanlardaki kurumsal açılımlarıyla olgunlaştırdıkları

teorik ve pratik birikimin birleştirilmesi, ulusal ve uluslararası ölçekte hiç de- küçümsenmeyecek bir adım olabilecektir.

Bu bahisle diyebiliriz ki yerel yönetimler, dini kimlikler ya da hâkim yerel- kimlik kodları içerisinde önemli bir yer tutan ve ulusal düzlemdeki sosyo- politik kimlikle çelişen dinsel inanmalar boyutuyla iki önemli adım atabilir- ler. İlki, konuyla alakadar olan sosyal bilim çevreleriyle, mesleki ve akademik- çerçevesiyle birleşebilmek ve dernek, vakıf ya da yerel yönetim bünyesindeki- çalışmalarda bir program oluşturabilmektir. Buradan doğru da özellikle kitabi- bir dinsel formu bulunmayan Alevilik için, Alevi toplulukların yeni kuşaklarla- yaşadıkları önemli gerilimlerden olan kültürleme' süreçlerinin ihtiyaçlarına- dair yazılı, görsel ya da sözlü aktarımlar, araçlar yaratılabilir. Seminerler, pa- neller, toplantılar ve topluluğun ihtiyaç olduğunu düşündüğü dinsel-toplum- sal konular hakkında yazılı derlemeler, bu minvalde çeşitli ürünler, ilk elden- akla gelen çalışmalar olarak ifade edilebilir. Bu yolla yerel yönetimler, özünde- topluluğun güncel pratiğinden kalkınan akademik birikimi, yine topluluğun- güncel yaşantısı ve ihtiyaçlarıyla buluşturarak çift yönlü bir etkileşimi de or- taya çıkarabilir.

İkincisi, özellikle "heterodox halk İslamı"² olarak da kodlayabileceğimiz ve- Alevileri de aşacak şekilde, aslında siyasi iktidarın olduğu gibi kitabi dinsel- liğin de dışında kalan tüm toplumsal dini pratikler için, yerel yönetimlerin- birer kolaylaştırıcı olabilmesidir. Halk İslamı kategorisinde son derece önemli- birer kült konuları durumunda olan ziyaretler/kutsal mekânlar, türbeler/ya- ırlar, mezarlıklar, camiler vd. inanç mekânları; bu mekânların düzenlenme- si, kullanımının kolaylaştırılması yerel yönetimler için ertelenemez bir görev- olabilmelidir. Bir bakıma da kutsal mekânlar, kullanılan söylem ve araçlar ne- olursa olsun her zaman, yöneticilerin değil yönetilenlerin sosyo-dinsel dün- yasının kendi pratiklerinde toplumsal çelişkilerinin yeniden üretilmesinin- önemli araçları olagelmıştır. Hatta bu yüzden en özgün senkretizm³ pratikleri- çoğunlukla hep kutsal mekânlarda ve onlara dair söylencelerde (efsanelerde/ mitlerde) görülür. Bu anlamıyla, "toplumsal muhalefet" bu mekânlarda içkin- olarak her daim vardır denebilir. Yine bu yüzden kitabi dinsellik (daha doğru- su iktidar), neredeyse evrensel olarak, hep bu tip mekânlara müdahale etmiş- ve onları azizlere, evliyalara dönüştürmüş, kişileştirmiş/kimliklendirmiştir. Fakat baskın olan gerçek, kutsal mekânların halkın düşün dünyasını tüm çelişkileriyle birlikte yaşatmasıdır.

Özellikle bugün önemli ölçüde yıkıma uğratılan Alevilik, büyük çoğunlukla- kutsal mekân kültürleri dolayımıyla ayakta durmaktadır diyebiliriz. Bu ka-

amsal bir konuda yapılacak her türlü devrimci müdahale, muhakkak umsal faydaya bir puan kazandıracaktır. Öte yandan aynı kapsamda, ve Şafii Sünni topluluklar için de kutsal mekân inanmaları benzeriyle değerlendirilebilir. Görüldüğünün aksine, çoğunlukla kırsal nüfus an, bu katı gibi duran duvarların ardında, kutsal mekân inanmalarıyla halen daha yaşatılan ve kitabi dinselikle bağdaştırılmış önemli dinamik de söz konusudur. Üstelik hem Alevi hem de Sünni topluluk-öz konusu iç dinamiğin en önemli taşıyıcıları da kadınlardır. Halk dini alarına dair politikalar, kadın çalışmalarıyla uygun zeminde birleştiği la, topluluğu içeriden dönüştürecek, yeniden üretecek çok güçlü bir da yakalanabilmiş olacaktır.

bir başına halkın dinsel inanmalarını kolaylaştırıcı olmak ve bu vesile-uan toplamak ise bunun adı burjuva tipi politikacılıktır. Fakat halkın lik yaşam kültüründe varolan ve tam olarak bugün neo-liberalizm tara-ı hem piyasalaştırılan hem de siyasi çıkarları için tersyüz edilen kültürel k değerlerini bilimsel temelde ele alma ve daha kolektif, demokratik bir n kurgusu için yeniden üretmekse, bu bir devrimci politikadır.

l inanmalar konusundaki tartışma, bu temel önermeler üzerine derin-ebilir. Dersim ve Hatay için olduğu kadar tüm bir Kürt coğrafyası için i olan bir diğer önemli kimlik konusu da buralardaki toplulukların ko-ğu anadili üzerinedir.

e'nin Kurmanci ve Kirmancki (Zazaca diye de bilinir) lehçeleri, Arap-ermenice vd.'leri gibi dillerin, yerel yönetimlerin, alanında uzaman geniş atformla birleşerek, onları çeşitli araçlarla seferber ederek, destekleyerek ması önemlidir. Kuşkusuz Arapça ve Ermenice, konuşuldukları bağım-levletler dolayısıyla yok olma tehlikesi taşımamaktadırlar. Benzer olarak nanci, ülkemizdeki ve civar güney ve doğu ülkelerindeki hem Kürt top-ların konuştuğu lehçe olması hem de son 30 yıldır sürdürülen ulusal mü-enin bir çıktısı olarak bugün dünden çok daha kuvvetli ve gelişkindir. Bu arasinda alarm zilleri Dersim'de yaşayan Alevi Kürt çoğunluğun konuş-Kirmancki için çalmaktadır. Özellikle Dersim'de Kirmancki, gündelik ndan büyük oranda silinmiş ve belirli bir yaş grubuna sığınmıştır diyebi-Önümüzdeki yakın on yıllar içerisinde bir ölü dil olması istenmiyorsa, acil olarak yerel yönetimler tarafından ortak bir konsensüs ve program linde öğretilmesi ve anadil kampanyalarıyla desteklenmesi gerekmektedir.

Dil, somutlaşan düşünce; düşünce ise sürekli biriken kültürel bilinç mirasıdır. Aralardan kuşaklar boyu sosyal hayata, dinsel inanmalara dair süzülgeleyen ve toplulukların kendilerini var etme, yaşama, uyum sağlama pratiklerini yas-ladıkları kültürün ifadesi olarak dil, yok olduğu zaman, onun taşıdığı tüm sembolik değerler de zamanla yok olacaktır. Örneğin Dersim'in zenginliği, bugünün şartlarında yaşattığı kültürel mirası ise, onun aktarım aracı olan dil de korunmak, geliştirilmek ve bu zenginlik somut olarak sahiplenilmek du-rumundadır.

Devrimci yerel yönetimler, tek başlarına olabildiği gibi ulusal-uluslararası platformlarda muadilleriyle birlikte ya da konuyla ilgilenen kitle örgütleriyle birlikte paneller, çuştaylar, seminerler, toplantılar, yazılı ve görsel ürünlerin halkla buluşabileceği etkinlikler ve dil kursları gibi çalışmalar örgütleyebilirler. Akademik ve mesleki birikimin yerel topluluklarla kucaklaşabileceği ve birbi-rinden öğrenebileceği bu gibi çalışmalar, devrimci yerel yönetim anlayışının sahip olacağı önemli kültürel kimlik politikalarından da birisi olabilmelidir.

Dil (dile dair olan sözlü kültür) ve dinsel inanmalar, kimlikler eğer kültürün yaşayan güncel parçaları ise dünden bugüne bu yerelerde üretilmiş ve kulla-nılmakta olan tüm üretim araçları, halk teknolojisi ürünleri, yerleşimler, mi-mari yapılar gibi maddi eserler de kültürün maddi birikimini temsil eder. Bu bakımdan yerel yönetimler, yerel kimlikleri sadece dil ya da inanç boyutu gibi kimliğin baskılanan parçalarında geliştirecekleri politikalarla sahiplenmekle kalmamalı; kimliği bütünleyen güncel ve tarihsel algıyı somutlaştıran, öğre-ten, aktaran derlemelere de girişebilmelidir. Bu açıdan yerel araştırmaların ve araştırmacıların teşvik edilip desteklenmesi, önemlidir.

Maddi Kültür Varlıklarına Dair Politikalar Neler Olabilir?

Etnografya müzeleri, hem maddi kültür ürünlerinin derlenip sergilendiği mekânlar hem de sözlü kültür derlemelerinin toparlandığı yerel kütüphane-ler olarak; yerelin, devrimci dokusuyla birlikte sadece ülkemizde değil, dün-yada da benzer şekilde hem kültürel kimlik olarak hem de sınıf kimlikleri boyutuyla ezilen örneklerinde olduğu gibi, muadilleriyle buluşabilme ve çok daha güçlü bir zemin yakalama fırsatı sunabilirler. Antropologlar, sosyolog-lar, arkeologlar, dil bilimciler gibi sosyal bilimcilerle birlikte gerçekleştirilecek çalışmalarda hedeflenen kültürel politikalara güçlü bir maddi zemin yaratıla-bilir. Kuşkusuz ki bugünün şartlarında etnografya müzesi kurmak, bir başına

bir bürokrasisi bağlamında gerçekleştirilecek bir iş olmakla birlikte; yerel yönetim bünyesinde gerçekleştirilecek derleme çalışmaları, yerelde kurulacak "maçlı" kültür merkezleriyle birleştirildiğine, fiili olarak bu açıdan bir bütünlük oluşturabilir.

Ekolojik ve kültürel politikalarındaki çalışmaların gerçekleştirilebileceği çok amaçlı mekânın tesis edilmesi bu anlamıyla devrimci yerel yönetimler için büyük bir ihtiyaç olarak görünmektedir. Yerel yönetimler bünyesinde, yerel toplumsal ve tarihi dokuya uygun bir mimariyle inşa edilecek tek ya da birden çok kültür merkezi; kadınlar, gençler, yaşlılar, çocuklar, köylüler, işçiler vb. farklı toplumsal kesimlere hitap edebilecek eğitim ve sosyal çalışmalar için gerekli görünmektedir. Bu atölyeler aynı zamanda halkın devrimci yerel yönetimlere katılımı ve erişimi için de uygun kanallar olarak görülebilir. Halk toplantılarında, atölye çalışmalarında seçilen meclisler ve bunlar arasından seçilen temsilciler, söz konusu halk kesimlerini temsilen yönetim mekanizmalarına fiilen yer alabilir ve yine karar alma süreçlerine katılabilirler.⁵

Bu minvalde yerel kültürler yapılarına ilişkin politikaların bir başka boyutu, bölgedeki başat olmayan tarihsel inançlara gösterilecek saygıdır. Örneğin, dinin kullanılmayan tapınakların, kutsal mekânların, sinagogların, kiliselerin korunması ve restorasyonu, ama bunun yanı sıra, örneğin yörenin kadim dilinden Ermenilerin ara topraklarıyla yeniden sıcak ilişkiler geliştirme-özel organizasyonlar; örneğin Ermenistan'daki kimi yerel yönetimlerle işbirliği kurulması, sempozyum, panel, festival vb. ortak etkinliklerin düzenlenmesi, "halkların kardeşliği" şiarımızı ete kemiğe büründüren adımlar da olacaktır.

Kültürel politikalar bağlamında yerelin özgün etno-kültürel varlıklarının yine yerel yönetimler eliyle ve/veya denetimiyle değerlendirilebileceği bir başka açı da son dönemlerde hızlı bir biçimde ticarileşen, tüketimci, tektipleştirici ve şeyleştirici ana akım turizme karşı, yerel çevreye, ekosisteme ve kültürel mirasa saygı üzerine temellenen "alternatif turizm" olabilir. Söz konusu alan, devrimci yerel yönetimlerin denetim ve programı altında, yerel etno-kültürel miras ve sosyoloji ile yerel ekoloji bağlamında işlevselleştirilerek değerlendirilir. Örneğin Dersim'de sadece kutsal mekânları ve bu bağlamda yaşayan halkın varlıklarını işleyen tek bir program dahi, birçok yerli ve yabancı turist, öğrenci için önemli bir maddi zemin oluşturmaktadır. Burada hedeflenen, yerel halkın, devrimci yerel yönetim mücadelesinin ekonomik, sosyal ve siyasal programının ülkeye ve dünyaya tanıtımı olduğu kadar, aynı zamanda buradan

elde edilebilecek maddi gelirle yereldeki çalışmaları yeni olanaklar yaratmak olarak da görülmelidir.

Kısa Bir Sonuç

Bu çalışma kapsamında, devrimci yerel yönetim politikaları temelinde, kültürel kimliklere ilişkin olarak neo-liberalizmin tüm ayrıştırıcı, metalaştırıcı, yıkıcı etkisine karşı, sadece yerel toplulukların değil toplum lehine de fayda sağlayabilecek alternatif yaklaşımların gerekçeleri ve somut önermeleri tartışılmıştır.

Hemen hepsi, ülkemizde yaşanan tüm kültürel kimlik krizlerinin, çatışma ve gerilimlerin odağında olan toplulukların çoğunlukta olduğu mekânlarda bulunan devrimci yerel yönetimler için, bilhassa neo-liberalizmin AKP hükümeti eliyle ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel saldırılarını yoğunlaştırdığı günümüzde, kültürel kimliklere dair politikalarda yeni dinamikler üretmek, bunları yaşamsallaştırmak ve sesini daha geniş bir kamuoyuna duyurmak açık bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı giderebilecek toplumsal zemin mevcut olduğu gibi, mesleki ve akademik formasyonu bulunan ve mücadeleye gönüllü destek verebilecek bir birikim de söz konusudur. Devrimci yerel yönetimler, siyasal programları temelinde, bu konuda da çalışmalı, yol haritaları oluşturmali ve nihayetinde ortak platformlarda birleşmek suretiyle tüm ülkeye ve hatta uluslararası emek ve demokrasi mücadelesine hitap edebilecek yerel devrimci modeller, politikalar inşa edebilmelidir.

DİPNOTLAR

1 Antropolojik bir kavram olarak "kültürleme", sosyolojide yaygın şekilde kullanılan "sosyalleşme" ya da "toplumsallaşma"yla özdeş tutulabilir. Bu anlamıyla "kültürleme", kişinin doğumuyla birlikte başlayan ve hayatı boyunca devam eden; içerisine doğduğu sosyo-kültürel evren tarafından öğrenilmesini anlatır. Kültürel değerler, anlamlar, normlar... bireyin yaşamı boyunca dahil olduğu tüm sosyo-kültürel ortamlarda topluluğun yaşamında kendisine aktarılır, öğretilir. (K. Emiroğlu ve S. Aydın, 2003: 537)

2 İslam toplulukları üzerine çalışmalarıyla tanınan antropolog Gellner (1994: 23 - 27), İslam'ın toplumsal bağlamdaki en belirgin karakterinin, adına "yüksek İslam" ve "halk İslamı" dediği bir ayrışmada ortaya çıktığını savunur. Buna göre halk İslamı, daha ziyade "yazılı" ya da "kitabî" bir nitelikte belirginlik kazanan kurumsal/

İslamın aracı kabul etmeyen yapısına karşılık, tam "aracılara" dayanmaktadır. Aracılar, bugün daha ziyade veliler, şeyhler, dedeler, müridler, habalar vb. isim-ulan, özünde tasavvufi İslam tarikatlarına yaslanan ve tarihin önemli bir kesimi- ca da kent yoksulları ve kırsal topluluklara yaslanan halk inanmalarını anlat-ır. Bu bakımdan halk İslamı dediğimizde, halkın geleneksel olarak inanagel- bu inançların gereklerini yerine getirdiği; tarihsel anlamda birçok farklı inanç- ni kendi bünyesine alarak yeniden ürettiği bir inanmalar ve ritüeller toplamını- yoruz (Okan, 2004: 36 – 39).

Kökünü Grekçe "synkretizein" kelimesine dayanan "Senkretizm" (syncre- Antropolojide daha ziyade, Avrupa sömürgecilğiyle birlikte yerli toplulukların inanmalarında başlayan melezleşme örneklerini tanımlamak için kullanılmıştır. senkretizm, farklı dinlere ait inanmaların, ritüellerin tarihsel süreç içerisinde, riyle çeşitli şekillerde temas eden topluluklar vasıtasıyla iç içe geçmesi, kaynaş- e yeni biçimler almasını anlatmaktadır (Lindstorm, 1996: 540).

Hiç kuşkusuz, hem mevcut sistem açısından hem var oldukları yereller açı- ciddi ekonomik sıkıntılarla boğuşan devrimci yerel yönetimler için; tüm bu- el ve sosyal politika önerilerinin hayata geçirilmesinde olduğu gibi, yerel yöne- n diğer hizmetlerinde de devrimci çalışmaların yapılabilmesi ciddi bir sorun- ortadadır. Yerel yönetimler, yasada da öngörüldüğü kadarıyla dahi olsa, halkı- e teşvik edebilir ve yerel ürünleri yine yerel işletmelerde işleyerek pazara süre- tüm bu süreçlerde kurulacak olan şirket vb. oluşumlarda hem istihdam hem- tüm yerel yönetime, yine halkın seçtiği ve denetlediği meclisler ve organlar dola- n katılımı temelinde kolektif bir üretim ve paylaşım zemini yaratabilirse, sanı- ki yolun yarısı açılmış olabilecektir. İşsizlik, demokrasi ve sendikalar haklardan- t çalışma koşulları gibi ülke genelinde yaşanan temel sorunların önemli ölçüde- i; özgün üretimlerle, yerel halkın ata topraklarından göç etmek zorunda kalma- zanca sağlayabildiği; bu anlamıyla ekonomik bir örnek yaratabildiği koşullarda- ve kültürel politikalar gibi daha ziyade üst yapı ilişkilerinde bilimsel, devrimci,- trüel girişimlere hitap eden politikalar, orta ve uzun vadede sonuçlarını verebi- alımlar olacaktır. Bu anlamıyla, devrimci yerel yönetimlerin, bir yandan- esleki kurslar" açması ve anlamda eğitim alanında çalışma yürütmesi son derece- idir. Yerel yönetimler bünyesinde kurulacak atölyelerde iş araçları eğitimi, mes- sları gibi üretime dönük eğitimler verilebilir; bu uygulama yerel halkın dışında- ırmışlara da pekâlâ açılabilir. Aynı kurslar/atölyeler, aynı zamanda, halk sanat- üzik, resim, heykel vb. sanatsal/kültürel faaliyetlere de yer verebilir.

Kuşkusuz ki emekçilerin ve ezilenlerin, insanca ve hakça yaşama talebini esas- devrimci eylem ve onun somut bir politikası olarak yerel yönetimler çalışmala- şeyden evvel, "katılımı" olabilmek durumundadır. Tüm ekonomik ve sosyal- lerde karar alma, denetleme ve uygulama süreçleri, ilgili devrimci yerel yöne- kendisini var eden çoğunluk kitleden başlamak üzere tüm bir yereli, mahalli- er ya da tek bir halk meclisi şeklinde örgütlemesi; örgütlülük kültürünü yay- ırması ve istikrarlı bir şekilde uygulamasıyla mümkündür. Katılımın her yönde- bilmesi için yerel topluluk içerisinde, üretim sürecinde ve toplumsal yaşamda

öne çıkan sosyal kimlikler bazında yaygın bir örgütlenme gerçekleştirilebilmelidir. İşçi- meclisi, köylü meclisi, esnaf meclisi, kadın meclisi, gençlik (öğrenci) meclisi, çocuk- meclisi vd. gibi... Katılımcılığın bir diğer bileşeni ise "erişim" olarak ifade edilebilir. Yerel yönetimlerin hem yasal anlamda sorumluluk sahibi oldukları topluluklar için- hem de daha politik anlamda tüm toplum için, her kademede ve her faaliyette erişi- lebilir olması, yereli önceleyecek şekilde, katılıma ve denetime açık olması son derece- önemlidir. Öne yandan devrimci yerel yönetimler politikalarının, sadece belirli bir- yereli ve hatta yukarıda tartıştığımız üzere belirli kimlik gruplarına sığmaması (tes- sinden mikro-milliyetçiliklerle özdeşleştirilmemesi), tüm ülkeye ve hatta uluslararası- benzer deneyimlere açılabilmesi, güçlenebilmesi bu konudaki uzmanlaşmış çalışmala- ra ve politikalara dayanmaktadır.

KİMLİKLER

Söyleşi

YEREL YÖNETİMLER, KENT VE MÜCADELE

Tekin Türkel (Mazgirt Belediye Başkanı)

Tarih : 14 Mart 2012 - Çarşamba

Söyleşi

ÜLKEMİZDE İDARİ VESAYET, MERKEZ - YEREL ARASI GERİLİMLER

Dr. Duygu Dalgıç Uyar (TBB - Uzman)

YASALLIK - MEŞRULUK BAĞLAMINDA HAKKARİ "KOMÜN" DENEYİMİ

Selahattin Gezer (Sosyolog)

Tarih : 19 Nisan 2012 - Perşembe

Sunum

SAMANDAĞ'IN DEPREMSELLİĞİ

Dr. Bülent Özmen (Gazi Ü. Deprem Araştırmaları ve JMO Teknik K.)

Tarih : 25 Nisan 2012 - Çarşamba

Söyleşi

YEREL SİYASET VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Dr. İlknur Üstün (Ayizi-Yayınevi Genel Yayın Yönetmeni)

Tarih : 30 Nisan 2012 - Pazartesi

Söyleşi

YERELLERDE KÜLTÜREL VE MEKANSAL FARKLI LAŞMALAR

Ahmet Kerim Gültekin

Tarih : 8 Mayıs 2012 - Salı

esli
PLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI BÜTÇELEME

Mustafa Şahin (TBMM Yasama Uzmanı)

h : 11 Mayıs 2012 - Cuma

esli
**ENTLEŞME, KONUT VE AFET :
02 SONRASI YASAL DÜZENLEMELER**

ent Gamze Yaşar (ODTU, Şehir Bölge Planlama Bölümü araştırma görevlisi)

h : 16 Mayıs 2012 - Çarşamba

esli
**KAPİTALİZMİN ENERJİ SORUNU VE
TERNATİF ENERJİ POLİTİKALARI**

ırmaz Ali Kıran (EMO Ankara Şube)

h : 17 Mayıs 2012 Perşembe

um
**REL EKONOMİK GELİŞİM
E KOOPERATİFÇİLİK**

ullah Aysu

h : 18 Mayıs 2012 Cuma

esli
**RELLERDE KARAR ALMA SÜREÇLERİ
E KONUT SORUNU:
MAYIS MAHALLESİ DENEYİMİ**

er Günday

h : 23 Mayıs 2012 Cuma

NOTLAR

ÇALIŞTAY DÜZENLEME KURULU

78'liler Girişimi

Ankara Tabip
Odası

Devrimci
78'liler Federasyonu
Devrimci 78'liler
Federasyonu

TMMOB
Elektrik Mühendisleri
Odası Ankara Şb.

TMMOB
Jeoloji Mühendisleri
Odası

KESK
Ankara Şubeler
Platformu

TMMOB
Mimarlar Odası
Ankara Şubesi

ODTÜ
Mezunları
Derneği

TMMOB
Peyzaj Mimarları Odası
Ankara Şubesi

Sosyal-İş Sendikası
Ankara Şubesi

TMMOB
Şehir Plancıları Odası
Ankara Şubesi

PROGRAM

AÇILIŞ KONUŞMALARİ / 10.00 - 10.30

Ertuğrul Kırkçı
Önder İşleyen
Özan Doğan
Orhan Sarıaltun

EKOLOJİ ve ENERJİ POLİTİKALARİ ATÖLYESİ / 10.30 - 11.50

M. Ali Kırın (EMO Ankara Şb.)
Mehmet Horuş (Avukat)
Hızal Belediyesi

TOPLUMSAL CİNSİYET ATÖLYESİ / 12.00 - 13.20

Mehtap Tosun (ODTÜ Sosyoloji Ars. Gör.)
İknur Uslun (Feminist Aktivist)
Bağlar Belediyesi

Yemek Arası / 13.20 - 14.00

KATILIM ve ÖZYÖNETİM ATÖLYESİ / 14.00 - 15.20

Engin Bozkurt (ŞPD Ankara Şb.)
Selahattin Gezer (Sosyolog)
Samandığ Belediyesi

ŞEHİRCİLİK ve AFET POLİTİKALARİ ATÖLYESİ / 15.30 - 16.50

Çeren G. Yaşar (ODTÜ ŞBP Ars. Gör.)
Sami Ercan (JMO)
Akdeniz Belediyesi

ÜRETİM, BÖLÜŞÜM ve EMEK POLİTİKALARİ / 17.00 - 18.20

Duygu C. Öztürk (ODTÜ UPL Ars. Gör.)
Abdullah Aysu (Çiğci-Sen Genel Bak.)
Sur Belediyesi

KÜLTÜR - KİMLİK POLİTİKALARİ ATÖLYESİ / 18.30 - 19.50

R. Kerim Gültekin (Etnolog)
Sibel Özbudun (Antropolog)
Mazgirt Belediyesi

Kapanış / 19.50 - 20.00

16 Haziran 2012

İMO Rüştü Özal Salonu

Necatibey Cd. No:57